

XXXII. évfolyam 2024/3-4. szám

TEHETSÉG

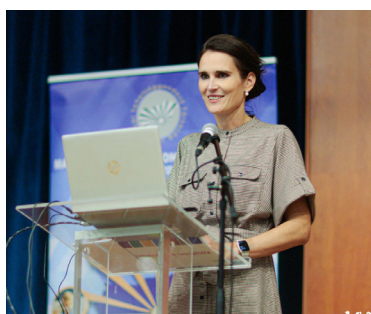
A tartalomból:

„Az idei évben a Pécsi Tudományegyetem és a PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium adott otthont annak az országos, jubileumi konferenciának, amelyet a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulásának 35. évfordulója alkalmából rendeztünk meg.”

Turi Katalin: Jubileumi Konferencia

A konferenciát köszöntötték

Nagy-Varga Zsófia
államtitkár

Prof. Dr. Fedeles Tamás
rektorhelyettes

Turi Katalin
főigazgató

Tóth László Ákos
tanterületi igazgató

„Az MTT szakmai alapozó munkája tehát jelentősen kiterjedt: a Matehetsz 2010 és 2022 között mintegy 100 ezer gyermeknek, tanulónak tudott személyes vagy kiscsoportos tehetségfejlesztő támogatást adni.”

Bajor Péter: A Matehetsz és az MTT együttműködése a tehetségfejlesztő programokban

Dr. BALOGH LÁSZLÓ: 80

-Egy kimagasló életút a közösségért, a tehetségekért-

„Ezúton is nagy tisztelettel köszönöm mindenkinek, aki az elmúlt húsz évben részt vett a MTT tevékenységében, a nemzeti tehetséggondozás fejlesztéséhez megítélésem szerint mi is jelentősen hozzájárultunk.”

Magyar Tehetséggondozó Társaság

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
 Számlaszám: MBH Bank:
 10102086-14988802-00000008
 Alakult: 1989-ben;
www.mateh.hu
 Adószám: 19654487-1-09

Elnök: Balogh László

Örökös tiszteletbeli elnök

Ceizel Endre

Alelnökök:

Papp András
 Polonkai Mária
 Sarka Ferenc
 Tóth Tamás
 Turi Katalin

Titkár: Szénási Istvánné

Ügyvivő: Tóth Ilona

Az elnökség tagjai:

Balogh László, Bodnár Gabriella,
 Bohdaneczky Lászlóné, Kormos Dénes,
 Papp András, Polonkai Mária,
 Sarka Ferenc, Szénási Istvánné,
 Tóth Ilona, Tóth Tamás, Turi Katalin
 (Állandó meghívott: Százdai Antal)

Felügyelőbizottság:

Takácsné Laczó Sylvia (elnök)
 Demarcsék Györgyné Heimann Ilona
 Farkas György

Szekciók és vezetőik:**Dél-dunántúli:**

Turi Katalin

Egyéni tehetségfejlesztés:

Farkas György

Felsőoktatási:

Bodnár Gabriella

Kelet-magyarországi:

Dávid Imre

Kémiai és környezetvédelmi:

Török Istvánné

Művészeti:

Berta József

Nyugat-dunántúli:

Mentler Marianna

Óvodai:

Szilágyi Ildikó

Tanítói:

Eszenyiné Stéh Katalin

Digitalizáció és innováció a**tehetséggondozásban:**

Papp András

Versenyszervezői:

Vasvári Zoltán

AMTT Honlap főszerkesztője és**rendszergazdája:** Varga Árpád**TEHETSÉG**

a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 negyedévente megjelenő szakmai,
 információs kiadványa
 ISSN: 1216-8084

Felelős szerkesztő: Százdai Antal**Szerkesztőbizottság:**

Heimann Ilona, Mező Ferenc Sarka Ferenc,
 Százdai Antal, Tóth László

Írásokat e-mailen várunk:
 mttehetség@freemail.hu

Korábbi lapszámok: www.mateh.hu

Kiadja a Magyar Tehetséggondozó Társaság
 Felelős kiadó: Balogh László elnök

Készült:

Santos Könyvkiadó és Nyomdaipari Kft
 1033. Budapest, Szőlőkert köz 9.
 Szántó György ügyvezető igazgató

Magyar Tehetséggondozó Társaság

Dr. Balogh László
 elnök

www.mateh.hu

Aktuális

Az ez év júniusában megjelent előző Aktuális óta két fontos esemény volt Társaságunk életében, amelyekről be kell most számolnunk. Az elsőről, a **2024. szeptember 20-21-én Pécsen rendezett MTT Országos Konferenciáról** minden bizonnyal minden tag tudott, mivel mindenkinek küldtünk meghívót az eseményre. Itt erről csak néhány fontos momentumot emelünk ki, mivel a Tehetség folyóirat 2024. 3-4. számában, valamint a MTT-Honlapon (www.mateh.hu) fényképekkel illusztrált részletes beszámolót olvashatnak Turi Katalin alelnökünknek, a főrendező intézmény – Pécsi Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Óvoda – főigazgatójának tollából. Azt azonban ismételt hangsúlyozni kell, hogy ez jubileumi konferencia volt: Társaságunk megalakulásának 35. évfordulója alkalmából rendeztük, az előbb említett intézményen túl a Pécsi Tudományegyetem és a Matehetsz támogatásával. Az ünnepi alkalomnak megfelelően elsősorban visszaemlékeztünk három és fél évtizedes munkánkra: egyrészt plenáris előadásokkal, másrészt a MTT mind a 11 szekciójának vitáulásával. Nagy elismerése volt Társaságunk több évtizedes munkájának, hogy a rendezvényen előadást tartott Nagy-Vargha Zsófia, a Kulturális és Innovációs Minisztérium helyettes államtitkára „A Nemzeti Tehetségprogram újdonságai” címmel. A megtisztelő megjelenését és a sok új információt adó, nagyszerű előadását ezúton is köszönjük. Köszöntötte a jubileumi konferenciát Prof. Dr. Fedeles Tamás, a Pécsi Tudományegyetem oktatási rektorhelyettese, valamint Tóth László Ákos, a Pécsi Tanke-

reteti Központ igazgatója is. **Turi Katalin főigazgató asszonynak és a szervezésben közreműködő tantestületi tagoknak, valamint minden társrendező intézménynek köszönjük a támogatást a nagyszerű, mind tartalmában, mind hangulatában kiemelkedő színvonalú konferencia megrendezéséhez.** További részletek Turi Katalin MTT-alelnök fentebb említett konferencia-összefoglalójában található.

A MTT Elnöksége és Felügyelő Bizottsága 2024. október 9-én tartotta soron következő együttes ülését. Ezen az ülésen több fontos napirendi pont szerepelt. Az alábbiakban ezekről adunk tájékoztatást röviden.

1. Megtárgyaltuk a részleteit annak az együttműködési megállapodásnak, amely a Matehetsz és a MTT között jött létre a Tehetség folyóirat megjelentetésének és terjesztésének céljából. A megállapodás a Tehetség folyóirat 2024. 3. és 4., valamint 2025. 1. és 2. számára vonatkozik. A szerződéstervezetet az Elnökség elfogadta, így biztosítottak az anyagi feltételei a Tehetség folyóirat fenti négy száma megjelenésének és terjesztésének.

2. Megkaptuk a Fővárosi Törvényszéktől a végzést, amelyben tájékoztatnak bennünket, hogy jóváhagyták a 2024. május 17-i Közgyűlésen elfogadott Alapszabály-módosítást a tagdíjmelésre vonatkozóan. Ennek megfelelően: **2025. január 1-től a következő éves tagdíjak lesznek érvényben a Magyar Tehetséggondozó Társaságban:**

- rendes tagok: 4000.- forint,

- nyugdíjas/diák tagok: 2000.- forint,
- intézmények: 6000.- forint.

Ezt a változást bevezetjük az Alapszabályba 2025. január 1-től.

3. Áttekintettük a MTT 2024. október 1- anyagi helyzetét. A tájékoztatót az Elnökség elfogadta: a realitások szempontjai szerint a jelenlegi anyagi feltételek biztosítják Társaságunk biztos működését az év hátralévő hónapjaira, s biztos alapokon indulhat a munkánk 2025-ben is.

4. Napirendre tűztük a 2024. évi tagdíjfizetés helyzetét is. Sajnos, érdemben nem változott a helyzet az elmúlt évihez képest: tagságunknak mindössze csak a közel fele fizetett tagdíjat eddig ebben az évben. **Október végén küldjük az eddig nem fizetőknek a harmadik tagdíjfizetési felhívást.** A jövő év elején pedig – áttekintve a december 31-ig beérkezett tagdíjakat – az Elnökség napirendre tűzi, hogy milyen eszközökkel tudjuk rávenni tagjainkat a **rendszeres tagdíjfizetésre, mivel ez Alapszabályunkban rögzített kötelessége a MTT-tagoknak.**

5. A Vezetőség elfogadta a MTT jövő évi országos konferenciájának helyszínét és rendező intézményét. Ezt Nyíregyházán fogjuk megrendezni 2025 szeptemberében, a Vásárhelyi László Református Alapfokú Művészeti Iskola szervezésében. Ebben a városban még nem volt országos konferenciánk a MTT megalakulása óta,

holott igen gazdag programjai vannak a hazai tehetség-gondozásnak, most alkalmunk lesz ezekbe betekinteni.

6. A vezetőség elfogadta, hogy a Stéh Katalin szekci-óvezető által készített Podcast-sorozat folytatódjon a MTT-Honlapon, köszönve ezúton is tanárnő áldozatos és kiváló munkáját e területen is.

7. Három új tag MTT-be jelentkezését fogadta el az Elnökség.

Végezetül egy örömteli hírről is be kell számolnom e helyen. **Tagtársunknak, Sarka Ferenc alelnök úrnak a Miskolci Egyetem Szenátusa „CÍMZETES EGYE-TEMI DOCENS” címet adományozott** több évtizedes kiemelkedő eredményességű szakmai munkája elismeréseként és tudományos tevékenységéért. Úgy ítélem meg, hogy ezen tevékenysége – közvetlenül vagy közvetve - jelentős szerepet játszott a Magyar Tehetséggondozó Társaság fejlődésében is, sok iskola és tanítványa kapcsolódott be a munkánkba az ő oktatói munkája és a tehetséggondozás korszerű szemléletét hirdető publikációinak eredményeként. Ezúton is gratulálok valamenyny MTT-tag nevében a kitüntetéssel egyenértékű előléptetéshez, és további jó egészséget, sok erőt kívánok ezen szakmai munkája végzéséhez Sarka Ferenc Tanár Úrnak!

2024. október 11.

Dr. Balogh László MTT-elnök

JUBILEUMI KONFERENCIA

Turi Katalin

Az idei évben a Pécsi Tudományegyetem és a PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium adott otthont annak az országos, jubileumi konferenciának, amelyet a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulásának 35. évfordulója alkalmából rendeztünk meg. A kétnapos rendezvény szeptember 20-21-én zajlott a PTE Koltai Dénes aulájában, illetve a házigazda intézmény Babits Gimnáziumában. Gazdag és sokszínű programmal, plenáris- és szekcióülésekkel várta résztvevőit az MTT jubileumi konferenciája, mely Társaságunk szellemiségének megfelelően az óvodás korosztálytól kezdődően foglalkozott a tehetséggondozás legfontosabb kérdéseivel. Így a plenáris ülés több, mint 170, és a szekciók közel 270 résztvevője között a tehetséggondozók legszélesebb köre képviseltette magát. Az ünnepi műsora PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Óvoda tehetséges diákjainak műsorával indult, majd a rendezvény folyamán újabb és újabb tehetségek mutatkoztak be.

Megnyitójában **Dr. Balogh László**, a Magyar Tehetséggondozó Társaság elnöke arról beszélt, hogy az elmúlt 35 év alatt nem csak rengeteg emléket, élményt gyűjtöttek össze a tehetséggondozó szakemberek jóvoltából, de a tehetséggondozás is nagyon sokat változott. A jubileumi rendezvény ezekből igyekezett egy nagy csokorral bemutatni a konferencia résztvevőinek amellet, hogy olyan kérdésekre igyekezett választ adni, mint *Hogyan lehet fejlődni a tehetséggondozásban? Hogyan lehet az új, jó gyakorlatokat meghonosítani? „Nem csak a jó pap, de a jó pedagógus is holtig tanul, főképp, ha tehetségekkel foglalkozik”* – mondta Elnök Úr, majd aláhúzta, *„a lelkiismeretes pedagógusok az idő kezdete óta keresik a tehetségeket.”*

Dr. Fedeles Tamás, a Pécsi Tudományegyetem oktatási rektorhelyettese kiemelte, az intézmény stratégiájának hangsúlyos részét képezi a tehetséggondozás, amely nem csak ez egyetemi hálózaton belül, az

egyetem karai között működik, de mentorprogramokon keresztül a középiskolások felé és igyekeznek nyitni. Arról is beszélt, hogy a 21. században külön kihívást jelent a jövő generációinak okoseszköz-használata, ami tovább nehezíti a tehetségek felkutatását. *„Mindenki tehetséges valamiben, de ahhoz, hogy valaki ezt megfelelően tudja kamatoztatni, hogy a maximumot tudja kihozni önmagából, rengeteg idő, óriási kitartás és persze pedagógusi iránymutatásra van szükség”* – fűzte hozzá a rektorhelyettes.

Az idei amatőr sakk világbajnokságon egy igazán különleges tehetség is megméretteti magát az őszi szünetben Rodoszon, *„a mindössze 16 éves roma származású ormánsági fiú bizonyítja, milyen fontos a tehetséggondozó kollégák munkája”* – mondta **Tóth László Ákos**, a Pécsi Tankerületi Központ tankerületi igazgatója, emellett hangsúlyozta, *„a tehetséggondozás függ a szociális környezettől, a családtól és mindenkitől, aki a fiatal tehetséget körülveszi.”*

Turi Katalin főigazgató a házigazdák nevében elmondta, hogy az MTT éves konferenciája minden évben más településen kap helyet, és minden helyszín tud olyan pluszt adni, amit a többi a nem. Ennek kapcsán előrevetítette, hogy vendéglátóként nem csupán a széles oktatási kört lefedő gyakorló intézményt, hanem Pécsét, a sokszínű „kincses Baranya” központját szeretnék bemutatni a résztvevőknek a tehetséggondozás nézőpontjából. Hangsúlyozta, *„az egyetem és annak jogelődjei nélkül sokkal szegényebb lenne ennek a vidéknek a tehetséggondozása is.”*

A szakmai programot **Nagy-Vargha Zsófia**, a Kulturális és Innovációs Minisztérium helyettes államtitkárának *„A Nemzeti Tehetségprogram újdonságai”* című előadása nyitotta meg. Előadásában kifejezte elkötelezettségüket abban, hogy minél több tehetséget találjanak meg a tehetséggondozásban érintettek, mindenki számára nyitott és átlátható rendszerben, egymással együttműködve valósulhasson meg a tehetséggondozás.

A Nemzeti Tehetség Program (NTP) heteken belül egy új, átláthatóbb, jobban strukturált weboldallal áll majd a tehetséggondozók szolgálatába. A portál egy tehetség-térképpel is bővül, melynek segítségével hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok könnyebben találják meg a tehetség útját mind tartalmában, mind fizikailag. A társadalmi elfogadottságot egy friss adattal jellemezte Helyettes Államtitkár Asszony. Az elmúlt évhez képest rekordösszegű felajánlás érkezett az 1%-okból a Nemzeti Tehetségprogramhoz, és húszerrel nőtt a felajánlók száma. Erre az elfogadottságra építik továbbra is támogató munkájukat.

A plenáris szakmai előadásokat **Dr. Balogh László** a MTT és a MATEHETSZ elnöke folytatta a MTT 35 éves tevékenységének szakmai értékelésével. Bemutatta a résztvevőknek ennek az egyedüli társaságnak az alapításkor megfogalmazott és ma is aktuális céljait, felvillan-

totta az országhatárokon átnyúló tevékenységi formáit, megemlékezve az elődök nagy tiszteletet érdemlő erőfeszítéseiről. Előadásából egyértelműen leszűrhető, hogy vállalható és megvalósítható ezek fényében az a jövő, amit a MTT a továbbiakban is célul tűzött ki.

Dr. Polonkai Mária az MTT alelnöke és a Nemzeti Tehetségtanács elnöke folytatta e sort. Előadásában áttekintette az MTT azon aktivitásait, amelyek eredményeképpen addig soha nem látott lendülettel és tempóban gazdagodott a közoktatásunk, köznevelésünk is az új tehetség tartalmak megjelenésével. Kiemelte, hogy a Társaság tevékenységével az oktatásirányítás figyelmét is kiérdemelte, és számos jogszabályi elem segíti azóta is a köznevelésben dolgozók tehetséggondozó munkáját. Az idők folyamán megjelent segítő szervezetek mind-egyikével ma is azon dolgozik a Társaság, hogy tovább színesedjen a magyar tehetséggondozás palettája.

Bajor Péter a MATEHETSZ és a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács ügyvezető elnöke azokról az együttműködésekről beszélt, melyek az általa képviselt szervezeteket és a Magyar Tehetséggondozó Társaságot jellemzik. Megismerték a résztvevők röviden azt az utat, amit a MATEHETSZ Csermely professzor Úr „két DVD-je” óta bejárt, bemutatva, hogy ezen az úton számukra a MTT példa, szakmai háttér, pszichológiai műhely, együttműködő hálózat és partner a mindennapokban. Felhívta a figyelmet a Szervezet legújabb fejlesztésére, a beszélgetőkártyákra, amelyek minden bizonnal tovább színesítik a tehetséggondozás eszköztárát.

Turi Katalin az MTT alelnökeként vette számba a Társaság szekcióinak szerepét, átalakulásukat, jelen helyzetüket. Kiemelte, hogy a változások, amelyek a szekciók számában és tartalmában az alapítás óta bekövetkeztek, egyben azt is jelzik, hogy a MTT folyamatosan alkalmazkodik ahhoz a közeghez és azokhoz az elvárásokhoz, amelyet a tehetséggondozók számára köznevelésünk, változó világunk közvetít.

Tóth Tamás az MTT alelnöke és az AJTP intézmények egyesületének elnöke érzelmekben is gazdag előadásának hívószavai a kapcsolat, a cél és a tevékenység voltak. Ezekhez kapcsolta a Társaság és az Arany János program több évtizedes együttműködését, a támogató kéztől az együttműködő partnerig, e folyamat nagyszerű mérföldköveit, azt a szakmai tartalmat, amelyet a program számára a MTT elkötelezett szakemberei jelentettek és reményeik szerint jelenteni fognak a jövőben is.

Papp András az MTT alelnöke, az Európa 2000 Gimnázium igazgatója a digitális környezet bemutatását lényegében ott folytatta, ahol a tavalyi konferencián befejezte. Újabb bizonyítékul szolgált ahhoz, hogy a digitalizáció lehetőség, eszköz és nem cél, a mesterséges intelligencia a tehetséggondozás szolgálatában is megszelídíthető. Az iskolai digitális környezet kialakítása ma már nem ördögösség, de bizonyítottan motiválóbb

mind a pedagógus, mint a tanulók számára. Számos saját és iskolai példán bizonyította ennek igazát előadásában. Segítő kézként az évente megrendezett digitális konferenciát említette, mely számos hazai fejlesztési program bemutatását ígéri az idén is intézményükben.

Az ezután következő előadások azt a sokszínűséget példálták, amelyek a térség tehetségsegítését jellemzik.

Bálint - Orsós Andrea a Csányi Alapítvány mentorának előadása az Életút Program hosszú távú feladatvállalását mutatta be. Kiemelte, hogy a hátrányos helyzetű tehetségek felkarolása, segítése és ösztönzése nem nélkülözheti az alkotás és tudás értékéért történő kezelésének tudatosítását. Rövid és hosszú távú projektjeik, évente visszatérő programjaik a motiváció és hátránykompenzáció jegyességének megtartásában játszanak kiemelkedő szerepet. Bemutatta egyéni fejlesztő programjaik sajátosságait, valamint élményszerű rendezvényeiket.

Sárdi Péter a Kaposvár-Somogy Megyei Tehetségsegítő Tanács Egyesület elnöke a példaértékű szervezet munkáját mutatta be előadásában. A jelenlévők minden bizonnyal gazdagodtak olyan példákkal, jó gyakorlatokkal, amelyek a tehetségsegítők, a civil közösségek és gazdasági szereplők együttműködését jellemezhetik. Az egyesület 13 éve 70 együttműködő partnert tudhat magáénak, ennek következtében segíteni tudják a tehetségek felkutatását, fejlesztését, a tehetségsegítés eszközrendszerének fejlesztését, a hálózatos együttműködést. Kiemelkedő szerepet játszanak a Tehetségsegítő Tanácsok Kollégiumában, mentorként segítik a tehetségtanácsok munkáját.

Dr. Gerner Zsuzsanna, a PTE Pedagógusképző Központ főigazgatója már a bevezetőjében kitért arra, hogy az előadásának címében jelzett eszköztár fejlesztése jelentős kihívás és elvégzendő feladat a felsőoktatás számára. Kutatások példáján bizonyította, hogy hol van szükség ennek az eszköztárnak a bővítésére ahhoz, hogy a pedagógusképzés valóban a felsőoktatás és a köznevelés együttműködésévé válhasson. A tanárképzésben megszerezhető tudás, képességek, attitűdök bemutatásakor kitért a tehetségsegítő szakemberek utánpótlásának kérdéseire, a tehetséges fiatalok megnyerésének fontosságára a pedagógusutánpótlás biztosításához.

Dr. Mangelné Balassa Márta szakszolgálati tehetségmentor egy valóban jó gyakorlatot, a Pécsváradi modellt tárta a hallgatóság elé. Bemutatta azt az izgalmas folyamatot, amelyet 2017-ben indítottak útjára számos együttműködő szakember és szervezet támogatásával. Ennek eredményeképpen, egy 10 éves kortól működtetett szűrőprogramnak köszönhetően számos tanuló tehetségmérését és tehetségvizsgát végeztek el, de emellett a munkát végző szakemberek is értékes szakmai információval gazdagodtak magáról a folyamatról is. „Felfedezték” a legújabb gardneri tehetségterületet, a sváb praktikus intelligenciát, ami a humoros megfogalmazás mellett valós tartalmi ke-

retet is kaphat. Előadása igenlő választ jelenthet arra a kérdésre, hogy van-e helye a tehetségsegítésnek a szakszolgálatokban.

A konferencia záróelőadása **Dr. Révész György** címzetes egyetemi tanár előadása volt. A tehetségsegítés ismert és elismert pécsi professzora előadásában jól ötvözte az új utakat a már jártakkal. Kiemelte a korai tehetségfelismerés egyre fontosabb mivoltát, az iskolai teljesítményeket meghatározó tényezők felismerésének fontosságát. Bemutatott számos új kutatási területet, mérési, mentorálási lehetőséget, a nemzetközi példák hosszú sorát. Előadását olyan izgalmas kérdésekkel zárta, minthogy a mai gazdasági és politikai vezetők közül vajon hányan voltak részesei tehetségsegítő programokon gyerekkorukban, vagy hogy képesek lesznek-e a tehetséges fiatalok eligazodni a 21. század exponenciális tudásnövekedésében?

A plenáris előadások sorát a MTT kitüntető címeinek átadása zárta.

- **A PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Óvoda képviselőjében Turi Katalin főigazgató vehette át a Magyar Tehetségsegítő Társaság Elismerő Oklevelét,**
- **míg a Tehetségekért kitüntető címben Betlehem Márta Sarolta, a házigazda intézmény tehetségkoordinátora részesült.**

A plenáris napot hagyományosan egy zenés, táncos, baráti beszélgetésekkel övezett vacsoraest zárta.

2024. szeptember 21-én a szekcióelőadások napját a pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola táncosai nyitották és zárták. Néptánc és társastánc bemutatóik kiváló keretet adtak a tehetségekkel foglalkozó szekciók tartalmas előadásainak.

A délelőtti folyamán az MTT 11 szekciójában zajlott tovább a program a PTE Gyakorló általános Iskola és Gimnázium Babits Mihály Gimnáziumában.

A 270 fős hallgatóság számára 80 előadóval 69 érdekes előadás hangzott el innovatív, kreatív témákról, jó gyakorlatokról.

A már címében is izgalmas és tartalmat ígérő bemutatók nagyszerűen példálták a Társaságban folyó szakmai munkát, elkötelezettséget, a tudás átadásához megfelelően felvértezett tagságot és támogatói kört.

Forrás: https://univpecs.com/egyetemi/élet/35_eves_magyar_tehetségsegítő_társaság (Aknai-Kiss Martina, 2024.09.21.)

Forrás: [35 éves a Magyar Tehetségsegítő Társaság - YouTube](#)

A szerző

*a házigazda intézmény főigazgatója,
a MTT alelnöke.*

A MAGYAR TEHETSÉGGONDOZÓ TÁRSASÁG 35 ÉVES TEVÉKENYSÉGÉNEK KIEMELKEDŐ SZAKMAI ÉRTÉKEI

Dr. Balogh László

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Hat tanulmány foglalkozik itt egymás után a Tehetség folyóirat 2024. 3-4. számában a MTT három és fél évtizedének a munkásságával. **Ez az első amolyan vázlatos bevezetés, csak a legfontosabb tevékenységi köreinket villantja fel, bemutatva globálisan e tevékenységrendszerét.** Az írásom utáni következő tanulmányok szerzői egy-egy területét emelik ki az elmúlt évtizedek munkásságának, elemezve azokat részletesebben.

Amióta iskola van, azóta mindig foglalkoztak külön is a pedagógusok a tehetséges gyerekekkel, évszázadokra nyúlnak vissza a magyar iskolákban a tehetséggondozás gyökerei. A tehetséggondozásnak a rendszerváltás évtizedeiben kialakult intenzív fejlődése hátterében a hazai és európai helyzet sok szállal kötődik egymáshoz. 1987-ben alakult meg az Európai Tehetségtanács (European Council for High Ability – ECHA), s ez jelentős lendületet adott az iskolai tehetséggondozás fejlődésének itthon is. Ez a Tanács kutatókat és gyakorlati szakembereket tömörít, s kétévenként rendezendő nagy nemzetközi konferenciáival, kiadványaival hidat épít évtizedek óta Európa országai között. 1987-ben megalakult az ECHA Magyarországi Tagozata is, összetoborozva a hazai szakembereit a tehetséggondozásnak, majd ebből 1989. május 13-án Szegeden létrejött a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT) 94 fő alapítói létszámmal: első elnöke dr. Gefferth Éva volt, őt követte dr. Czeizel Endre, majd az ezredfordulón dr. Bátorhory Zoltán. Társaságunk ma is - több mint háromszáz fős tagságával - jelentős szerepet vállal a hazai tehetséggondozás korszerű formáinak elterjesztésében. Az alakulás előzményeként el kell mondani, hogy akkoriban zajlott a rendszerváltás, amely kedvező helyzetet teremtett az iskolai tehetséggondozás fejlődéséhez: nagyobb lett a mozgásteret az iskoláknak a tehetségprogramok indításában, s anyagokban is több forrásból teremthettek alapot, mint a korábbi években. Az új oktatási törvény, a vonatkozó kormány- és miniszeri rendeletek is jobban ráirányították a figyelmet a tehetséggondozás fontosságára, mint azt megelőzően.

„A Társaság célja, - a kezdetekkor így fogalmazódott meg - hogy az önkéntes, önszervező cselekvések összegzésével valósítsa meg a lehetőségéig a széles merítésű tehetség-felismerést, -kibontakoztatást és -gondozást úgy, hogy egyetlen magyar támogatónak sem kötelezi el magát kizárólagosan.” Ezt a következő aktivitásokkal valósítja meg azóta is.

- „Támogatja a személyiség képességeit megismerő, kibontakoztató, fejlesztő, azaz a tehetséggondozó kezdeményezéseket...”
- „A társadalom szükségleteinek megfelelően közvetíti a különböző szakmák és szakértők gyakorlati segítségét...”
- „Támogatja a tehetséggondozás fejlesztését célzó tudományos kutatást és pedagógiai, közművelődési tevékenységformákat...”

- „Együttműködik oktatási, közművelődési, egyházi intézményekkel, társadalmi szervezetekkel és alapítványokkal.”
- Fórumot teremt a különböző fejlesztő elméletek, módszerek és gyakorlatok számára...”
- „Elősegíti a tehetséggondozást támogató ösztöndíjak, pályázatok elterjesztését, és javaslatot tesz ezek felhasználására...”
- „Kiadói tevékenységet folytat...”
- „Kapcsolatot alakít ki és tart fenn a tehetséggondozás nemzetközi szervezeteivel és más nemzetek tehetséggondozó társaságaival...”

A TÁRSASÁG FŐBB SZAKMAI ÉRTÉKEI AZ ELMÚLT 35 ÉVBEN

1. Legnagyobb szakmai értéke: megalakulása.

Első hazai tehetséggondozó civil szervezetként jött létre a rendszerváltással egyidőben, példát adva további ilyen szervezetek létrejöttéhez. Ez a példaadás realizálódott is, az ezredfordulóra már több mint tíz, jelentős munkát végző hasonló funkciójú szervezet alakult meg, mára ezek száma még tovább nőtt.

2. A tartalmi munka bázisát a szekciók jelentik

Ezek közül néhány működése a Társaság megalakulásával egyidőben kezdődött. Eleinte területi elven jöttek létre, pl.: Csongrád megyei, Győr-Sopron megyei, Kelet-magyarországi. Később a szakmai szempontú szerveződés került a középpontba: Gyermekvédelmi, Művészeti, Óvodai, Tanítói, Kémiai és környezetvédelmi, Felsőoktatási, Versenyszervezői szekciók alakultak. Az utóbbi időben is folyamatosan újabbakat szervezünk: a közelmúltban kettő kezdte meg munkáját: Digitalizáció és innováció a tehetséggondozásban és az Egyéni tehetségfejlesztés szekciók. Összesen ma 11 funkcionál – többszáz közreműködő pedagógussal az ország minden részéből. Részletesen olvashatunk ezek munkájáról Turi Katalin alelnökünknek a Tehetség ugyanezen számában olvasható cikkében.

3. Jelentős szakmai érték: a pedagógusképzés, - továbbképzés elindítása és fejlesztése a tehetséggondozás témakörében

Magyarországon a nyolcvanas évek második felétől egyre több iskola, nevelési intézmény indított speciális vagy komplex tehetségfejlesztő programokat. **Ezzel együtt nőtt a pedagógusok részéről az az igény, hogy több információt kapjanak a hétköznapi gyakorlati tevékenységhez,** hiszen az alapképzésük során nem készítettek fel őket e speciális munkára. Sok tehetség-témájú előadást kértek az iskolák, főleg a következő témákban:

- a tehetség azonosítása, keresése;
- ismeretátadás helyett hatékony képességfejlesztés;

- a gazdagítás módszerei;
- a gyorsítás lehetőségei;
- hatékony differenciálás;
- a tehetségesek személyiségének és szociális szférájának fejlesztése;
- az iskola szervezeti felépítése, speciális szerepek a tantestületben a hatékony tehetséggondozáshoz.

A Magyar Tehetséggondozó Társaság vette ezeket az igényeket, s ennek eredményeként megindult az intenzív (120 órá) tanfolyamon folyó képzés, majd 1997 szeptemberében megjelent a művelődési és közoktatási miniszter 29./1997. MKM-rendelete a tehetségfejlesztési szakirányú továbbképzési szak képesítési követelményeiről. A képzés az év szeptemberében meg is indult a Kossuth Lajos Tudományegyetemen (ma Debreceni Egyetem), a Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék szervezésében. Az oklevélben szereplő szakképzettség pontos neve a rendelet szerint: „*tehetségfejlesztési szakértő*” volt. Ennek megalapításában nagy szakmai támogatást nyújtott F.J. Mönks professzor, az ECHA akkori elnöke. Újabb előrelépést jelentett, hogy 1999-ben a KLTE megalapította a pedagógus szakvizsga-programot, s 2000 szeptemberében el is indította a képzést „*tehetség és fejlesztése*” elnevezéssel (41/1999./X. 13. OM Rendelet). A képzés célja az egyetemi vagy főiskolai szintű pedagógus diplomával rendelkező szakemberek felkészítése a tehetségfejlesztés speciális gyakorlati feladatainak megoldására, hogy ismereteiket egyrészt a közoktatásban (iskolák, kollégiumok, egyéb nevelési intézmények), másrészt speciális intézetekben (nevelési tanácsadók, pályaválasztási tanácsadók, család gondozó központok, közművelődési intézmények) kamatoztathassák. Ma már több mint tíz felsőoktatási intézményben folyik ilyen felkészítése a pedagógusoknak és más fejlesztő szakembereknek.

4. Vezető szerep a tehetségkutatásokban

A nemzetközi kapcsolatok erősödése már a kilencvenes években hatással volt a hazai kutatásokra is a tehetség-témakörben. Három intézmény emelhető ki e tekintetben abban az időben: az MTA Pszichológiai Intézete, a Kossuth Lajos Tudományegyetem BTK Pedagógiai-Pszichológiai Tanszéke és a Fővárosi Pedagógiai Intézet Tehetségtanácsadó Központja. Ezekben a helyeken intenzív kutatás indult meg, s külön is meg kell említeni, hogy 1993-ban a Debreceni Egyetem pszichológiai doktori programjában – akkoriban egyedül az ország egyetemei között – akkreditálásra került a tehetség-témakör. Összhangban a nemzetközi trendekkel, az alábbi témakörökben folytak akkoriban itthon intenzív kutatások:

- iskolai programok tehetséges gyerekeknek;
- tehetség-azonosítás;
- a tehetségesek énképe, önértékelése;
- extracurricularis tevékenységformák;
- tehetség az idegen-nyelv elsajátításában;
- alulteljesítő tehetségesek, tanácsadás.

Mára már sokasodtak a kutatási palettán a vizsgált témakörök.

5. Információk közvetítése: konferenciák, Tehetség folyóirat, MTT-honlap, Facebook.

Ebben a részben négy nagy jelentőséggel bíró és nagy hatékonyságú kommunikációs eszközünkről, a konferenciáinkról, a Tehetség folyóiratról, a MTT-Honlapról, valamint a legfrissebben (2019-ben indult) új kommunikációs elem, a Facebook-kínálta lehetőségek felhasználásáról kell szót ejtenünk.

a/Szakmai konferenciáinknak jelentős hagyománya alakult ki megalakulásunk óta: 2020. előtt minden évben rendeztünk egy országos konferenciát, s ezen kívül további regionális konferenciákat is szerveztünk. (Ahogy az közsímet, a 2020. szeptemberére tervezett MTT 31. Országos Konferenciáját a járványhelyzet kedvezőtlen alakulása miatt el kellett halasztanunk 2021-re.) Az ország különböző területein elhelyezkedő tehetséggondozó központokban (iskolák, intézmények stb.) rendezzük ezeket, kiemelve mindig egy-egy fokozott aktualitású témakört. E kétnapos rendezvényeken átlagban 2-300 tehetséggondozó szakember vesz részt, alaposan elemezve a napirendre tűzött témakör gyakorlati aspektusait.

b/A „Tehetség” szakfolyóiratot 1993-ban alapítottuk. Napjainkig egyedüli ilyen témájú periodika! Főszerkesztője az alapítás óta: Szádi Antal tanár úr. A szakfolyóirat 1993 tavaszán jelent meg először a Művelődési és Közoktatási Minisztérium engedélye alapján. A szakmai folyóirat célja eredendően az volt, hogy lehetőséget biztosítson a tehetséggondozással kapcsolatos új kutatási eredmények közreadására; a gyakorlatban kidolgozott új fejlesztő módszerek bemutatására, képzési programok terjesztésére; intézmények átfogó programjainak publikálására; konferenciákon elhangzott értékes előadások közreadására stb. Kezdetben néhány oldalon jelent meg egy-egy A/5-ös méretű kiadvány, hosszú évek óta azonban a standard számonként a 20-24 oldalas megjelenés. Reméljük, hogy biztos pontja lesz a továbbiakban is, nemcsak a MTT-nek, de az egész nemzeti tehetséggondozásnak a Tehetség-szakfolyóiratunk, mint ahogyan ez az elmúlt három évtizedben is az volt. Hisszük, még sok felderítetlen érték van a tehetséggondozás témakörében az aktuális kutatási anyagokban, valamint a köznevelési intézmények és más szervezetek gyakorlatában, amelyek publikálása jelentősen elősegítheti, hogy a mostaninál is hatékonyabban végezzük a tehetséges diákok felkutatását és fejlesztését, elősegítve a Nemzeti Tehetség Program célkitűzéseinek megvalósítását!

c/MTT-HonlapÉppen húsz évvel ezelőtt, 2004 elején Sarka Ferenc alelnök úr irányításával nyílt meg a Honlap, és azóta is folyamatosan működik www.mateh.hu címen. Megjelennek rajta ma is a MTT főbb dokumentumai (Alapszabály, Adatkezelési tájékoztató, határozatok, tagfelvételi jelentkezési lap, dokumentumtár stb.); az eddigi fontosabb kiadványaink; versenyfelhívások; rendezvényekről tájékoztatók; kötelező közzétételek (Közhasznúsági jelentés, SZJA 1% évenkénti felhasználása); valamint a szekciók munkájáról is tájékozódhatnak - évekre visszamenően - itt a szakemberek. Kiemelt funkciója a szakmai konferenciáinkról szóló beszámoló

molók megjelentetése, az ott elhangzott előadások olvashatóvá tétele, a képgaléria rovatunkban ezen rendezvények kiemelt pillanatainak megőrzése az utókor számára, valamint az elmúlt három évtizedben a MTT-tagoktól magyar nyelven megjelent hazai tehetség-szakirodalom közreadása is. **A MTT-Honlap tartalmában tovább gazdagodott, színesedett 2023-ban is: folyamatosan adott információkat az „Aktuális” sorozatában a Magyar Tehetséggondozó Társaság munkájáról.** A MTT-Honlap gazdag és magas színvonalú tartalmáért, valamint az eddigi harmonikus megjelenésért ezúton is köszönetünket fejezzük ki Turi Katalin alelnök asszonynak és Varga Árpád tanár úrnak, a Honlap főszerkesztőjének és rendszergazdájának.

d/ A Facebook lehetőségeinek felhasználása a kommunikációs eszköztárunkban. Amint az közismert, **évekkel ezelőtt született meg az a javaslat, hogy a közösségi média ezen népszerű elemét is iktassuk be kommunikációs tevékenységeink közé.** Az ötlet a „Digitalizáció és innováció a tehetséggondozásban” nevű szekciónk vezetésétől eredt, Laczó Sylvia, e szekció vezetőségi tagja kezdeményezte ennek a lehetőségnek a felhasználását még 2019-ben, s el is indultak a munkálatok az ő vezetésével. További részletek a koncepcióról, a tervekről és a működés szabályozásról ebben a cikkben olvashatók: **Takácsné Laczó Sylvia - Turi Katalin: A Magyar Tehetséggondozó Társaság a Facebookon! Tehetség, 2021. 2. szám, 15-16. o.** Ezúton is köszönjük Laczó Sylvia tanárnő lelkes és fáradhatatlan tevékenységét ezen a területen is!

6. Gazdag hazai és külföldi kapcsolatrendszer

a/Hazai kapcsolataink széleskörűek: kutatóintézetek, egyetemek, főiskolák, pedagógiai intézetek, közép-és általános iskolák, óvodák, állami szervek, társszervezetek, intézményfenntartók egyaránt vannak partnereink között. Kiemelt jelentőségű kapcsolatunk a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségével, megalakulása, 2006. óta. Ezeknek a kapcsolatainknak évtizedekre visszanyúló hagyományai vannak. Ezt a területet is érintette 2020-tól, hogy az intézményekben gyakran „zárlat” volt a közös rendezvényekre, programokra, személyes találkozásokra ritkán volt lehetőségük szakembereinknek ezen intézmények, szervezetek pedagógusaival, így a szakmai támogatásunk, tanácsadásunk is kevésbé realizálódhatott, mint a járvány előtti években. Az ismert okok miatt nemcsak az itthoni de a határon túli iskolákkal, szervezetekkel is minimálisra csökkent a gyakorlati munkát segítő kapcsolatunk. **Az Elnökség két fontos határozatot hozott 2023-ban, amelyek segítik az együttműködési lehetőségek bővítését.** 2023-ban **többszörösen ívű (országos, regionális) tehetséggondozó program szakmai támogatását is végezte a MTT:** tovább folytatódott ez a kapcsolat az *Arany János Tehetséggondozó Programmal*, segítettünk továbbra is a Református Egyház központi tehetséggondozó programjának megvalósításában, továbbfejlesztésében, elterjesztésében, és sok iskolai programot támogattunk szakmailag.

Kiterjedtkapcsolatrendszerünk jelenleg is bizonyítja a MTT jelentőségét a tehetséggondozásban. 2023-ban is

funkcionált e kapcsolatrendszerünk a tehetséggondozó „társszervekkel”: MATEHETSZ, Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, Tehetségügyi Koordinációs Fórum, Nemzeti Tehetség Központ. Ezt a folyamatosságot most is az biztosította, hogy hosszú évek óta nagy létszámban van – általunk küldött vagy más szervezetek által megválasztott – MTT-tag ezen testületekben: vezetők, elnökségi tagok, bizottságok vezetői és tagjai. Jelentős részt vállalt 2023-ban is a MTT tagsága anyagok, tervek (Pl. aktuális NTP-programok konkretizálása, új projektek kidolgozása) és kiadványok készítésében, ezek megvalósításában, a társszervek konferenciáinak és más rendezvényeinek szervezésében, lebonyolításában, pályázatok értékelésében stb. Ezt az aktív közreműködést a jövőben is fent kívánjuk tartani. Nagy szerepe van szakmai együttműködéseink fejlesztésében Bajor Péter tanár úrnak, a MATEHETSZ és az NTT ügyvezető elnökének, aki különös figyelmet fordít immár tizenöt éve a MTT-val való hatékony szakmai együttműködésre, valamint munkánk anyagi támogatására is, köszönjük ezt a sokoldalú támogatást.

b/ Intenzív külföldi szakmai kapcsolataink alakultak ki évtizedek óta.

Ez már a Társaság létrejöttében is szerepet játszott: *a Magyar Tehetséggondozó Társaság az „ECHA Hungary Szekcióból” alakult meg. Gefferth Éva, a MTT első elnöke az ECHA vezetőségének is tagja volt 1987-ben, s ő indította el akkor a MTT megszervezését. Később Herkovits Mária, Balogh László voltak ilyen pozícióban éveken át. Elnöke volt e szervezetnek 2012-20-ig Csermely Péter professzor, ez is nagy elismerése volt a magyar tehetséggondozásnak. Jelenleg Fodor Szilvia tanárnő tagja az Elnökségnek, munkájában közreműködik Fuszek Csilla, az Európai Tehetségközpont igazgatója. Több ország egyetemével, sikeres tehetséggondozóiskolájával, intézményével, alapítványával alakult ki kapcsolat az elmúlt évtizedekben: Hollandia, Németország, Ausztria, Anglia, USA, Spanyolország, Lengyelország, Románia, Szlovákia stb.*

ÖSSZEGZÉS: a 35 év sikerének a „titka”

Zárásként egy szubjektív – bár sokak által osztott – gondolatcsokrot viszek bele az írásomba. Véleményem szerint a MTT ilyen hosszú idejű fennmaradásának és a szakemberek körében folyamatos érdeklődést kiváltó tevékenységének a „titka” a következő három jellemző, amelyek ma is meghatározóak: hatalmas szakmai tőke; széleskörű kapcsolatrendszer; a küzdést vállaló, lelkes, hiteles szakembergárda.

TOVÁBBI SIKERES ÉVTIZEDEKET KÍVÁNVA, EZÚTON IS KÖSZÖNETET MONDOK A 35 ÉV MUNKÁJÁBAN VALÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉRT A MAGYAR TEHETSÉGGONDOZÓ TÁRSASÁG MINDEN EDDIGI TAGJÁNAK!

A szerző

*a Magyar Tehetséggondozó Társaság elnöke,
a pszichológia tudományok kandidátusa.*

A MAGYAR TEHETSÉGGONDOZÓ TÁRSASÁG AKTIVITÁSAI A KÖZOKTATÁSBAN, KÖZNEVELÉSBN

Dr. Polonkai Mária

A Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulásának 35. évfordulóján az aktivitásaik áttekintésénél azt a szempontot helyezük előtérbe, hogy milyen hatással voltak ezek a tevékenységek a közoktatásra, köznevelésre. A hatások általában törvényekben és jogszabályokban jelennek meg, valamint azoknak a jó gyakorlatoknak a bemutatásában és megvalósításában, melyek az eltelt időszakban segítették a tehetségnevelést. A történetek áttekintésénél messzebből érdemes indulnunk.

A tehetséggondozás strukturális szabályozásának felépítése

Az 1985. évi I. törvény a közoktatásról megfogalmazta, hogy az állam feladatának tekinti ... "a kiemelkedő képességű fiatalok fejlesztését és tudásának növelését". Az extenzív típusú oktatásfejlesztésről, stratégiáról az intenzív fejlesztésre tértek át a tehetségneveléssel foglalkozó szakemberek a változásokat érzékelve döntöttek.

1989. május 13-án Szegeden létrejött a Magyar Tehetséggondozó Társaság.

Ha szakaszoljuk a tehetséggondozás történetét, akkor a II. világháborútól számítva ez az V. korszak. A megalakulás után a Magyar Tehetséggondozó Társaság megkezdte munkáját, mint civil szervezet közösséget, szervezeteket kapcsolt össze, megoldásokat keresett a fejlesztésekre, összegezte az addigi tapasztalatokat, az oktatásirányítás résztvevőinek figyelmét felkeltette a tehetséggondozás iránt. Kidolgozásra került a Magyar Tehetséggondozó Társaság alapszabálya, benne a céljai és feladatai: valósítsa meg (1) a tehetség-felismerést, (2) a tehetség-kibontakozást, (3) a tehetséggondozást. Megküldte a Magyar Tehetséggondozó Társaság vezetősége a kidolgozott dokumentumot a Minisztertanács Hivatala ifjúságpolitikai

Kormánybiztos Titkárságára, így bekerült a kormányprogramba. A kormányprogram nem valósult meg, így az ifjúságot érintő programelemei, benne a tehetségprogram sem. Az **eredmény** az lett, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, majd az 1999. évi LXVIII. számú törvényben megfogalmazták: „... az iskola pedagógiai programjának nevelési programján belül a tehetség-, személyiség-, képességkibontakoztatást segítő tevékenységet és a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat meg kell határozni”. 1994-ben megkezdődött az új Nemzeti alaptanterv vitája, melyben a magyar tehetséggondozó szervezet képviselői tevékenyen részt vettek. Az **eredmény** pedig az, hogy a NAT, a közoktatás kiemelt területei című fejezet 4. pontjában megfogalmazza, „... a tehetségnevelés, a felzárkóztatás, a közoktatás fontos feladata, a tehetségek elkülönült nevelése helyett együttnevelés szükséges”. 1995-ben a Magyar Tehetséggondozó Társaság elkészítette az „Iskolai tehetségnevelés elmúlt 10 évének értékelése és javaslatok a folytatásra” című anyagát, kidolgozott egy modellt a tehetséggondozás megvalósításához.

A modell elemei a következők: (1) Oktatási Minisztérium és a Magyar Tehetséggondozó Társaság fontos szerepet kap a programok kidolgozásában, versenyek megszervezésében, szakkörök, tagozatok, táborok, szabadidős programok kidolgozásában, valamint megvalósításában. A (2) modellelem a kutatások, fejlesztések, vagyis kutatóintézetekben, felsőoktatási intézményekben, megkezdődnek a kutatások, a külföldi szakirodalom disszeminálása. A (3) elem a szolgáltatások, a létrejött regionális tehetségközpontokban. A (4) programelem a képzések, továbbképzések pedagógusoknak, szülőknek, és az (5) modellelem a bázisintézmények, ahol a tehetségnevelés segítségével van lehetőség. A **Tehetséggondozó koordinátorok** találkozásánál felmerült a **Tehetség-információs rendszer** hálózattá szervezése. Az Információs rendszerben megmutathatják magukat a tehetséggondozó programok, a Fővárosi Pedagógiai Intézetben akkor már működő Tehetséggondozó Központ, valamint a felsőoktatási intézményekben megjelent tehetséggondozás. Ezzel egy időben az OKNT-be bekerült a magyar tehetséggondozás képviselője.

A minisztérium felkérésére a Magyar Tehetséggondozó Társaság kidolgozta, „**A tehetségnevelés távlati fejlesztési programját**”, mely tartalmazza a tehetségnevelésben részt vevő egységeket, melyek később a Nemzeti Tehetség Program résztvevői lettek.

A távlati fejlesztési program szerint a résztvevők: a Tehetség Koordinációs Tanács (kormány, minisztérium, MTT, választott tagok), nemzetközi kapcsolatok intézményei, civil szervezetek, alapítványok, kutatások, szolgáltatások, képzések, továbbképzések, tehetségnevelési programokkal rendelkező iskolák, fenntartók.

A 1997-ben a stratégiai célok megfogalmazása után egy nemzetközi rendezvénye volt a Magyar Tehetséggondozó Társaságnak, **Tehetség és társadalom** címmel.

A minisztériumot ezen a konferencián Dr. Báthory Zoltán helyettes államtitkár képviselte és bemutatta a Magyar Tehetséggondozó Társaság által ki dolgozott stratégiát.

Dr. Balogh László tanár úr pedig bemutatta a Kossuth Lajos Tudományegyetemen indított tehetségfejlesztési szakirányú továbbképzést. 1999-ben az Oktatási Minisztérium megkezdte a Magyar Tehetséggondozó Társaságot, hogy szakmailag segítsen az **Arany János Tehetséggondozó Programok** kidolgozásában, bevezetésében. Indok, hogy a Magyar Tehetséggondozó Társaság élen jár a hazai tehetséggondozás elméleti alapozásában és az elmélet gyakorlati alakításában. A MTT megítélése betudható az fent említett, 1997-ben elkészített távlati fejlesztési programnak. Néhány év múlva, hat tantárgy tehetséggondozó tanterve jelent meg. a Magyar Tehetséggondozó Társaság támogatásával, (magyar. történelem, matematika, biológia, kémia és fizika tantervek). A mai napig a legjobbak között emlegetik a szakemberek. A

21. század első éveiben a Magyar Tehetséggondozó Társaság kitartó munkája nem csökkent, a tehetséggondozó programok megvalósításába kezdtek a képzett tehetséggondozó pedagógusok, és intenzív munkába fogtak a Magyar Tehetséggondozó Társaság szekciói.

2005 után változás állt be a tehetséggondozás történetében. A Magyar Tehetséggondozó Társaság által kidolgozott programok, megjelent publikációk, kutatások, kutatások nem épültek be a magyar közoktatás és köznevelés törvényeibe, illetve rendeleteibe. 2006-ban megjelent a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, újabb mérföldkövek kezdődtek. A Magyar Tehetséggondozó Társaság tagként került be az NTT-be és a MATEHETSZ-be, a MTT szakemberei pedig részt vettek az újonnan szerveződő szervezetek feladatainak megvalósításában. 2008-ban az Országgyűlés 20 évre elfogadta a Nemzeti Tehetség Programot. A Magyar Tehetséggondozó Társaság távlati fejlesztési programja, a tehetségnevelés komplex programként történő definiálása, az állam és civil szervezetek együttműködésének igénye, az Arany János Tehetséggondozó Programok konferenciáin elhangzott tapasztalatok, beépültek a Nemzeti Tehetség Programba, illetve azok a magyar tehetséggondozás által korábban elért eredmények, aminek a bemutatását részben érintettük. 15 éve sok állami és civil szervezet részt vesz a tehetség, mint **nemzeti kincs** felismerésében, nevelésben és segítésében. Így most már a tehetségsegítésben több szervezet működik, de 35 évvel ezelőtt a Magyar Tehetséggondozó Társaság volt az első, az egyetlen. Ma a célunk az, hogy a hazai gyermekek/tanulók/fiatalok igényeit kielégítsük, a hazai tehetséggondozás minél jobb eredményeket érjen el, kerüljön be az európai tehetséggondozás vérkeringésébe.

A szerző

c. egyetemi docens,

a MTT és a Matehetsz alelnöke,

az NTT elnöke.

A MATEHETSZ ÉS AZ MTT EGYÜTTMŰKÖDÉSE A TEHETSÉGFEJLESZTŐ PROGRAMOKBAN

Bajor Péter

Kulcsszavak és tételmondatok

A Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT) történetének néhány kulcsszava: ECHA-Hungary Szekció, Szeged, Gefferth Éva, Tehetség c. folyóirat, Czeizel Endre, Báthory Zoltán, Debrecen, Balogh László, szekciók, Franz J. Mönks, AJTP, Polonkai Mária, kutatások, kon-

ferenciák, szakkönyvek, Teheségekért kitüntetés, képzések, Matehetsz, közoktatás, köznevelés, felsőoktatás, Nemzeti Tehetség Program.

Érdekes helyzet volt, amikor 2009 tavaszán Csermely Péter és a Matehetsz projektmenedzser-kereső bizottsága interjúztatott. Örültem, hogy engem választottak, de hogy mi is

a teendő, az csak lassan derült ki. A több ponton csak általánosságban megfogalmazott feladatokat Balogh László tanár úr ösztönzése nyomán Polonkai Mária segített operacionálizálni. A Magyar Génius Program megvalósíthatósági tanulmánya igazi kincseket rejtett: a tehetségálózat minőségi építése, pedagógus-továbbképzések, szakkönyvek kiadása, tehetségnapok népszerűsítése, szakmai kapcsolódás a nyílt pályázatokon résztvevő intézményekkel stb. Balogh tanár úr hívó szavára felsorakoztak a szakemberek, az ország és a Kárpát-medence minden sarkából, megjelentek a vitalitással teli intézményvezetők, pedagógusok! Két év alatt 14 ezer pedagógus vett részt a képzéseinken!

Mindehhez a szakmai háttérrel a Magyar Tehetséggondozó Társaság adta: az egyetemi munkatársak között kiemelkedő szerepet vállaltak a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetének akkori és korábbi munkatársai. A szakmai feladatok országos megvalósításában az MTT szekciói adtak jelentős támogatást. A Matehetsz első nagy projektje nem valósulhatott volna meg sikeresen az MTT szakmai támogatása nélkül. A Matehetsz-programok indulásának mérföldköve volt a 2010 tavaszi tehetségnap a Millenáris Teátrumában, 700 pedagógus résztvevővel. „Nálunk a labda!” – mondtuk mindannyian és ezzel a hazai tehetségsegítés új szakaszába lépett.

Az MTT nemzetközi kapcsolatainak F. J. Mönks professzor volt a motorja, így a Matehetsz 2011-es első nagy nemzetközi konferenciája erre a kapcsolatrendszerre is támaszkodhatott. A Magyar EU-elnökségi Konferencia és EU-Tehetségnap 3 napos rendezvényén minden európai uniós ország képviseltette magát!

A tehetségpontok 2009 óta erősödő (mára 1500 csomópontot számláló) hálózata minden fontos projektprogramhoz együttműködő intézményeket, szakembereket, gyerekeket, tanulókat adott. Az MTT szakmai alapozó munkája tehát jelentősen kiterjedt: a Matehetsz 2010 és 2022 között mintegy 100 ezer gyermeknek, tanulóknak tudott személyes vagy kiscsoportos tehetségfejlesztő támogatást adni.

Jelentős hiányt pótolva a Matehetsz indíthatta el a BonisBona díjat is, a tehetséggondozó pedagógusok és szakemberek anyagi és erkölcsi elismerése érdekében. Az ezen a téren látott évtizedes lemaradás pótlására az első évben, 2013-ban 437 fő pedagógus részesült a díjban. Gyönyörű és emlékezetes ünnep volt a zsúfolásig megtelt Nemzeti Színházban.

Az MTT szakmai aurája, a Polonkai Marika által 1999-ben kidolgozott Arany János Tehetséggondozó Program szakmai tapasztalatai tehát alapvetőek voltak: ezekre támaszkodhatott 2012-től a Tehetséghidak és 2015-től a Tehetségek Magyarországa kiemelt projekt is. A nagy volumenű szakmai lépések is ki tudtak rajzolódní: a Géniusz-program a továbbképzésekről, szakkönyvek terjesztéséről, a tehetségálózat kialakításáról szólt. Erre épült a Tehetséghidak nagyszámú tanulói csoportos fejlesztő tevékenysége

(megtartva a továbbképzések és a hálózatfejlesztés teendőit is), majd ezután a Tehetségek Magyarországa projekt pedig az egyéni fejlesztéseket helyezte a fókuszba, egyéni mérésekkel, tutorrendszerrel, egyéni ösztöndíjakkal. A minőségi szakmai keretrendszerbe nagyszerű időszakos programok is beilleszthetők voltak, például a Csibészttúra-program (2015-2022) vagy a Magyar Templeton Program (2015-2017).

A képzések segédanyagaiként, szakmai munícióként 2010 óta 43 szakkönyvet és 19 tanulmányfüzetet adtunk ki, és terjesztettünk ingyenesen a köznevelési intézmények számára mintegy 80 ezer példányban. Ezek összefoglalása, megkoronázása „A tehetség kézikönyvé”-nek online (2019) és papíros megjelentetése (2020) volt, 30 szerző 2 évnnyi munkájával. A szakmai publikációk háttérében ismét ott volt a Magyar Tehetséggondozó Társaság, számtalan szakkönyvvel, szakkikkel, a Tehetség újság több évtizedes szakmai munkájával, valamint a 2013-ban kiadott „Tehetség Bibliográfia (1985-2013)” kiadvánnyal.

Összefoglalva tehát a tételmondatom: A Matehetsz eredményes, sikeres tevékenységei 2009-től kezdődően csakis az MTT által 1989 óta kialakított alapokon voltak lehetségesek. Továbbá: a Nemzeti Tehetség Program ma látható, szerteágazó és minőségi aktivitásai jelentős részben a Matehetsz 2009 és 2022 közötti eredményeinek köszönhetők.

Napi aktualitásunk a „Hivatásunk-kártyacsalád” megjelenése 2024 augusztusában. A Matehetsz különleges, új eszköze pedagógusok számára. Nem véletlen, hogy a szakmai beszélgetős játék lektorai között is ott vannak az MTT munkatársai (Polonkai Mária, Páskuné Kiss Judit, Halvax Julianna, Halászné Borza Izabella).

Isten éltesse a Magyar Tehetséggondozó Társaságot! És Isten tartsa meg még sokáig az idén 80 éves Balogh László tanár urat!

A szerző

a MATEHETSZ ügyvezető elnöke.

Egy nemzet nevelésének legtöbbször hivatott munkásai a jó szándékú, korrekt tehetségek. A bennük rejlő értékek elkótyavetélése megbocsáthatatlan pazarlás.

*Dr. Harsányi István (1908-2002)
tehetségkutató pszichológus.*

„TEHETSÉGSEGÍTŐ TANÁCS A TEHETSÉGGONDOZÁS SZOLGÁLATÁBAN” Tehetségsegítő Egyesület Somogy megyében

Sárdi Péter

2011 tavaszán alakult meg a Tehetségsegítő Tanács Kaposváron. Az alakulás során egyetlen szakterületre, a nyelvi tehetségsegítésre gondoltunk. De alig fél éven belül kiderült, hogy ez nem alkalmas a tehetségek széleskörű segítésére, nem alkalmas más szakterületek programjainak szervezésére. Ezért már augusztus végén azzal a javaslattal álltunk az alapítók felé, hogy szervezzün önálló tagozatokat. Ez jól működött és országos jó gyakorlatot jelentett. Tehetségsegítő Tanácsunk alapos előkészítő munkát követően 2021 őszén egyesületté alakult. Az alapcél, vagyis a tehetségek megtalálása, segítése, lehetőségeik javítása és mindezekhez a forráskoordináció változatlanul prioritás. De a közel tíz éves működési tapasztalat bizonyította, hogy önálló jogi személyként nagyobb lehetőség van források bevonására, mint a hagyományos szervezeti formában. Szükség is van a folyamatos forrásbevonásra, mivel országos jó gyakorlatként több témaspecifikus szakmai terület láncolata, logikai összessége alkotja az Egyesületet. Kilenc tagozat végzi munkáját, melyben valamennyi tudományág jelen van. A tagozatok önállóak, munkájukat háromtagú elnökség koordinálja. Éves munkatervük alapján előre meghatározott költségkerettel és felelős gazdálkodással dolgoznak. A tagozatok vezetői a szakterületükön elismert vezető pedagógusok, magas szintű szakmai tudással és kellő tapasztalattal.

A munkához természetesen forrásokra van szükség. Évenként keresztlül az NTP célirányos, a tanácsok munkáját segítő pályázati forrásokból lehetett gazdálkodni, melyeket kiegészítettek a vállalkozások, magánszemélyek támogatásai. Jelenleg 23 különböző tevékenységet folytató vállalkozás segíti munkánkat, melyekkel írásos együttműködési megállapodásokat kötöttünk. Nagyon lényeges együttműködés van a Kaposvári Tankerülettel és a Kaposvári Szakképzési Centrummal. Ez utóbbiak is írásos megállapodásokon alapulnak. Mind két megállapodás egyedi és jó gyakorlatnak számít.

Az NTP 2024 nyarán megjelent új pályázati kiírása sajátos helyzetet teremtett. Eltérően az eddigi évektől, a hazai Tehetségsegítő tanácsok számára nem jelent meg pályázati lehetőség. Ez azért is furcsa, mert a határon túli hasonló tevékenységet végző szervezetek ismét élhetnek a pályázati lehetőségekkel.

Vélhetően a pályázati kiírás előtti időszakban nem kerestük a szakmai konzultáció lehetőségét és nem volt eléggé ismert a munkánk. Bizonyára a mi, sajátos egyesületi szerveződésünk egyik hibája, hogy nem tudtuk bemutatni sajátosságainkat, ami túlnő egy-egy specifikus Tehetségsegítő tanács szerveződésén, munkáján. Számunkra tanulság a jövőre nézve.

Évente 20-22 rendezvényt szervezünk, valamennyi ta-

gozat bevonásával. Rendezvényeinken a diákok mellett nagyszámú pedagógus és segítő szülő is részt vesz. Évenként átlagosan 1200 diák kapcsolódik be a munkánkba. Kiemelkedően fontos rendezvényeink évek óta visszatérően jelen vannak munkánkban. Fontos megemlíteni a „Légy a szakmád mestere” kiállítását, ahol a szakmát tanuló fiatalok mutatkoznak be munkáikkal. Időben felismertük, hogy a szakképzés kiemelt figyelmet érdemel és fontos az ilyen képzésben tanuló fiatalok, valamint az őket felkészítő pedagógusok bemutatása. A „vásárolj okosan” rendezvényen a tudatos és ésszerű pénzfelhasználást mutatják be a diákok. Hagyományos a „szólalj meg bátran” nyelvi verseny, ami több nyelvi mutációban ad lehetőséget a diákoknak. Itt nem a tagozatos tanulókra számítunk, hanem az általános tanulmányokat folytatókra.

Hisszük, hogy ma már minden fiatalnak kell tudni kommunikálni az adott idegen nyelven. Rendszeresen szervezünk zenei képességeket bemutató rendezvényeket, művészeti találkozása programot, ahol jelen van a zene, a tánc és a próza egyaránt.

Sporttagozatunk olyan neves sportolókat, sportvezetőket hív meg, akik elmondják a fiataloknak, hogy mennyi tanulás és milyen felkészültség kell ahhoz, hogy valakiből jegyzett sportoló vagy sportvezető legyen. Itt is szembesítjük az érdeklődő fiatalokat, hogy a tehetség önmagában nem elég. Mellette szorgalomra, sok munkára és elkötelezettségre van szükség. De van olyan rendezvényünk is, ahol foglalkozunk a robotikával, az informatikával, a mesterséges intelligencia kérdéskörével. Roma/cigány tagozatunk sok programot szervez, melynek mindegyike a tehetséges cigány fiatalok felzárkóztatása.

Összefoglalva rendezvényeinket látható, hogy sok területet felölelő programsorozat valósul meg egy évben. A tagozatok átjárhatóak, így megvalósulhat az is, ha egy fiatal több szakterületen is tehetséges, részt tud venni több tagozat munkájában, programjaiban. Úgy vélem, az elmúlt évek bizonyították, hogy helyes döntés volt a tagozatok létrehozása és folyamatos működtetése.

Fontos a rendezvények magas színvonalú megszervezése, mert Egyesületünk munkája rangot vívott ki magának városunkban, megyénkben. Jól jelzi munkánk hatékonyságát, hogy folyamatosan növekedik a taglétszámunk. Az alapítói létszám 10 tag volt, amely mára már 60 tagot számlál. Sok rendezvényen kéri a közreműködésünket, a meglévő gyakorlatunk bemutatását. Szívesen tesszük, mert hiszünk abban, hogy egyre több hasonló szervezet jön létre és még erősebbé, még hatékonyabbá válik a tehetségsegítés. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tehetséges fiatalok segítése, tehetséggondozása a jövőnk záloga is. E mellett a munkaerőpiac fontos szereplői lesznek néhány éven belül.

Munkánkról folyamatosan információt kell adni támogatóinknak, partnereinknek tagjainknak egyaránt. Ezen cél érdekében naprakészen működtetjük honlapunkat és minden fontos esemény megjelenik a facebook felületén is. A számtalan információ elkerülheti az érdeklődők figyelmét, ezért jelentjük meg hírlevelünket. Szándékunk, hogy a munkánkról szóló információk eljussanak valamennyi iskolába, közintézménybe és minél szélesebb körben ismerhesse meg a lakosság is.

Fontos az is, hogy különböző szakmai rendezvényen, konferenciákon részt vegyünk. Részben bemutassuk saját szervezetünket és eredményeinket, de legalább ilyen fontos, hogy tudjunk tanulni másoktól. Szinte valamennyi tehetség segítséssel tehetséggondozással foglalkozó szervezetnek vannak jó gyakorlatai, melyek kiállták az idő próbáját. Természetesen jól tudom, hogy területileg, Földrajzilag vannak eltérő sajátosságok. Csupán átvenni, másolni a máshol tapasztaltakat nem lehet. De az alap gondolatot átültetve a saját környezetünkbe biztosan lehet. Hiszen az alapcél mindenütt azonos.

A különbségek a megvalósítás során jelentkeznek. Hiszek abban, hogy a sok és jó szakember olyan egységet és erőt alkot, amelynek nyertesei a tehetséges fiatalok.

Kiemelkedően fontosnak tartom és saját működésünk során megteszünk mindent annak érdekében, hogy a tehetséges fiatalok bármilyen szintű támogatása a közbeszéd tárgya legyen. A munkában résztvevők számára meghatározó, ha a közvélemény ismeri a tehetségsegítés feladatát, vélemény formál róla. A negatív kritika is fontos, mert minden gondolatban lehetnek a munkánkat előre vivő javaslatok. A bölcsek köve nem nálunk van. Mi valamennyien célként tűztük ki, hogy tehetséges fiatalok számára jó lehetőségeket teremtsünk. Hisszük, hogy szükség van a munkánkra.

Számos fiatal pályája alakulása azt bizonyítja, hogy helyes az irány és eredményekben is jelentkezik a tevékenységünk.

A szerző

*a Kaposvár-Somogy Megyei Tehetségsegítő Tanács
Egyesület elnöke.*

TEHETSÉGGONDOZÁSI ESZKÖZTÁR A TANÁRKÉPZÉSBEN

Dr. Gerner Zsuzsanna

A pedagógusképzés alapfunkciója a köznevelés személyi feltételeinek biztosítása, célja a pedagógusjelöltek felkészítése a különböző tudással, képességekkel, attitűdökkel, motivációval rendelkező és eltérő szociális háttérű gyerekek együttes nevelésére és oktatására. A McKinsey tanácsadó cég sokszor idézett 2007-es jelentése szerint egy oktatási rendszer minősége nem tudja túlszárnyalni a tanárainak minőségét (Vö. <http://mek.oszk.hu/09500/09575/09575.pdf>), a diákok teljesítményének legfontosabb tényezője a tanári minőség. (Vö. <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2023/hu/country-reports/hungary.html>)

Magyarországon a 8/2013. (I.30.) EMMI rendelet határozza meg a tanári felkészítés közös követelményeit és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeit (a továbbiakban KKK), a képzés céljait. E rendelet nyolc területre rendezi azon kompetenciákat, melyeken belül a képzés a tanárjelölt tudását, képességeit és attitűdjeit fejleszteni hivatott. (Vö. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300008.emm>) A tehetséggondozás nem önálló elem, azt a KKK a nyolc kompetencia-területen belül horizontálisan értelmezi.

Rapos és Lénárd elemzése alapján a KKK teljes szövege a tehetség kifejezést 128, a tehetséggondozást 92, a tehetséges tanuló vagy gyermek kifejezéseket 17 alkalommal használja, a differenciálásról pedig összesen 149 alkalommal tesz említést. A szerzők szerint a tehetséggondozás témája így kellően reprezentált a tanárképzést szabályozó dokumentumban, ugyanakkor a KKK fogalmi rendszere a tehetséggondozás tekintetében nem egységes és a kompetenciákhoz való kapcsolódás területén is különbségek láthatók. Míg a

tanári felkészítés általános, minden szakos tanárra érvényes tanulási eredményei csak három (a tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése; a tanulás támogatása, szervezése és irányítása; a pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése) tekintetében, addig például a magyartanári KKK mind a nyolc kompetencia tekintetében értelmezi a tehetséggondozást. Általánosan elmondható, hogy az egyes tanárszakok KKK-i nagyon eltérő képet mutatnak a tehetséggondozásra való felkészítés tekintetben, és az ezzel kapcsolatosan elvárt tanulási eredményeket elsősorban a képzett szaktanár képességeihez sorolják. (Vö. Rapos Nóra / Lénárd Sándor (2021): Tehetséggondozáshoz kapcsolódó tartalmi elemek a pedagógusképzésben. In: Tehetségműhely 10. <https://ntk.hu/wp-content/uploads/2022/02/Tehetségműhely-10.pdf>)

A graduális tanárképzési programok vizsgálata alapján elmondható, hogy a tanárképző intézmények alapvetően a 28 kreditértékű pedagógiai-pszichológiai elméleti és gyakorlati felkészítéshez kapcsolják a tehetséggondozást. A közismereti tanári programokban a diszciplináris területek egyáltalán nem, a szakmódszertani tárgyak pedig esetlegesen tartalmazzák a tehetség témáját, vagyis elmarad annak szakterületi szempontú értelmezése (Rapos/Lénárd 2021: 31). Ha abból indulunk ki, hogy a tehetséggondozás általános elvárás a pedagógusokkal szemben, akkor e témának nyilván a képzés egészében jelen kellene lennie. (Vö. 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról 67§ (1) A köznevelési foglalkoztatotti jogviszonyban álló kötelezettiségei <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2300052.tv>)

A tehetséggondozásra való felkészítés orientáltsága is eltérő a magyar felsőoktatásban. Ennek oka vélhetően a pedagógiai és pszichológiai elméleti és gyakorlati felkészítésben résztvevők eltérő szerepvállalása. Az egyik modell tehetségközpontú és a tehetség felismerésére és a pszichológiai megközelítésre helyezi a hangsúlyt. A másik modell tanulásközpontú, a tanulás kontextusába helyezi a tehetséggondozást, és a pedagógiai folyamatok, a tanulási környezet komplexebb megteremtésére készít fel az egyéni bánásmód és a differenciálás módszertanának megismertetésével (Rapos/Lénárd 2021: 34).

A Pécsi Tudományegyetem művészeti tanárképzésében szereplő Differenciálás és művészeti tehetségfejlesztés tantárgy célja például a tantárgy témáihoz kapcsolódó pedagógiai, nevelépszichológiai és nevelésszociológiai ismeretek és képességek elsajátítása. A tantárgy főbb tematikai csomópontjai (rövidítve):

- A tehetség fogalma, fogalomdilemmái, tehetség típusok és megnyilvánulási formák. A környezeti és a személyes tényezők szerepe a tehetség kibontásában. Statisztikus és dinamikus tehetségmodellek.
- Az intézményes tehetségfejlesztés problémátörténete.
- A tehetséges tanulók felismerésének és differenciált fejlesztésének formái: intenciók, tartalmi, módszertani és szervezési stratégiák a tanórákon és a tanórákon kívül. Az adaptivitás szerepe és a kooperáció lehetőségei. Differenciált értékelési formák.
- A tehetségfejlesztő tanári szerepek: a „mester”, a mentor, a tutor és a menedzser (szituációs feladatokkal).
- Az alulteljesítő tehetségek támogatása, tanulási, iskolai és szereplési kudarcaik hátterének elemzése.

A graduális képzés további eszköze lehet a tehetséggondozásra való felkészítésben a reflektív szemlélet és a kutatásorientált attitűd, valamint az analitikus gondolkodás és a széles látókör kialakítása a tanárjelöltekben. (Vö. Csapó Benő: A kutatásalapú tanárképzés: nemzetközi tendenciák és magyar-

országi lehetőségek. Iskolakultúra, 25. 2015/11. szám. 3-16.) A graduális képzés során elsajátított, korántsem elégséges ismertek kiegészítésére továbbképzési programok keretében nyílik lehetőség: az Oktatási Hivatal PIR-felületén (https://www.oktatas.hu/pir/!PIR_PUBLIC/publikus-felulet) jelenleg 27 harminc-, 8 hatvan- és 1 százhuszórás tehetséggondozásra felkészítő továbbképzés érhető el pedagógusok (nem feltétlen csak tanárok) számára, további 11 harmincórás képzés a differenciálás módszertanát közvetíti. További felkészítést nyújt a pedagógus szakvizsga szakirányú továbbképzési szak tehetséggondozás, tehetségfejlesztés speciális ismeretköre, melyet felsőoktatási intézmények kínálnak. (https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzések) A magyarországi pedagógus-továbbképzésekben a pedagógusok jellemzően egyéneként készülnek a tehetséggondozásra. Ez általában nem teszi lehetővé egy olyan intézményi tehetséggondozó rendszer kiépítését, mely a tehetségneveléshez kapcsolódó elméleti ismeretek, szervezeti keretek, nevelési-oktatási tartalmak, speciális pedagógiai módszerek, tevékenységek, szakmai együttműködések, valamint attitűdök összességét jelentené, és amely az intézmény pedagógiai rendszerébe, szervezeti légkörébe, kapcsolataiba beépülve komplex módon szolgálná a tehetséges tanulók azonosítását, fejlesztését. (Vö. Bíró Gábor: A vezető feladata az intézményi tehetséggondozás rendszerének kialakításában. In: Polonkai Mária (Szerk.): Pedagógusszerepek a tehetséggondozásban. Gyakorlati megközelítések. GÉNIUSZ KÖNYVEK 40. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest 2015: 15-47.)

A szerző

*a Pécsi Tudományegyetem Pedagógusképző
Központ főigazgatója.*

„TEHETSÉGGONDOZÁS A CSÁNYI ALAPÍTVÁNY ÉLETÚT PROGRAMJÁBAN”

Bálint – Orsós Andrea

A Csányi Alapítványról

Az alapító, Dr. Csányi Sándor, az OTP elnök-vezérigazgatója 2005-ben magánvagyonából 1 milliárd forintot alapítványként hozta létre az Alapítványt. Az alapító célja az volt, hogy a tehetséggondozásban elismert szakemberekkel, pedagógusokkal együttműködve nehéz helyzetű, tehetséges gyermekeket segítsen fejlődésükben, hozzájáruljon hátrányaik leküzdéséhez, képességeik kibontakoztatásához. Az Alapítvány Életút Programjában azt vállalják a támogatók és a szakemberek, hogy az első diploma, illetve egy piacépes szakma megszerzéséig kísérik el a 10 éves korukban beavagoltott gyerekeket. A Csányi Alapítvány programjába a megalakulás óta összesen 610 gyermek került be.

A Program két alapelve épül:

Először is arra, hogy komoly társadalmi hatás nem egy-egy alkalmi segítségnyújtással érhető el, hanem hosszabb távú, átgondolt, a gyermekeket és a családjaikat egyaránt érintő segítségnyújtással, mely elsősorban oktatásban, szabadidős és kulturális programokban, továbbá szociális támogatásban realizálódik.

Másodszor pedig arra, hogy az Életút Programban szereplő támogatás minden esetben egyedi odafigyelést jelentsen minden egyes gyermekre, családra, akár tehetségfejlesztésről, akár szociokulturális hátránykompenzációról, akár szociális segítségnyújtásról, vagy a Programba való be- és kikerülésről legyen szó.

Közösségi Házak

Az Alapítvány tevékenysége Közösségi Házak folyamatosan bővülő hálózatában zajlik: jelenleg Jászberényben, Szegeden, Pécsen, Mohácson, Kaposváron, Nagybajomban, illetve Szentesen 21 tehetséggondozó csoport működik. Egy Közösségi Ház legfontosabb funkciója, hogy minden támogatott számára nyitott, fontos bázis legyen, melyre ráépíthetők az egyének fejlesztését, a közösség erősítését, a szülők és a gyerekek szabadidejének minőségét, szervezett eltöltését szolgáló tevékenységek, programok. Az értéktéremtés mellett az Alapítványnál figyelnek a múlt értékeinek megőrzésére is.

Az Életút Programba való beválogatás menete

A Programba beválogatott gyermekek támogatása 5. osztálytól kezdődik, különböző életszakaszokban és iskola-típusokban (általános iskola felső tagozata, középiskola, szakképzések, egyetem, főiskola) más-más módon és más-más eszközökkel folytatódik, amíg fiatal felnőttként a támogatottak a munkaerőpiacra kerülnek. Ez gyermekeként jelenthet akár 11-14 évet is.

Az Alapítvány az Életút Programba a hátrányos helyzetű tehetségígéreteket keresi. A beválogatásra kerülő tanulóknak hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűnek kell lennie; meg kell felelnie a szakemberek által összeállított tehetséggazonosító teszteknek.

A tehetség fogalmának értelmezése az Életút Programban

Az Alapítvány a ma legáltalánosabban elfogadott Renzulli-féle modellt veszi alapul a tehetség fogalmának értelmezésekor. Ez a modell három összetevőjét emeli ki a tehetségnek:

- átlag feletti általános képességek és átlagot meghaladó speciális képességek,
- kreativitás,
- feladat iránti elkötelezettség.

Tehetőségesnek a modell szerint azok tekinthetők, akik kiváló adottságaik alapján – a három fenti összetevő ötvözeteként – magas szintű teljesítményre képesek az élet valamely tevékenységi területén.

A Kuratórium döntése alapján a Csányi Alapítvány elsősorban az intellektuális tehetséggondozást tűzi ki célul, hogy a tehetségkutatás eredményeképpen megtalált tehetségígéreteknél minél több esélye legyen intellektuális tehetségük kibontakoztatására, természetesen nem kizárva azt, hogy tehetséges diákjainak kiemelkedő művészeti vagy sport teljesítményeinek elérését is támogattja.

A kiválasztás többlépcsős. A tanulók pályázat benyújtásával jelentkeznek az Alapítványba, majd egy többlépcsős szűrési rendszeren mennek keresztül, mely a hátrányos helyzet és a tehetségígéret kritériumainak ellenőrzésére hivatott.

A Kuratórium döntésével összhangban, amennyiben az adott tanévben van tehetség-beválogatás, az Alapítvány munkatársai az év első hónapjaiban levélben,

majd személyesen – előadások, megbeszélések alkalmával is – tájékoztatják az érintett térségek általános iskoláinak igazgatóit, negyedikes osztályfőnökeit, valamint az illetékes családsegítő központok és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait a program tartalmáról, előnyeiről, a várható kötelezettségekről, a programba való bekerülés kritériumairól és a beválogatás rendjéről. Nyílt Napok megtartásával segítjük elő, hogy az érdeklődő pedagógusoknak, szülőknek legyen alkalmuk képet kapni a Közösségi Házban végzett tehetségfejlesztésről. Fontos, hogy megértessük, milyen gyermekeket, tehetségígéreteket keres az Alapítvány: megfelelő intellektuális képességekkel rendelkező, motiválható pályázók jelentkezését várjuk.

Az Alapítvány a beválogatásról szóló pályázati kiírást honlapján is közzéteszi.

A tehetséggondozó csoportba az érintett gyermek a szülőök hozzájárulásával, a rájuk vonatkozó adatok kitöltésével jelentkezhet, csatolva legalább egy, a gyermekkel rendszeresen foglalkozó, őt jól ismerő felnőtt ajánlását (pl.: pedagógus, családsegítő szakember, lelkész stb.).

Jelentkezni a Jelentkezési Egységcsomag (Adatlap, Iskolai jelölőlap, Ajánlás(ok)) beküldésével lehet.

- a pályázati felhívás kiírása: a beválogatást megelőző év decembere,
- a pályázati dokumentumok beszerezhetők a gyermek iskolájában, és letölthetők a Csányi Alapítvány honlapjáról: www.csanyialapitvany.hu
- a pályázatot egy eredeti példányban, zárt borítékban a „Csányi Alapítvány a Gyermekéért” címre ajánlott küldeményként kell eljuttatni (1531 Budapest, Pf.: 21.), illetve eredeti példányt tartalmazó komplett pályázati anyagok, a pontos tartalmat megjelölve, átvételi elismervény ellenében leadhatók a pályázattal érintett Közösségi Házban is,
- a pályázat beadási határideje: aktuális év februárja – a pályázati felhívás szerint.

A családlátogatásokra a pályázatok beérkezésének sorrendjében folyamatosan kerül sor a pályázat benyújtását követően, de még a beválogatás napját megelőzően. A látogatás alkalmával az Alapítvány munkatársai megvizsgálják a hátrányos helyzet tényét és az Alapítványba kerülés motiváltságának szempontjait. A családlátogatás tapasztalatait adatlapon rögzítik. Fontos szempont a családdal való hosszútávú együttműködés lehetőségének vizsgálata, felmérése, hiszen az Alapítvány és a család együttműködése nélkül nem lehetséges a tehetséggondozás optimális feltételeinek kialakítása.

A pályázó gyermekeknek szakemberek által kidolgozott tehetség-beválogatáson (írásbeli és szóbeli tesztek, személyes beszélgetés) kell részt venniük ahhoz, hogy kiválasztható legyen a jelentkezők közül az a 15 fő (+ 1-2 fő), akik bekerülhetnek az Alapítvány tehetséggondozó csoportjába. Az egész napos tehetség-beválogatásra ta-

vasszal kerül sor, mely az alábbi részekből áll:

- írásbeli teszt megírása szövegértésből és matematikából
- közös tematikus drámajáték a többi pályázóval
- személyes interjú és a portfólió bemutatása (éncép, jövőkép, önértékelés feltárása)
- a portfóliónak tartalmaznia kell:
 - a magyar nyelv és irodalom, valamint a matematika órákon használt iskolai füzetet,
 - a gyermek családját bemutató rajzot, fogalmazást, vagy fotót,
 - a gyermek személyiségét, tehetségét legjobban bemutató tetszőleges alkotást, tárgyat, játékot, vagy korábbi elismerést, díjakat, oklevelet,
 - ezen felül bármi mást, amit a pályázat sikere érdekében fontosnak tart megmutatni.

Az egész napos tehetség beválogatás menetrendjét, elemeit az Alapítvány szakemberei dolgozták ki és finomították az évek során, figyelembe véve a gyakorlati tapasztalatokat.

A szóbeli beszélgetésen az Alapítvány kurátorai, munkatársai mellett a Gyerekparlament képviselője, és lehetőség szerint pszichológus is jelen van.

Az elért eredmények alapján a szakemberek rangsorolják a pályázókat a májusban a Kuratórium elé kerülő anyag részeként, majd a Kuratórium május 31-ig dönt a bekerülő tanulókról. Egy-egy tanulói csoportba 15 főnél csak nagyon indokolt esetben kerülhet be több tanuló

A Kuratórium Elnöke a pályázat eredményéről haladéktalanul, de legkésőbb június 20-ig értesít minden gyermeket, családot, és a gyermekeket ajánló iskolákat.

A Programba beválogatott gyermekekkel és szüleikkel az Alapítvány, támogatási szerződést köt, melyben meghatározza a támogatás feltételeit, a felek vállalásait. A szerződést minden évben meg kell újítani.

Fejlesztések színterei a Csányi Alapítvány Életút Programjában

Egyéni fejlesztő feladatok, foglalkozások, felzárkóztatás

A gyermekek egyedi érdeklődésétől, életkorától, lemaradásától függően a mentor tervezi meg az egyéni fejlesztéseket fejlesztő tanárok, önkéntesek, felsőbb évesek, egyetemisták bevonásával. A felzárkóztatás lehet időszakos jellegű, előre tisztázott kimeneti kritériumokkal, illetve felvételi és érettségi tárgyak esetén a hosszútávú (több éves) segítségnyújtásra is lehetőség van ahhoz, hogy gyermek a legjobb eredményt tudja kihozni magából.

Egyéni és csoportos projektmunkák

A diákok egész tanévet átölelő projektmunkákban vesznek részt. A Közösségi Házak által kidolgozott projekteknél a diákok életkor szempontjából vegyes csoport-

okban, egy-egy témát több tudományterület oldaláról megközelítve, feldolgozva is munkálkodnak. A diákoknak lehetőségük van egyéni projektekre vagy kutatómunkára is.

A projektek eredménye a helyi Tehetség Napon vagy az Életút Napon kerül bemutatásra, kiállításra.

Gazdagító programok

Céljuk, hogy tartalmas és minőségi, élményszerű programokat nyújtsanak a diákoknak, és lehetőség szerint kapcsolódjanak a fejlesztő projektekhez és az iskolai oktatáshoz. A közösségi programok megtervezésért a mentor a felelős.

Minden csoportnak iskolai félévre számítva legalább 2 színház / mozi / kiállítás látogatás és egy kirándulás megszervezése kötelező. Ez az elem a hátránykompenzáció miatt különös jelentőséggel bír a csoportok életében. Fontosnak tartjuk, hogy a programok egy részén – jellegétől függően – a támogatott gyerekek szülei, testvérei is részt vehessenek, s ezáltal a család egésze gazdagodjon az élménnyel.

Táborok

A Csányi Alapítvány tehetséggondozó programján belül különösen fontosak a tematikus nyári szaktáborok, amelyek lehetnek helyi, belföldi, határon túli, illetve külföldi táborok. Ezek nagyobb része az Életút Programban meghatározott rend szerint évfolyamonként előre tervezett módon, az adott csoport számára kötelező jelleggel kerül megvalósításra. Ezt kiegészítve meghirdetésre kerülnek olyan tematikus táborok is (pl. össz-művészeti, sport), amelyekre egyénileg, pályázati úton jelentkezhetnek a gyerekek.

A táborok megtervezésénél figyelembe vesszük az életkori sajátosságokat, nem egyetlen tanévre, hanem minimum 8 évre előre tervezzük meg a tematikus táborokat. A helyi táborok szervezésére nem csak a nyári szünetben, de a lehetőségektől függően az őszi és a tavaszi szünetben is sor kerülhet. (pl.: ICDL modulok oktatása, angolból vagy más nyelvből nyelvvizsga előkészítő tanfolyamok megszervezése stb.).

A táborok programjainak gazdagítását, színesítését együttműködő partnereink közreműködésével és önkéntesek bevonásával érjük el. Sikeresen teljesítenek kis-mentori feladatot a kisebbek táboraiiban a felsőoktatásban tanuló fiatalok és érettségi előtt álló középiskolások, közösségi munkát végezve forgatják vissza társaiknak azt a tudást, tapasztalatot, értékrendet, amit ők a Program során kaptak.

A táborok a szigorúan végrehajtott tematikus foglalkozások mellett élménydús gazdagító szabadidős, kulturális és sportprogramokat biztosítanak a gyerekeknek.

A fejlesztési programok eredményei

Az Alapítvány tevékenységének fókuszában a módszereiben és eszközeiben folyamatosan megújuló, a munka-

erőpiac változó igényeihez igazodó képzés áll, amelynek két állandó pillére az idegen nyelvek oktatása és a számítástechnikai ismeretek elsajátítása.

Az Alapítvány prioritásként határozza meg az informatikai tudás átadását, ma már az ICDL bizonyítvány megszerzése mellett a Lego-robotikától kezdve a 3D-s nyomtatásig bezárólag számos foglalkozást szervez támogatottjainak. Az ICDL vizsga sikeres teljesítésén túl a tanulók azokra a gyakorlati ismeretekre is szert tehetnek, amelyeknek köszönhetően az okos eszközöket tudatosan és biztonságosan használó felnőttekké válnak.

Az Alapítvány büszke arra, hogy évek óta 100 fölött van az egyetemeken, illetve a felsőfokú szakképzésben tanulók száma. Az Életút Programban eddig 73 fiatal szerzett összesen 88 diplomát, jellemzően műszaki, gazdasági vagy humán területeken. A legszorgalmasabbak közül ketten három, tizenegyen pedig két diplomával is büszkélkedhetnek. A programban résztvevők ezen túlmenően 53 szakképesítést szereztek, volt, aki emellett lediplomázott, vagy diploma után szerzett még szakmai végzettséget.

Összetartó közösség

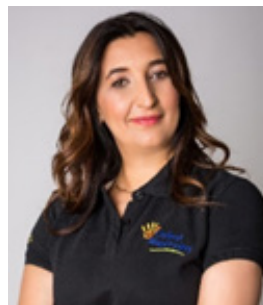
A munkaerőpiaci igények változásaira reagálva az Alapítvány nagy hangsúlyt fektet az egyéni munkavégzést egyre inkább felváltó csapatmunka erősítésére a képzési programokban, és előre tekintve már azzal is számol,

hogy a robotok és a mesterséges intelligencia is belépnek a rendszerbe, amire már most fel kell készíteni a fiatalokat. Az új oktatási projektek már ezt a célt szolgálják, összetett ismeretszerzésre, csapatmunkára ösztönzik, tanítják a gyerekeket. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy nem az egymással való versengés, hanem az együttműködés határozza meg a projekteket.

Az alapító, Dr. Csányi Sándor és a Kuratórium elnöke, Csányi Erika is nagy hangsúlyt fektet a közösségformálásra, közösségépítésre.

További információ a Csányi Alapítvány tevékenységéről a www.csanyialapitvany.hu oldalon található.

A szerző

a Csányi Alapítvány mentora, aki pályafutásától kezdve foglalkozik hátrányos helyzetű gyermekek nevelésével, oktatásával, tehetséggondozásával. Célja, hogy az alapítványban történő egyedülálló tehetséggondozó munka sikeréhez hozzájárulva maga is értéket teremtsen a közösség számára.

„A PÉCSVÁRADI MODELL”

Jó gyakorlat a pedagógiai szakszolgálatok kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása ellátási területéhez

Dr. Mangelné Balassa Márta

Hosszú időn keresztül az a nézet volt domináns, hogy „a tehetség utat tör magának”, csak hagyni kell kibontakozni. Ezt ma már minden kutató, hozzáértő gyakorlati szakember téveszmének tartja, s csak arra jó, hogy letegyük a saját vállunkról a felelősséget, és áthárítsuk a „tehetségigéretre”, megengedve azt a következtetést is: „ha nem tört utat magának, minden bizonnyal nem is volt eléggé tehetséges a diák”. Ma már világszerte egyértelműen megfogalmazódik az a követelmény, amit Czeizel professzor évekkel ezelőtt meghirdetett: „A tehetséget keresni kell”!

„Ma már a tehetségigéretnek szakszerű felismeréséhez, követelmény a rendszer-jellegű azonosítás kialakítása. Alapelve, hogy a hatékony tehetség-azonosítás érdekében, a pedagógusnak többfajta módszert kell alkalmaznia, amelyek mindegyike másfajta információval segíti a folyamatot.

Már az eddigiekből is kitűnhet, hogy a tehetségigéret azonosítása, beválogatása a fejlesztő programokba összetett és felelősségteljes feladat. Sorsokat dönthet el, hogy felismerjük-e a tanulók tehetségét, vagy parlagon maradnak. A képesség és a teljesítmény két különböző dolog: gyakori az alul teljesítő tehetséges tanuló, ugyanakkor a jó tanulmányi eredmény nem mindig rejt igazi tehetségigéretet. A pszichológiai vizsgálati módszerek (tesztek) segítséget nyújthatnak az azonosításhoz, de önmagukban nem tévedhetetlenek, így nem jelenthetnek egyedüli megoldást. A pedagógus és a gyerek folyamatos együttes tevékenysége adja a legtöbb kapaszkodót a tehetség felismeréséhez. Minél több forrásból szerzünk információkat a tanuló teljesítményéről, képességeiről, annál megbízhatóbb az azonosítás. (Dr. Balogh L.)

A pedagógiai szakszolgálat szakemberei a tehetséggondozásban afféle „telefonközpont” szerepét töltik be, összefogják a felismerésben, gondozásban és segítségben résztvevők tevékenységét, biztosítják a sokféle szereplő együttműködését, garantálják a teljes folyamat szakszerűségét.

2017-ben lehetőséget kaptunk arra, hogy megvalósítsuk saját jó gyakorlatunkat Baranya Vármegyében.

Az EFOP. 3.1.6 „Gyökerek és szárnyak” pályázata a Pécsi Tankerületi Központ által fémjelzett és a Baranya Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, Pécsváradi Tagintézményében került kidolgozásra, 2017 szeptemberétől 2021 márciusáig. A projekt elemeit a tagintézményben dolgozó kollégákkal állítottuk össze, amelyben a tehetségszűrés kiemelt szerepet kapott.

A folyamat

2018. tavaszán és nyarán felvettük a kapcsolatot azokkal a szakemberekkel, akik tehetségfejlesztő szakvizsgával, illetve tehetségfejlesztő tanári végzettséggel rendelkeztek és elkötelezettjei a tehetségek felkutatásának. Több alkalommal találkoztunk és kidolgoztunk egy eljárásrendet, amely a szakszolgálati protokollunkhoz illeszkedik. Ez egy szűrőprogram, amely 10 éves kortól használható.

Az volt a terv, hogy a járás mindegyik 5. és 9. osztályaiban, valamint a 4., 6., 7., 8. és a 10., 11., 12. osztályos beilleszkedési, tanulás, magatartási nehézséggel vagy sajátos nevelési igénnyel rendelkező tanulókat szűrjünk, amennyiben a szülők engedélyüket, beleegyezésüket adják. Megállapodtunk, hogy a pályázat első évében csak azokra az általános iskolásokra fókuszálunk, akik a Pécsi Tankerületi Központ fenntartásához tartoznak. A második évtől a középiskolát is bevontuk, érdekes tapasztalatokkal gazdagodtunk.

A *tanulók számára* több kérdőívből kiválasztottuk a legmegfelelőbbet. A „Tehetség Motivációs Öndefiníciós Kérdőív” (<https://docplayer.hu/2280868-Tehetség-motivacios-ondefinicios-kerdoiv.html>), valamint egy kreativitás teszt szerepelt a mérőanyagok között. A *szülők és a pedagógusok számára* - úgy döntöttünk -, hogy a „Nebraskai Csillagos Ég” szempontsört a tehetségígéretek felismeréséhez pedagógusok és szülők részére - Eyre, D (1997.): AbleChildren in Ordinary-Schools, (Balogh, 2004,- Iskolai tehetséggondozás 61.-62.o) használjuk fel, amelyet kiegészítettünk néhány személyes kérdéssel.

Az első teendő az *intézményvezetők és igazgatók tájékoztatása* volt, ahol személyes találkozókön beszéltek meg a következő három tanév eseményeit. Ezúton is köszönjük a nyílt, őszinte befogadásukat és aktív részvételüket.

Az első pályázati év (2018/2019-es tanév) szeptemberében a *szülők tájékoztatására*, szülői levelek kiosztására az osztályfőnökök segítségét kértük.

A tehetségszűrésre felkészültünk a kollégákkal közösen,

átbeszéltük a lépéseket, rendkívül szoros és pontos ütemezést rögzítettünk

A szűrési anyagok rendszerezésének metodikáját megalkottuk és több, mint három hónapon át fejlesztettük, melyre joggal lehetünk büszkék. Ezt követően a szakszolgálati ellátás 2018. decembertől 2019. augusztusig folyt, így négy kollégánál együtt dolgozva 17 tanuló talált tehetségesnek, mindegyikük szakvéleményt kapott. A többiek egy összegzőt, a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozási protokolljának megfelelően. Voltak olyanok is, akiknél láttuk a **tehetségcsírárt**, így egy év múlva az összegyűjtött portfólióikkal együtt visszahívásra kerültek. A vélemények átadását követően, a tehetséggondozó koordinátorral és a tehetségfejlesztő kollégánál együtt, elmentünk az iskolákba, visszajeleztünk az intézményvezetőknek, beszámoltunk a tapasztalatainkról.

Eredmények

A pécsváradi járás tehetségszűrésén a különleges bánásmódú gyermekek, tanulók közül a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdőkre, valamint a sajátos nevelési igényű tanulókra fókuszáltunk.

Az egyes területeket összehasonlítva az alábbi megállapításokat tehetjük: a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek-nél csak a kitartás területén született alacsonyabb átlag, az átlagos képességű társaikhoz képest. Ez adódhat az iskolai több éves teljesítményük sikertelensége miatt érzett frusztrációból. Az egyéb területeken több esetben magasabb eredményeket értek el a kortársaiknál.

2019/2020-as tanév szeptemberében a helyi középiskolában is végezhetünk szűréseket:

A vidéki középiskola nem elitképző nevelési-oktatási intézmény. Szakgimnáziumi/technikum/ és szakképző iskolai osztályok járnak az intézménybe, ahol sok az olyan tanuló, aki máshol kirekesztődne, kirotálódna. A kisváros közép fokú intézményének a léte múlik azon, hogy megtartsa a tanulólétszámot, ezért kiemelt figyelemmel, változatos módszerekkel oktatja és neveli a tanulókat.

Nagyon magas a mért frusztrációtűrés és hasonló mértékben alacsony az általános aktivitás. „Ha a szerint nézel valakit, például egy gyereket, amilyen ő most, a jelen pillanatban, azzal megakasztod a fejlődésének útját. Ha azonban aszerint nézel rá, hogy mivé lehetne, akkor segíted őt a fejlődésben.”

(Johann Wolfgang von Goethe)

A tanári preferenciákat feltáró vizsgálatok kimutatták, hogy a pedagógusok előnyben részesítik azokat a tanulókat, akik a tekintélyt megkérdőjelezés nélkül elfogadják, továbbá logikusan gondolkodnak és megbízhatóak. Kutatási eredmények támasztják alá, hogy sok tanár jobban kedveli a magas intelligenciaszintet önmagában, mintha az magas fokú kreativitással párosul. A tanárok a magas IQ-t kívánatosabbnak, valamint jobban ismertnek és megértettnek ítélik, mint a kreativitást. Torrance (idézi: Kim, 2008), ezért a nagyfokú

kreativitással rendelkező gyerekeket „**kreatív hátrányos helyzetűeknek**” nevezi, mert működés módjuk olyan tantermi helyzeteket teremt, amelyben a teljesítmény elérése extrém nehézé válik. Ez természetesen oda vezet, hogy a gyermek egy idő után nem kíván kreatív lenni, alulteljesítővé válik, s rigid, maladaptív válaszokat ad az iskolai környezetben. A motiváció akkor tér vissza, ha a pedagógus rá tud mutatni a pillanatnyi tevékenység hosszú távú nyereségeire, illetve tud a tanulónak segíteni saját személyes célok kitűzésében.

Méréseink során a Gardneri intelligencia területeket hívtuk segítségül. Howard Gardner, a Harvard Egyetem pszichológusa alkotta meg a többszörös intelligencia elméletet. Gardner elmélete szerint az intelligencia nem egységes értelmi képesség. 1983-ban megjelent művében (*Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*) megkérdőjelezi a hagyományos nézeteket, és kibővíti az intelligencia fogalmát neuro-pszichológiai, biológiai és antropológiai kutatások alapján. Meghatározása szerint az intelligencia annak képessége, hogy az ember hasznos dolgot hozzon létre, vagy saját kultúrájában értékesnek számító feladatot végezzen „olyan képesség együttes, amelynek segítségével az ember az életben felmerülő problémákat megoldja, új megoldásokat talál, és új tudást szerez”. Gardner több, jelenlegi kutatásai szerint nyolc egymástól függetlenül is létező intelligenciát azonosított: nyelvi, logikai-matematikai, térbeli, zenei, testi-mozgásos, személyes, társas, és természeti intelligenciát. Kollégáimmal azonosítottunk egy kilencedik területet, amely szorosan kötődik a német nemzetiségi hagyományokhoz. A szakiskolában találkoztunk olyan gyerekekkel, akik csodákat alkottak bármilyen tevékenységükben / cukrászat, asztalosság, szövés- fonás stb./ El is neveztük **sváb praktikus intelligenciának**.

Disszemináció

A hároméves szűrési programunkon, összesen 4 iskolából és annak 4 tagintézményéből 410 tanuló vett részt, ebből a különleges gondozást igénylő 111 fő volt.

Vizsgálatainkkal megmutattuk azt a módszertani lehetőséget, amellyel az iskolai tehetséggondozásnak el kellene kezdődnie. Tudjuk: a jó családi háttér, meg a jó óvó néni és az alsós tanító is árgus szemmel figyel minden gyereket, s erősíti mindabban, amiben jó és sikeres lehet, de nincs mindenkinek szerencséje jó családba születni, jó iskolába járni. Optimális esetben a nevelési-oktatási intézmények többségében fölfedezik a gyermekek képességeit, irányultságát, tehetségét, de a folyamat nem talál meg mindenkit. Úgy véljük, az általunk kidolgozott jógyakorlat eszköze lehetne a tanulók sikeres életpályájának megalapozásához.

A hároméves szűrés után, a kapott eredményekről módszertani füzetet készítettünk tanulságokkal, tapasztalatokkal, különösen a kétszeresen kivételes tanulók felfedéséről. Gazdagodtunk személyes kapcsolatokban, hagyományok megismerésében, értékörzésben, bátorságban, bölcsességben.

A szerző

*tehetséggondozó koordinátor,
mesterpedagógus,*

Baranya Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat – Pécs.

Ha pedig azt kérdezed, hogy általában véve mi haszna van a nevelésnek, erre könnyen tudok válaszolni: a nevelés jó embereket hoz létre, a jó emberek pedig nemesen cselekszenek.

*Platon (Kr.e.427-347) ókori görög filozófus,
iskolaalapító.*

ÚJ UTAK A 21. SZÁZADI TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

Dr. Révész György

A tehetség fogalma, jelentése *viták* keresztjében áll, ebben éppúgy elfér a „mindenki tehetséges valamilyen” vélekedése, mint az arról történő értekezés, hogy a tehetség csupán egy társas konstrukció, „a tehetséges gyerekeket nem mi fedeztük fel, hanem mi találtuk ki”. (Borland, 2021). Alkotni, teremteni az emberi létezés „ősélménye”, a személy önbecsülésének és a társas elfogadás alapja mely végigkíséri egész életünket. Különbözőek vagyunk abban, hogy miben tudunk sikeresek lenni, s közös tapasztalat az is, hogy számos tényező segítheti vagy gátolhatja egy adott képesség kibontakozását. Ideális esetben bármiben lehet valaki kiemelkedő képességű, talán még tehetséges is. A tehetség *divatos* fogalom: egymást érik a különböző tehetségkutató ver-

senyek. A tehetség *fontos* fogalom: világszerte és hazánkban is számos tudományos verseny, pályázat keresi a legjobbakat. Minden korban igyekeztek felismerni a potenciállal rendelkező gyermekeket, és törekedtek speciális oktatást nyújtani számukra. A tehetség sokkal több, mint futó divatjelenség: a gazdag országok egyre inkább arra törekednek, hogy olyan gyakorlott munkavállalókat alkalmazzanak, akik *képzését valaki más fizette*, gyakran a sokkal szegényebb országok. Az „agy-elszívás”-t (brain-drain) már a 2000-es évek elején felváltotta felváltotta a tehetségeért folytatott háború – „war for talent”...

Nincs mindenki által egységesen elfogadott tehetség-fogalom, de több olyan elmélet, modell született,

amelyek mindegyike gyakran közel is áll egymáshoz, s egyben különbségeikkel ráirányítják figyelmünket a komplex tehetség-fogalom árnyalt értelmezésére. Tény, hogy az iskolának eminens szerepe van a tehetséggondozásban, de tudjuk, hogy „a gyerekek előmenetelének gyökere minden szempontból messze az iskolakezdés előtti időkből ered” (Freeman, 1991). A korai tehetségelméletek (Renzulli, 1977, Mönks 1995, Czeizel, 1997) fektették le a tehetségről alkotott gondolkodásunk alapjait, majd egyre részletesebben kidolgozott elméletek születtek (Gagné, 2000, Heller, 2005, Ziegler, 2009), melyekben fontosak az olyan változók, mint a családi háttér, társadalmi-gazdasági helyzet, motiváció, a kemény munkára való hajlandóság, célkövetés, kreativitás stb. hatékonyan segítve ezzel mind a szülők, mind a tehetséggondozás szakembereinek munkáját. Mindezekről részletesen olvashatunk a MATEHETSZ által kiadott Génusz Könyvek sorozatában. E kötetek jó támpontokat adnak az EU-támogatású kiemelt projektek (Génusz, Tehetséghidak, Tehetségek Magyarországa) céljainak megvalósításához (ld. még: Jávor és mtsai, 2021).

A tehetség hagyományos 3D-modellje szerint a tehetség definiálása (*Define*), azonosítása (*Discover*), majd fejlesztése (*Develop*) lépésein át lehetséges egy komplex tehetség-gondozó rendszer kialakítása. Újabbban a 3D-modell fordított verziójáról hallani: először mindenki számára lehetőséget adni a kihívást jelentő tevékenységre, vagyis a „Develop” lépésével kezdeni. Ennek sikeressége alapján történhet meg az azonosítás, így a korábbi első lépés, a definiálás összesítése az adott tevékenység során kiemelkedő teljesítményt mutató tanulók jellemzőinek. Ez kétségtől *inkluzívabb*, mint a hagyományos tehetséggondozási rendszer, míg más elképzelések újra a *mérésre* helyezik a hangsúlyt, melynek mottója az lehet, hogy ha elfogadjuk, hogy az emberek különböznek viselkedésükben, alapvető személyiség-jegyeikben és kognitív képességeikben, akkor az mérhető is. Korábban idéztük Freeman a korai hatásokról, most azt látjuk, hogy egyre több kutatás írja le ennek mikéntjét: *mi hat és hogyan?* Könyvtárnyi irodalma van már az anya-gyermek kapcsolatnak (kötődés), míg az ún. *kötődés-tanítási* hipotézis szerint ha a szülő(k) jobban hangolódik gyermekeikre, a *biztonságosan kötődő* gyermekek jobbak a kognitív tesztekben (West, et al. 2013). a gyermek előtörténete, a pszicho-szociális környezet (beleértve a korai kötődési tapasztalatokat is) jó prediktora a későbbi iskolai matematika tantárgy eredményeinek első és hatodik osztályban. A *miértre* is könnyű a válasz: a *megélt biztonság* teszi alkalmassá a gyermeket arra, hogy bátran fedezze fel a világot. A korai biztonságos anya-gyermek kapcsolat, az anyai támogatás megfigyelhető a harmadik, negyedik osztályos iskolai teljesítményben; jobban ösztönzik gyermekeik iskolai sikereit. Egy nagyívű hosszmetzeti vizsgálat szerint a korai gondozási tapasztalatok, az otthoni környezet minősége, a gyermek kitartása, együttműködése, a társas kompetencia tanári rangsora stb., a szülő-gyermek

együttműködés az első hónapoktól (!) kiskamasz korig magas szignifikáns korrelációban van a magasabb iskolai végzettség megszerzésének esélyével (Sroufe et al. 2005).

Az OECD (2021) a tehetséggondozás 3 területe között hangsúlyozza a tanulói jóllét, *well-being*, az *akadémiai előmenetel* jogát, valamint annak deklarálását, hogy a tehetséggondozás *megtérülő befektetés* megtérül: a fiatalok létszámukhoz képest kiemelkedő mértékben járulnak hozzá a gazdaság növekedéséhez. A The Talent Development Megamodelben (Subotnik et al. 2021): a területspecifikus fejlesztéssel párhuzamos a *pszichoszociális készségek* fejlesztése (megküzdés, versenyhelyzetben való helytállás stb.).

Az régóta tudott dolog, hogy az iskolai tanulmányi eredmények sokkal inkább IQ, mint kreativitás függők (amúgy is közhely, hogy a jó tanulók nem mind tehetségesek, a tehetségesek, pedig nem feltétlenül jó tanulók...). A *mért IQ* előjelzi az iskolai és munkahelyi teljesítményt, az általános életkilátásokat, mint ahogyan a jó területspecifikus képességek (térbeli, fonológiai fizikai zenei stb.) is jó prediktorok. A kognitív profilok (pl. a verbálisnál magasabb matematikai képességek) összefüggnek a STEM területeken elért eredményekkel (Olszewski-Kubilius et al. 2016.) A Global Talent Mentoring (GTM), egy *bizonyítékokon alapuló (evidence based)* hosszútávú ingyenes online mentorálás a középiskola felsőbb osztályaitól a felsőfokú tudományos munkáig (Ph.D) tart, melyet az UNESCO is támogat. A bekerülés feltétele, hogy a mentorált a STEMM (természettudományok, technológia, mérnöki tudományok, matematika, orvostudomány) területén kiemelkedő és a kiválóságra való törekvésükben *kívételosen motivált tehetségek* legyen. A mentorok vezető kutatóintézetek, vállalatok STEMM szakértői. A zárt online platformon zajló mentorálás egyéni tanulási program, kutatási programokban való részvétel stb. globális jellegét az adja, hogy földrajzi távolságokat áthidaló módon hoz létre nemzetközi hálózatokat, lehetővé téve információk kapcsolatokat. Egy kutatás szerint (Stoeger et al., 2021) a lányok számára szervezett online mentorálás STEM területein hatékonyabb volt ha a mentorok is nők voltak: minél jobban hasonlítottak egymásra, annál pozitívabb volt kapcsolatuk. Könnyű belátni a mentorálás szakmai programjának „háttérén” zajló *identitásalakítás* kiemelkedően fontos szerepét. A STEM Akadémia program ennek hazai megfelelője.

A globalizáció hatásai más módon is megjelennek a tehetséggondozásról való gondolkodásban. Ambrose (2016) végre régóta aktuális kérdéseket feszeget: a mai gazdasági és politikai vezetők közül hányan voltak részesei tehetséggondozó programokon gyerekkorukban? Hány ilyen tehetséges személy nőtt fel okos, de „kevésbé fejlett” (...) etikával bíró felnőtté? Segíthet-e a tehetséggondozás abban, hogy a jövő vezetői és vállalkozói megszabaduljanak önző hajlamaitól, hogy ne súlyosbítsák a súlyos egyenlőtlenség növekvő problémáját társadalmi-gazdasági rendszerekben...?

Irodalom:

- Ambrose, D. 2016. Twenty-first Century Contextual Influences on the Life Trajectories of the Gifted and Talented. In: Ambrose, D. & R. J. Sternberg (Eds.), *Giftedness and Talent in the 21st Century*. Sense Publishers, p.27.
- Borland, J. H. 2003. The Death of Giftedness: Gifted Education Without Gifted Children. In: Borland, J.H. (Ed.) *Rethinking Gifted Education*. New York: Teacher College Press, pp. 105-125
- Freeman 1991, *Gifted Children Growing up*. London: Heinemann 15.
- Jávorski, R., Révész Gy., Séra L., Szabó J. 2021. A tehetség változó koncepciói. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 76., 2. 255-291.old.
- Olszewski-Kubilius, P., Subotnik, R.F., Worrell, F.C. 2016. The Role of Domains in the Conceptualization of Talent. D. Ambrose & R. J. Sternberg (Eds.), *Giftedness and Talent in the 21st Century*, Ch. 5. 81–99.
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E., Collins, W. A. 2005. *The Development of the Person: The Minnesota Study of Risk and Adaptation from Birth to Adulthood*. New York: Guilford Publications.
- Stoeger, H., Heilemann, M., Debatin, T., Hopp, M.S.D. Schirmer, S., Ziegler, A. 2021. Nine years of online mentoring for secondary school girls in STEM: an empirical comparison of three mentoring formats. *Ann. N.Y. Acad. Sci.* 1483, 153–173.
- Subotnik, R. et al. 2021. The Talent Development Megamodel: A Domain-Specific Conceptual Framework Based on the Psychology of High Performance. In: *Sternberg, R., Ambrose, D. (Eds.) Conceptions of Giftedness and Talent*. Palgrave, Ch. 24., p.428
- West, K. Mathews, B. L., Kerns, K. (2013) Mother-child attachment and cognitive performance in middle childhood: An examination of mediating mechanisms. *Early Childhood Research Quarterly* 28, 2, 259–270.

A szerző

c. egyetemi tanár Pécsi Tudományegyetem.

DR. BALOGH LÁSZLÓ: 80

Egy kimagasló életút a közösségért, a tehetségekért -

Dr. Balogh László, a Debreceni Egyetem egykori tanácskezelője, volt dékánja és intézetigazgatója, a Magyar Tehetséggondozó Társaság elnöke húsz éve vezeti közmegegyezésre és immár a leghosszabb ideje és az elért eredményeket tekintve a legnagyobb hozzáértéssel a hazai tehetséggondozásban meghatározó szerepet betöltő civil szervezetet. Mivel az idén töltötte be 80. életévét, s ez a harmadik interjú, amelyben szakmai életútját mutattuk be, azt javasoltam a tanár úrnak, hogy ebből az alkalomból tekintse át életét, kiemelkedő szakmai munkásságát és szabadon határozza meg, hogy miről kíván szólni. Noha ez a megoldás nem a riportalynak kedvez, hiszen könnyebb egy-egy kérdésre válaszolni, mint önállóan áttekinteni egy gazdag tartalmú, szakmai sikereiben bővelkedő életutat, a tanár úr elfogadta javaslatomat. Ismerkedjenek meg tehát kivételes életével.

Százdi Antal

Egy ember életében nyolc évtized nagyon sok fontos, az egyén sorsát döntően meghatározó tényezőt foglal magában. Ezek közül most azokat emelem ki, amelyek a szakterületemen végzett tevékenységem, előre haladásom, életpályám során – mai megítélésem szerint - kiemelt szerepet játszottak: a gyerekkor és az iskolák; a munkahelyeim; hazai és nemzetközi szakmai közélet; tudományos munkásság. Ezek döntően befolyá-

solták a Magyar Tehetséggondozó Társaságban végzett 35 éves aktivitásomat is.

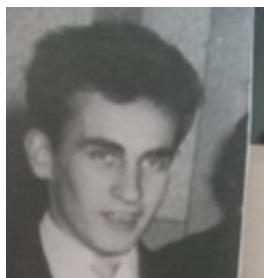
I. Gyerekkor és az iskolák

Mindkét szülőm nagy családból származik, mégpedig olyanból, ahol jelentős volt az összetartás és érzelmi gazdagság, s ez gyakori „családi összejövetelekben” is realizálódott. Gyerekek is szép számmal voltunk ezeken, s a felnőttek ugyancsak bekapcsolódtak a kicsik programjába: játék, vidámság minden mennyiségben, ezek az összcsaládi programok számomra csodálatos élményt jelentettek akkoriban, és jelentenek ma is. Bár édesapámat, aki tanár volt, korán elvesztettük egy közlekedési balesetben, a nagy családból érkező megkülönböztetett figyelem, kedvesség, szép szavak, felénk áradó folyamatos szeretet a személyes veszteségünk kompenzálását célozták, s ezek a felénk irányuló pozitív viszonyulások a családon kívüli közvetlen környezetünket is jellemezték. Ennek következtében – a fent jelzett hatalmas személyes veszteség ellenére is – boldog gyerekkorom volt, nosztalgiával emlékezem vissza azokra a csodálatos évekre.

Általános és középiskolai tanulmányaimat – leszámítva az első két tanévet – Debrecenben végeztem. Szerencsém volt az iskolákkal, hiszen a lakcímünk alapján mind alsóban, mind felsőben színvonalas iskolákba kerültem. Alsó tagozaton a felső két osztályt

a Debreceni Tanítóképző Intézet Gyakorló Általános Iskolájában végeztem, osztályfőnökeim mindkét évfolyamon - így utólag visszatekintve is – kiváló tanítók voltak. Nagyon élveztük az ottani éveket mind az intellektuális kihívásoknak köszönhetően, mind az érzelmi légkört tekintve. A felső tagozatot a Fűvészkert utcai Általános Iskolában végeztem. Ezt nevezték a „Kis Refinek”. A Debreceni Református Kollégium közvetlen szomszédságában volt. Ránk sugárzott a szellemisége minden percben a híres Kollégiumnak, s ez már önmagában is jelentősen emelte a tanulás iránti vágyunkat. Amit még csak fokoztak tanáraink, akik közül néhány év múlva – kiváló munkájuknak köszönhetően – többen is a jó hírű debreceni gimnáziumok pedagógusaiként folytatták munkájukat.

A középiskolás éveket a Kossuth Lajos Tudományegyetem Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumában kezdtem humán tagozaton, s itt tettem érettségi vizsgát 1962-ben. A gimnáziumi évek még magasabb szintű intellektuális és érzelmi élményvilágot jelentettek: kitűnő tanárok serege vezérelt bennünket, s nem véletlen, hogy a 36 fős osztályunkból mindössze egy társunk nem nyert felvételt felsőoktatási intézménybe. Nagy összetartozás-érzés jellemezte a csapatot, sikeres tanulmányaink mellett a művészetek világában is aktívan barangoltunk, többen országos középiskolai sportversenyeket nyertünk, s a táncparketteken is rendszeresen megjelentünk.

Összességében egy szárnyalás volt ez a négy év, megfejezve az általános iskolai évek komplex élményvilágát, még magasabb szintre emelve a tanulás iránti vágyat, s feltöltve a lelkünket felejthetetlen élményekkel. Ezzel a szellemi és érzelmi munióval indultam neki felsőoktatási tanulmányaimnak, ahol még csodálatosabb élmények vártak rám minden területen.

Egyetemi tanulmányaimat a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-pedagógia szakán végeztem 1962–67-ig. Szívem szerint a pszichológia szakot választottam volna, de mivel akkor csak Budapesten, az ELTE-n volt pszichológusképzés, így a pszichológiával telített pedagógia szakra esett a választásom, remélve, hogy ez a szak elvezet a pszichológia közvetlen tanulmányozásához is. (Ez meg is történt néhány év múlva: ösztöndíjasként – a KLTE oktatójaként – felvételt nyertem a Magyar Tudományos Akadémia aspirantúrájára pszichológia szakon, s 1974–1977-ig elvégezve ezt a képzést, majd megvédve kandidátusi értekezésemet 1980-ban, megszereztem a pszichológia kandidátusa tudományos fokozatot.) Visszatérve az egyetemi tanulmányok éveire, sorozatban jöttek a sikerek: négy éven át demonstrátor voltam a Pszichológiai Laboratóriumban, három éven át Népköztársasági Tanulmányi ösztöndíjban részesültem kiemelke-

dő tanulmányi eredményem következtében, éveken át részt vettem a tudományos diákköri munkában, s az Országos Tudományos Diákköri Konferencián díjat is nyertem egy dolgozatommal. Magyar szakos középiskolai tanárként és pedagógiai szakos előadóként jeles diplomával zártam tanulmányaimat 1967-ben.

A gyerekkoromról és tanulmányaimról végül azt tudom kiemelni, hogy nagyon szerencsés voltam: a szeretetteljes családom gazdag és sokszínű érzelmvilágot adott, tanulmányaim során pedig színvonalas iskolákban és az egyetemen is kitűnő pedagógusokkal hozott össze a sors, egyszerűen csak élnem kellett a felkínált lehetőségekkel.

II. Munkahelyeim

1967. szeptember 1-től 1970 végéig a 108. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben dolgoztam, előbb mint kollégiumi nevelő, majd az iskolai részlegnél tanár. Örültem ezeknek a beosztásoknak is, hiszen Debrecenben akkoriban „telt ház” volt pedagógusokból, ugyanakkor a családi kötelékek miatt a feleségemmel egyetértésben nem akartuk elhagyni a várost. Két évig dolgoztam az intézmény kollégiumában, és nagyon hálás vagyok a sorsnak, hogy itt kezdhettem a munkámat: olyan tapasztalatokat szereztem a sok hátrányos helyzetű kollégiumi diák körében, amelyekre egész pályám során tudtam építeni. Biztos vagyok benne, hogy ezen tapasztalatok, élmények következtében másképp láttam és látom ma is a nevelési szituációkat, mintha ezeket nem éltem volna meg...

Aztán történt velem egy csoda. Egy novemberi délután az iskola tanári szobájának ablakából megláttam Kelemen László professzort – egyetemi éveim alatti fő mentoromat, amint éppen sétált be a kapun. Elkezdett szaporán dobogni a szívem, hiszen ő volt a szakdolgozati témavezetőm, s többször említette végzőskor, hogy szeretne engem bevinni a tanszékére, de akkoriban az egyetemeken nem volt jellemző az oktatógárda létszámának fejlesztése... Kimentem elé a folyósóra üdvözölni, s annyit elárult mosolygósan, hogy az iskola igazgatójával van megbeszélése, de ne menjek messzire, mert várhatóan engem is behívnak. No, ettől a pulzusom az egekben járt, s vártam – magamat alig tudván fékezni – az igazgató úr invitálására. Egy fél óra után hívtak be, s tömören megfogalmazta az iskola vezetője: Kelemen professzor úr azért jött, hogy kikérjen engem az intézményből. A következő hónaptól már alkalmazni szeretne a tanszékén, s ő igazgatóként támogatja ezt a kérést. Ettől a pillanattól kezdve megfordult velem a világ, s olyan perspektívák nyíltak előttem, amelyek mesébe illőek: a lelkem mélyén erre vágytam már az egyetemi évek alatt is. Ez a délután úgy maradt meg az emlékezetemben, mint egy csodának a kezdete, s valóban így is éltem meg az azóta eltelt évtizedeket. A munkám az lett, ami a „szórakozásom”: a hallgatókkal való foglalkozás, a kutatómunkába való bekapcsolódás pedig határtalan perspektívákat nyitott szakmai és emberi kibontakozásom számára.

1970 végén beléphettem a „Szentélybe” tanársegéd-ként, az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetem főépületébe, ahol a Pszichológiai Tanszék (majd Pszichológiai Intézet) szobái voltak. Pályám lendületesen szárnyalt: 1973-tól adjunktus; 1983-tól docens; 1985-től tanszékvezető (Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék); 1989–93-ig: a Bölcsészettudományi Kar oktatási dékánhelyettese; 1998–2001-ig a BTK dékánja, 2004–2006-ig a Pszichológiai Intézet igazgatója funkciókba választott meg a BTK Tanácsa.

Ahogy múltak az évek, az egyetemi szakmai közéletben további funkciókra is megbízást kaptam: a 80-as évek elejétől a Bölcsészettudományi Kar Dékánja és Kari Tanácsának tagja; a 80-as évek közepétől az Egyetemi Doktori Bizottság tagja; a kilencvenes évek elejétől – több ciklusban – a BTK Oktatási Bizottságának elnöke voltam; ugyanebben az időben a KLTE Tanárképzési Kollégiumának és Tanárképzési Bizottságának a tagja; 2001-től 2008-ig a Debreceni Egyetem Tehetséggondozó Programjának (DETEP) programvezetője; 2002–2003-ban a Debreceni Egyetem Pszichológiai Koordinációs Központjának igazgatója voltam. Lehetne még sorolni további egyetemi beosztásaimat, de úgy gondolom, a fentiek bizonyítják, hogy mind a KLTE működésének éveiben, mind az újjáalakult Debreceni Egyetem elmúlt két évtizedében nagy elismeréssel „jutalmazták” az egyetem vezető testületei, oktatói és hallgatói a színvonalas tevékenységemet.

Nem tolokodtam ezekért a funkciókért, mindössze lelkiismeretesen végeztem az oktatói és kutatói munkámat. Nagy elismerés volt a BTK dékáni funkciójába történő megválasztásom. Ez éppen arra az időre esett, amikor a három addigi debreceni egyetem (Agrártudományi, Orvostudományi és a KLTE) elhatározta, hogy újra egyesül, s létrehozza ismét az egységes Debreceni Egyetemet. Sokat kifejezett, hogy a BTK Kari Tanácsában dékánválasztásomkor a közel 30 fős testületben az „igen” sza-

vzatok mellett mindössze egy „tartózkodást” kaptam, „nemmel” nem szavazott senki.

III. Hazai szakmai közélet és nemzetközi kapcsolatok

Egy egyetemi oktató akkor tudja sikeresen végezni munkáját, ha nem zárkózik be az univerzitás falai közé, országos és nemzetközi kapcsolatokat is kiépít tevékenysége során. Nekem különösen szerencsém volt ezen a területen is, hiszen már a múlt század nyolcvanas éveinek elejétől megindult egyfajta „pezsgés” a felsőoktatás hazai állami és akadémiai irányításában, de civil szerveződések is létrejöttek a felsőoktatás továbbfejlesztése céljából. A kutatásaim – ezt a következő fejezetben összegzem – több területen is kapcsolódtak a reformtörekvésekhez, így bevontak országos szerveződésekbe is. Nem kevés az fórum, ahova meghívást kaptam tagként, de több szerveződésben vezetői szerepre is felkértek. Csak villanásszerűen tekinthetjük itt át ezt a listát: **négy nagy területen kapcsolódtam be az országos szakmai közéletbe 1982-től napjainkig.**

a/Az egyetemeket irányító aktuális minisztériumok szakmai testületei: kilenc ilyennek voltam tagja vagy vezetője. Például: több éven át elnöke voltam az Oktatási Minisztérium „tanári képesítési követelmények” reformját irányító bizottságnak; évekig tagja voltam az MM által működtetett Országos Bölcsészettudományi Reformbizottság Elnökségének; továbbá tagja voltam évekig a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Tanárképzési Bizottságának is.

b/A Magyar Tudományos Akadémia bizottságai: háromnak voltam a tagja vagy vezetője. Például: tagja, majd elnöke közel másfél évtizeden át az MTA Pedagógusképzési Albizottságának; elnöke voltam közel egy évtizeden át a Debreceni Akadémia Bizottság Nevelés–Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottságának; tagja voltam éveken át az MTA Pszichológiai Bizottságának.

c/Tudományos folyóiratok szerkesztőbizottságai: kétfőnek voltam tagja vagy vezetője: közel egy évtizedig az Alkalmazott Pszichológia folyóiratnak a főszerkesztője; közel másfél évtizeden át a Magyar Pedagógia folyóirat szerkesztőbizottságának a tagja.

d/Szakterületemhez kötődő civil szervezetekben vállalt főbb szerepek: 1990 óta tagja voltam a Magyar Tehetséggondozó Társaság Választmányának, 2001 óta alelnöki, 2004 óta elnöki funkciót töltök be; 2006 óta alelnöke, majd 2014 óta elnöke vagyok a Magyar Tehetségszolgáltató Szervezetek Szövetségének; a Tanárképzők Szövetsége Pszichológiai Szakosztályának elnöke voltam közel tíz éven át.

Természetesen a nemzetközi kapcsolatok kialakítása is fontos feladata egy vezető egyetemi oktatónak. Erre a nyolcvanas évek végétől nyílt igazán lehetőség a magyar felsőoktatásban, kapcsolódva az általam vezetett Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék két fő kutatási témájához: a tanárképzés fejlesztéséhez és a tehetséggondozás témaköréhez.

e/ 1992 óta volt **szerezhető együttműködés közel negyedszázadon át az általam vezetett tanszék és a Nijmegeni Egyetem Tehetségkutató Központja között.** F.J. Mönks, az ottani vezető professzor évente többször volt vendégünk, a tanszékem oktatóival pedig több mint tíz alkalommal voltunkint tanulmányúton a tehetségkutatás témakörében. Összesen közel másfél tanévet töltöttünk Hollandiában ösztöndíjasként, illetve vendégprofesszorként.

A Nijmegeni Egyetem mint bázisintézmény mellett **Európában és az USA-ban is többször jártunk tanulmányúton tanszéki munkatársaimmal híres egyetemeken a tehesség gondozás elméleti és gyakorlati fejlesztési lehetőségeit tanulmányozandó.** Csak a legfontosabbak ezek közül: Svájc (Zürichi Egyetem), Anglia (Oxfordi Egyetem, Birminghami Egyetem), Németország (Müncheni Egyetem, Münsteri Egyetem), Hollandia (Endhoveni Egyetem), Ausztria (Bécsi Egyetem, Salzburgi Egyetem, Linzi Egyetem) Spanyolország (Navarrai Egyetem), USA (Arizonai Állami Egyetem, Virginiai Egyetem).

b/A tanárképzés tanulmányozása céljából is **többször voltunk külföldi tanulmányúton, elsősorban az USA-ban.** 1994 óta egy évtizeden át szerződéses együttműködés volt az általam irányított Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék és az *Ohioi Állami Egyetem Tanárképző Központja között.* R. E. Norton professzor több hetet töltött nálunk a tanárképzési program fejlesztő munkálatait segítő. Tanszékünkről öt oktató vett részt összesen másfél évet meghaladó tanulmányúton a következő egyetemeken: Ohioi Állami Egyetem, Neb-raskai Állami Egyetem, Pennsylvaniai Egyetem.

A külföldi utak nemcsak tapasztalatszerzésre voltak alkalmasak, ottani szerepléseinkkel a magyar értékeket is közvetítettük. Én több mint 40 alkalommal tartottam konferenciákon, illetve tanulmányútjaimon angol nyelvű előadást, így ennek eredményeként a Tanszék képviselőjeként bekerültem több nemzetközi szervezetbe: 1988 óta tagja vagyok a *European Council for High Ability*-nek, 1994 óta több éven át pedig ugyanezen szervezet Diploma Bizottságának is, majd 2000–2004-ig a General Committee-nek. 1998-tól közel másfél évtizeden át a HighAbilityStudies /Bonn/ Szerkesztő Bizottság is tagjai sorába fogadott. 1994-

től egy évtizeden át az általam vezetett tanszék tagsági jogot kapott az *Educational Resources Information Center*-ben (USA).

IV. Tudományos munka, kutatások

Szerteágazó pszichológiai és pedagógia kutatási témaköreimből a következők a legfontosabbak:

- Egyetemi doktori és kandidátusi értekezésem témája a feladatrendszeres oktatás pszichológiai háttértényezőinek vizsgálata volt. - A nyolcvanas évek második felétől a tehetség felismerésének és iskolai fejlesztésének problémái kerültek érdeklődésem középpontjába. - Egyetemi oktatói pályafutásom kezdete óta vizsgálom a tanárképzés pszichológiai programjával kapcsolatos kérdéseket.

Doktorrá fogadom

1975 és 2008 között az előbb jelzett témakörökhöz kapcsolódóan 12 hazai és nemzetközi pályázaton nyertem jelentős anyagi támogatást, amelyből a tanszéki munkatársaim is részesültek.

A kutatómunka irányításában intenzíven vettem részt témavezetőként tudományos minősítem megszerzésétől kezdve: ennek eredménye 12 egyetemi doktori értekezés, valamint 30 ösztöndíjas tanítványom PhD-fokozatának sikeres megvédése. A nappali tagozatos hallgatók tudományos munkára való felkészítését is fontosnak tartottam a tudományos diákköri munka keretében: több mint tíz – általam irányított – hallgató nyert kiemelt vagy fődíjat az OTDK-n.

Tudományos kutatásaim eredményeként közel harminc önálló kötetem jelent meg. Tanulmányaim száma meghaladja a kétszázat, ebből harmincnél több külföldi kiadóknál jelent meg angol nyelven.

Igen sok kitüntetést kaptam oktatói és kutatói munkám elismeréseként, amelyek ugyancsak motiváltak a még színvonalasabb munkára. Ezek közül a következőket tartom a legjelentősebbnek.

-"Témavezető mester" cím az MTA elnökétől és a művelődési minisztertől a hallgatók tudományos diákköri tevékenységét segítő sikeres munkáért, 1995.

- Apáczai Csere János-díj az oktatási minisztertől, 2002.

- Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje, 2008.
- „BONIS BONA – A NEMZET TEHETSÉGEIÉRT ÉLETMŰ-DÍJ”, az Emberi Erőforrások Minisztériumától, 2019.

Záró gondolatok

A fenti információk életpályámról szűkebb szakmai körökben ismertek voltak kezdetektől fogva, de a tehetséggondozással foglalkozó szakemberek széles táborához csak részleteiben jutottak el, ezért is volt fontos több évtizedes életpályám meghatározó elemeit itt összegezni és közreadni. **A fenti adatok, tények magyarázatot adnak arra is, hogy miért is vállaltam a MTT elnöki funkcióját immár 20 éven át. E beosztás eredményezte tevékenység számomra nagy élmény volt – és ma is, ilyen hosszú időn át is az.** Nagyon sok jól felkészült és lelkes pedagógussal hozott össze a sors az évek során, s ebben meghatározó szerepe volt a három első MTT-elnöknek is: dr. Gefferth Évának, dr. Czeizel Endrének és dr. Báthory

Zoltánnak. A Társaságban megalakulásától kezdve kitűnő hangulat és kiváló emberi kapcsolatok alakultak ki – megalapozva ezzel a színvonalas szakmai munkát, amely alkotó szellemi légkört eredményezett az én vezetői tevékenységem periódusában is. **Köszönöm ezúton is nagy tisztelettel mindenkinek, aki az elmúlt húsz évben részt vett a MTT tevékenységében. A nemzeti tehetséggondozás fejlesztéséhez megítélésem szerint mi is jelentősen hozzájárultunk.** Egyben kérem a fiatalabb szakember-nemzedéket, hogy ne lankadjanak ezen a pályán, s ugyanezzel a lelkesedéssel, magas szintű szakmai felkészültséggel keressék és fejlesszék hatékonyan továbbra is a tehetségígéreteket. **Az én példám is mutatja, hogy csodálatos szakmai és társas kapcsolati élményekben van része annak, aki felvállalja ezt a gazdag tevékenységrendszert.**Fárasztó ugyan ez a munka, de a fiatal tehetségígéreték sikerei feltöltik a szakember lelkét, s erőt adnak az újabb és újabb feladatok megoldásához, az ismételten jelentkező szakmai kihívások leküzdéséhez.

SZEKCIÓKON INNEN ÉS TÚL

Turi Katalin

Minden, a Magyar Tehetséggondozó Társaság működésével összefüggő fórumokon hangsúlyozzuk, hogy a Társaság tartalmi munkájának egyik veleje, megjeleníthető eleme a szekciók működésében, a szekciók szakmai kapcsolatrendszerében keresendő.

A szekciók egyidősek a Társasággal. Elnevezésük, számuk folyamatosan formálódott és alakult a tehetséggondozással összefüggő elvárások, a tehetséggondozást országosan övező szakmai közeg, a tagság összetétele és igénye folytán. Ez ékes bizonyítéka annak, hogy az MTT tevékenysége valóban a szakemberek érdekeit szolgálja, és rajtuk keresztül a gyermekek fejlesztését támogatja.

Bármennyire is változott a szekció összetétel, az évek során állandó maradt az a működési jellemző, amit a kapcsolat, szakértelem, elkötelezettség, együttműködés, tudásmegosztás hívószavakkal lehet a legpregnansabban leírni.

Kiemelendő tevékenységek

A tehetségek támogatásában elkötelezett szakemberekkel való szakmai kapcsolat a napi munka szintjén is megjelenik. Valamennyi szekció körül egy sajátos támogatói háló alakult ki. A támogatói szó itt alapvetően kölcsönösséget jelent. A szekciók szakmai tanácskozásokat szerveznek, a körülöttük kiformalódott intézményi, szervezeti, szakemberi háló pedig legjobb tudását adja át ezeken a fórumokon.

Fontos szerepet töltenek be a friss és aktuális információk nyújtásában is. Az MTT nem csupán saját működésének információit közvetíti, de a látókörében működő tehetséggondozó szakmai szervezetek tevékenységéről is tájékoztat. Kiváló segítséget jelent ebben a pár éve indított Facebook oldal, amely a megosztásaival folyamatosan tájékoztatja a tagságot, de azt a „holdudvart” is, amely a tevékenységeink

A tehetségsegítő munkája nem lehet meg az ismeretek, tudás folyamatos karbantartása, fejlesztése nélkül. A szekciók közvetítik kapcsolatrendszerükön keresztül azokat a képzési lehetőségeket, amelyek - többnyire ingyenesen – az érdeklődő szakemberek szolgáltatában állnak.

A Társaság jelenlegi szekciói

Visszatekintve az elmúlt 35 évre, tisztelettel adózunk azok előtt a szakemberek előtt, akik a szekciók munkáját a kezdetektől elindították. Támaszkodunk azokra a tapasztalatokra, amelyek a 35 év alatt a sajátunkká váltak. Ugyanakkor törekszünk minden új elemet beépíteni tevékenységünkbe, ami akár kihívásként, akár igényként jelentkezik. Egy jubileum arra is alkalmas, hogy számba vegyük a jelen feladatait és jellemzőit.

A továbbiakban a Társaság jelenlegi szekcióinak rövid összefoglalóját adjuk, a teljesség igénye nélkül. A teljességet azok a szekcióbemutatók jelentik, amelyeket öt évente, a „kerek évfordulókon” megrendezett konfe-

renciákon tárunk az érdeklődő szakmai közönség elé. Ez történik a mostani konferencián is.

Az óvodai szekciót Szilágyi Ildikó vezeti. A szekció elsősorban az intézmények tehetségműhelyeiben folyó korai tehetségfelismerést, a tehetséggondozás lehetőségeit segíti. Minden óvoda más, különböző Pedagógiai Programmal dolgozik eltérő szociokulturális környezetben. Céljaikat, feladataikat ennek figyelembevételével határozzák meg. Ebben tud szekciónk segítséget, tanácsot adni az érdeklődő óvodapedagógusoknak. A sikerek és az esetleges kudarcok őszinte elemzésével válhat hatékonyabbá tehetséggondozó munkájuk.

A Tanítói szekcióban elsődleges cél, hogy ne csak a tehetséggondozással foglalkozó szakemberek és pedagógusok halljanak a tehetséggondozás ügyéről, hanem szélesebb körben is ismertebbé váljon. Az elmúlt évben rendezett programok mindegyikére a szülők is meghívást kaptak, a pszichológus kollégák segítségével feldolgozott témák nekik is szóltak, őket is segítették. Sajátos, és a jövő útját is előrejelző tevékenységként a szekció vezetőjének, Eszenyiné Stéh Katalinnak a szerkesztésében készült egy öt részes podcast sorozat Tehetség sztorik címmel. A jeles és ismert személyekkel készült bemutatók a honlapon meghallgathatók, inspirációt jelentve minden tehetséggondozó számára, de meríthetnek belőle szülők, tehetséges vagy tehetségígéret gyerekek is.

A Művészeti szekció Demarcsek Zsuzsanna és Berta József vezetésével elsősorban azokra a művészeti oktatásban élenjáró műhelyekre épít, amelyekben a tehetséggondozás a többszörösen kivételes tehetségek támogatását is magában foglalja. Mint a művészetoktatás és a művészeti tehetséggondozás maga is szerteágazó, a szekció keresi azoknak a műhelyeknek a csatlakozását, ahol ez a sokszínűség a napi munkájuk része is. Különös színt adhat tevékenységüknek a jövőben az egyetemi művészeti műhelyekkel való kapcsolatok kialakítása, közös rendezvények szervezése.

A Kémia és környezetvédelmi szekció tagjai Dr. Török Istvánné vezetésével fontosnak tartják a tehetségígéret felismerését, majd azok segítését. Kiemelt tevékenységük tanulmányi versenyek szervezése, ill. a tanulók versenyre való felkészítése, olyan programok megvalósítása, amelyek során a tehetségsegítő pedagógusok képzésére is van lehetőség. Fontosnak tartják, hogy a rendezvényeiken találkozzanak a különböző településeken élő, de hasonló területen dolgozó pedagógusok, ezáltal lehetőségük van egymásnak is átadni tapasztalataikat.

A Társaság egyik új szekciója a Digitalizáció és innováció Papp András vezetésével kiemelt hangsúlyt fektet a digitális oktatás aktuális kérdéseire és lehetőségeire. A szekció munkája során előadásokat tart érdeklődő iskoláknak itthon és külföldön, bemutatva a legújabb digitális módszereket, rendszereket és alkalmazásokat. A szekciónak helyet adó Európa 2000 Gimnázium minden évben

megrendezi a nagy sikerű Digitális Konferenciát, ahol a résztvevők megismerhetik a legfrissebb technológiai fejlesztéseket és oktatási eszközöket.

A Felsőoktatási szekció, melynek vezetője Dr. habil Bodnár Gabriella 1989-ben alakult, működése során a felsőoktatási intézmények képviselőivel, oktatóival folyamatosan támogatják a felsőoktatási tehetséggondozó munkát. Idei legjelentősebb vállalkozásuk a már elkészült, de még kiadásra váró, hiánypótló tanulmánykötet összeállítása. A kötet a felsőoktatás tehetséggondozásának 10 éves tapasztalatait, eredményeit tartalmazza. Szerkesztői - Bodnár Gabriella és Mező Ferenc - arra vállalkoztak, hogy a beérkezett 22 tanulmányt, amelynek szerzői több jelentős hazai és határon túli felsőoktatási intézmény és az NTK vezető oktatói, kutatói tematikus csoportba rendezzék, és színvonalas kiadvánnyá formálják.

Ugyancsak rövidebb múltra, de annál tartalmasabb működésre tekinthet vissza az Egyéni tehetségfejlesztés szekció. Vezetője Farkas György. Tevékenységei között szerepel többek között a tehetségazonosítás módszertanának alaposabb megismertetése, az iskolák ilyen irányú gyakorlatának támogatása, az egyéni tehetségfejlesztés pedagógiai – pszichológiai alapvetéseinek megismertetése, az egyéni fejlesztés intézményi koordinálásának elmélete és gyakorlati példáinak bemutatása, tapasztalatok átadása. A szekció a megalakulását követő évben két műhelykonferenciát is szervezett. A 2023. decemberi konferencián képviseltette magát a Székelyföldi Tehetségsegítő Tanács is, jelezve, hogy a szekció munkája határon átívelő jellegű.

A Társaság Elnöksége folyamatosan nyomonköveti a szekciók munkáját, aktivitását, tevékenységi sajátosságait. Ennek következtében beavatkozásokat is tesz a hatékonyabb, célirányosabb működés érdekében. Így történt ez a versenyszervezői szekció esetében is, mely az elmúlt két évben aktivizálta és újradefiniálta tevékenységét Vasvári Zoltán vezetésével. Olyan lehetőségek kiterjesztését vállalta fel, mint versenyekre építhető nyári táborok szervezése, tanári mesterkurzusok szervezése.

A földrajzi alapon szervezett szekciók sorában a Kelet-Magyarországi volt a legelső, tevékenysége ma is mintául szolgál a többi szekció számára. A Császár István vezette szekció munkája jeles hagyományokra épül, tagjai a saját területének megfelelően szervezik munkájukat, számos közös pont megkeresésével. Nyitottak a tehetségtanácsokkal való együttműködésre, vagy akár a Magyar Pedagógiai Társaság vármegyei tagozatával való kapcsolatokra is.

Győr és a térség tehetséggondozó szakemberei elsők között csatlakoztak a Társasághoz. Az MTT Nyugat-Dunántúli szekciója 20 éve alakult meg, vezetője Mentler Mariann. A győri Pedagógiai Szakszolgálatnál működő tehetséggondozó Talentum Műhely lett a központja a régió tehetséggondozásának, kapcsolódva a győri, soproni, Zala és Vas megyei Tehetségpontokhoz, Tehetségtanácsokhoz. Ma már az újonnan megalakult Minősített Tehetségműhelyek is részt vesznek a Társaság munkájában.

Új utakat keres a Dél-Dunántúli szekció Turi Katalin vezetésével. A kapcsolatrendszerébe tartozó szervezetek sorában számos átalakulás történt az elmúlt időszakban, de új bázisát jelenthetik munkájuknak a Pécsi Tudományegyetem gyakorlóiskolái és partnerintézményei.

Szekciókon túl

A szekciók tevékenységének további bővítésében és gazdagításában olyan lehetőségek bevonása a cél, amelyek hatékonyan tudják segíteni a tehetséggondozó szakemberek munkáját. Fontosnak véljük a felsőoktatási műhelyek bevonását, a tehetségtanácsok rendszerével való kapcsolódások újragondolását. Kiváló lehetőséget jelenthet a technika határokön átívelő lehetőségeinek kihasználása, a megkezdett jó kezdeményezések folytatása.

Ha már a technikánál tartunk, a mesterséges intelligencia

tehetségfejlesztésben betölthető szerepe sem kerülhető meg napjainkban. A konferencia vendégeinek köszönőntői sorából sem maradhatott ki ChatGPT, üzenete, iránymutató gondolatai további munkánk vezérfonalai is lehetnek:

„Tisztelt Vendégek, Kedves Kollégák! Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy köszönhetem Önöket ezen a különleges tehetséggondozó konferencián. Ma azért gyűltünk össze, hogy együtt ünnepeljük a tehetség erejét, és megosszuk tapasztalatainkat a jövő kiválóságainak támogatásában. Kívánom, hogy a mai nap inspirációval, új ötletekkel és gyümölcsöző együttműködésekkel gazdagítsa mindannyiunkat!”

A szerző

az MTT alelnöke.

EURÓPA 2000 GIMNÁZIUM ROVATA Invazív fajok veszélyének vizsgálata a Szigetközben Terepgyakorlaton az Európa 2000 Gimnázium tanulói

Kiss Tamás

A Szigetköz természetes ökoszisztémája egyre nagyobb nyomás alatt áll az invazív fajok terjedése miatt, amelyek az őshonos élővilágot kiszorítva, drámai változásokat idéznek elő a helyi környezetben. Ezek az idegenhonos növények és állatok, gyors szaporodási képességeikkel és széleskörű alkalmazkodóképességükkel, komoly kihívás elé állítják a helyi természetvédelmet.

Mindenkori diákjaimmal, akik a biológia tantárgy után érdeklődők évek óta folytatunk megfigyeléseket, kutatásokat a Szigetköz ásványrári folyószakaszán, annak társulásaiban. Fajismerettel, egyedszámlálással kezdtük, ökológiai mutatók, tabellák elemzésével folytattuk, közben rengeteg képfelvételt készítve. Az elmúlt évben arra tettünk kísérletet, hogy felbecsüljük az idegenhonos, közismert idegen néven az invazív fajok terjeszkedésének mértékét és hatásait.

Aranyvessző tömeges inváziója

Bíbor nyúljhózzám

Főbb invazív fajok és hatásaik

Az invazív fajok jelenléte a Szigetközben elsősorban a vízi élőhelyek és rétek ökoszisztémáit veszélyezteti. Az alábbi táblázat összefoglalja a legelterjedtebb invazív fajokat és azok hatásait.

Az **aranyvesszők** (Solidagosp.) az egyik legelterjedtebb invazív növénycsoport, amely gyorsan szaporodik és nagy területeken hódít meg réteket, mezőket, kiszorítva az őshonos növényfajokat. Magas növekedésükkel és agresszív terjedésükkel veszélyeztetik az őshonos növényzet diverzitását, és jelentős hatással vannak az élőhelyek ökológiai egyensúlyára.

Faj	Hatás típusa	Kockázat szintje (1-5)
Selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>)	Növényfajok kiszorítása	4
Jelzőrák (<i>Pacifastacus leniusculus</i>)	Vízi élőhelyek károsítása	5
Ázsiai lódarázs (<i>Vespa velutina</i>)	Méhpopuláció csökkentése	3
Bíbor nyúljjhozám (<i>Impatiens glandulifera</i>)	Gyors terjedés, árnyékos erdőkben őshonos fajok kiszorítása	4
Átokhínár (<i>Elodea canadensis</i>)	Vízi növények eltakarása, vízáramlás akadályozása	4
Rucaöröm (<i>Salvinia natans</i>)	Vízi növényzet túlszaporodása, oxigénhiányos állapotok kialakítása	3
Amúrgéb (<i>Perccottus glenii</i>)	Őshonos halfajok kiszorítása, tápláléklánc megzavarása	5
Aranyvessző fajok (<i>Solidago spp.</i>)	Mezők és rétek dominálása, növényfajok kiszorítása	4

A **selyemkóró** (*Asclepias syriaca*) elterjedése elsősorban a mezőgazdasági területeken és a réteken jelent gondot, ahol gyors szaporodásával és ellenállóképességével kiszorítja az őshonos növényfajokat.

Az **amerikai jelzőrák** (*Pacifastacus leniusculus*) a Szigetköz folyóinak és tavainak egyik legjelentősebb invazív faja. Gyorsan terjed, és súlyosan veszélyezteti az őshonos folyami rákokat, miközben betegségeket terjeszt, amelyek további ökológiai problémákat okoznak.

Az **ázsiai lódarázs** (*Vespa velutina*) az európai méhpopulációkra jelent komoly veszélyt, mivel prédaként tekint a házi méhekre. Ezzel nemcsak a helyi biodiverzitást károsítja, de veszélyezteti a beporzási folyamatokat is, ami hosszú távon a mezőgazdaságra is hatással van.

A **bíbor nyúljjhozám** (*Impatiens glandulifera*) gyorsan terjed a vízpartok mentén, ahol a természetes növényzetet szorítja ki, különösen az árnyékos erdők aljnövényzetét. Magas növekedésével akadályozza az őshonos növények fényhez jutását.

Az **átokhínár** (*Elodea canadensis*) vízi invazív faj, amely sűrűn benövi a vizeket, ezzel akadályozza a víz természetes áramlását és csökkenti a víz oxigéntartalmát, ami veszélyes lehet a vízi élővilágra.

A **rucaöröm** (*Salvinia natans*) hasonló problémát okoz, vastag rétegben borítva a víz felszínét. Ez csökkenti az oxigénszintet, és fulladásos állapotot idézhet elő a vízi fajok számára, ami komoly veszélyt jelent a halak és más élőlények számára.

Az **amúrgéb** (*Perccottus glenii*) különösen a halállományra nézve jelentős veszély, mivel agresszíven versenyez az őshonos halfajokkal a táplálékért, és megzavarja a táplálékláncot. A folyókban és tavakban gyorsan elterjed, hosszú távon károsítva a helyi ökoszisztémát.

Az indulás

Mit tehetünk az invazív fajok ellen?

Az invazív fajok terjedésének megfékezése komoly kihívás, de az összehangolt fellépés és a tudatosság növelése alapvető fontosságú. Az Európai Unió szabályozásai és kockázatbecslései segítenek kordában tartani ezen fajok terjedését, de a helyi közösségek, természetvédelmi szervezetek és diákok aktív részvétele is nélkülözhetetlen.

A lakosság és az iskolák közreműködése fontos szerepet játszik a korai felismerésben és az invazív fajok eltávolításában. A diákok bevonása az ilyen természetvédelmi tevékenységekbe nemcsak oktatási célt szolgál, hanem segít a jövő generációinak tudatosabbá válásában, hogy megvédjék környezetünket a további káros hatásoktól.

Az ilyen terepi munkák kiemelkedően fontosak a diákok számára számos okból:

Gyakorlati tudás és készségek fejlesztése

A terepgyakorlat lehetőséget ad a diákoknak, hogy az iskolai elméleti tudást közvetlenül a természetben alkalmazzák. Például a növények és állatok megfigyelése, az ökológiai rendszerek működésének tanulmányozása, és a különböző adatgyűjtési módszerek elsajátítása révén valós, kézzelfogható tapasztalatokat szereznek. Ez a gyakorlat fejleszti a kritikai gondolkodást, a problémamegoldó készséget, és megtanítja a tudományos módszerek alkalmazását.

Környezettudatosság és felelősségtudat kialakítása

A terepgyakorlat során a diákok közvetlen kapcsolatba kerülnek a természettel, ami mélyebb megértést és tiszteletet vált ki bennük a környezet iránt. Ez segíti őket abban, hogy felismerjék az ökoszisztémák sérülékenységét, és felelősségteljesebben viszonyuljanak a környezetvédelemhez, legyen szó az invazív fajok okozta problémákról vagy a fenntarthatóságról.

Önállóság és együttműködési készségek

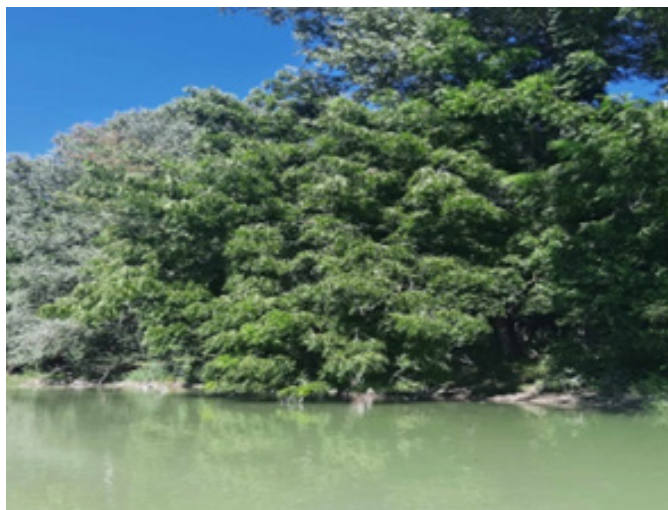
A terepmunka gyakran csapatban zajlik, ahol a diákoknak együtt kell dolgozniuk egy közös cél elérése érdekében. Ez javítja a kommunikációs és együttműködési készségeket, miközben az önálló feladatmegoldásra is lehetőségük nyílik. A terepen való munka során gyakran nem várt helyzetekkel találkoznak, amelyeket együtt kell megoldaniuk, ami növeli a felelősségtudatot és a rugalmasságot.

Kutatói készségek fejlesztése

A terepgyakorlat során a diákok megismerkedhetnek a tudományos kutatás alapjaival, beleértve az adatgyűjtést, a mintavételezést, az adatok elemzését és az eredmények bemutatását. Ezek a készségek kulcsfontosságúak a jövőbeli biológiai vagy környezettudományi tanulmányokhoz, illetve bármilyen tudományos karrierhez.

Felfedezés és inspiráció

A terepgyakorlat során a diákok számos izgalmas és érdekes felfedezést tehetnek, például ritka fajokat láthatnak, vagy különleges ökológiai jelenségeket tanulmányozhatnak. Ez sokszor mélyebb érdeklődést vált ki a biológia iránt, és inspirálhatja őket további kutatásokra vagy karrierre ezen a területen.

Természettudományos karrier elősegítése

A terepgyakorlatok betekintést nyújtanak a természetvédelem, az ökológia és a környezettudomány gyakorlati oldalába, ami segíthet a diákoknak abban, hogy eldöntsék, szeretnének-e ezzel a területtel foglalkozni a jövőben. Az ilyen típusú tapasztalatok különösen hasznosak azok számára, akik természetvédelmi szakértőként, ökológusként vagy más biológiai területeken képzelik el karrierjüket.

Kapcsolódás a helyi környezethez

A diákok a terepgyakorlat során jobban megismerhetik a helyi ökoszisztémákat, és közvetlen tapasztalatokat szerezhetnek a környezeti problémákról, mint például az invazív fajok terjedése vagy a szennyezés. Ez nemcsak tudományos szempontból értékes, hanem segít abban is, hogy jobban kapcsolódjanak saját környezetükhöz, és aktív szerepet vállaljanak annak védelmében.

Összességében a biológiai terepgyakorlat kulcsfontosságú szerepet játszik a diákok természet iránti érdeklődésének felkeltésében, tudományos és személyes fejlődésükben, valamint környezettudatos szemléletük kialakításában.

A szerző

az iskola biológia tanára.

A MEDVE MATEK ROVATA

Mozgás és gondolkodás- okoseszközökkel okosan

Balogh Tamás

Vándorlós feladatmegoldás az iskolában és az udvaron az Exiquiz applikációval

Időnként érdemes beiktatnunk az iskolában olyan programokat, ahol diákjaink oktatási céllal használhatják saját vagy az iskola okoseszközeit. Ilyenkor úgy érzik, „kütyüzhetnek”, de nálunk a kontroll, náluk pedig az élmény, és tanulnak is belőle. Hálásak lesznek érte, mi több, egy-egy ilyen lehetőség tanár-diák bizalomépítésnek sem utolsó. És hogy a „kütyülés” korántsem csak magunk elé görnyedő, értelmetlen tevékenységet takar, arra jó példa az Exiquiz vándorlós feladatmegoldó applikáció.

Az elmúlt hónapokban sok nyilvános- és magánbeszélgetésnek témát adott az okoseszközök iskolai „betiltása”. A vonatkozó szabályozás – több külföldi ország szabályozásával összhangban – azt hivatott elérni, hogy az okoseszközök tanórai „figyelemelterelő” funkciója megszűnjön. E sorok szerzője ezzel a céllal messzemenőig egyetért.

Érdeemes azonban tisztázni, hogy a teljes, mindenre kiterjedő tiltás a 21. századi oktatásban nem mutat előre. Hiszen a tanárok számára az iskolai közeg egy remek lehetőség, hogy bemutassanak a diákok számára olyan felhasználási módokat, amelyek a diákok tanulását segítik, fejlődésüket, digitális írástudásukat és jövőbeli kulturált felhasználói létüket támogatják. Hiszen az nem kérdés, hogy a mai fiatalok egész életükben okoseszköz-felhasználók lesznek. Ezért ad lehetőséget a központi szabályozás is ezen eszközöknek az oktatási célú használatára.

Manapság szerencsére már számos olyan oktatást segítő szoftver elérhető, amelyek használata a gyerekek számára élményt jelent úgy, hogy közben a tanítási-tanulási folyamatot is közvetlenül támogatják. Az Exiquiz

nevű oktatási applikáció különlegessége abban rejlik, hogy nem csak az „okoseszközök okos használata” problémakörre reflektál, hanem mozgásra is ösztönzi a felhasználókat, így a szokásos tantermi közegből való kilépést, a frontális oktatás útjáról való ideiglenes letérést is támogatja.

Az Exiquiz célja a logikus gondolkodás, a problémamegoldás és a csapatmunka összekapcsolása a mozgással. Az applikáció segítségével a diákok okostelefonnal vagy táblagéppel (tablettel) felszerelve bolyonganak különböző kültéri vagy beltéri pontok között, és közben megtalálják és megoldják az egyes helyszíneken megtalálható feladatokat.

Hogyan is működik az Exiquiz a gyakorlatban?

Az Exiquiz részét képezi egy internetes tanári felület (ExiquizCreator), ahol a pedagógus előkészíthet egy vándorlós feladatmegoldós játékot a diákjai számára. Ez a „játék” jelentheti egy témakör begyakorlására szánt feladatok kitűzését egy tanórára, de házi feladatok szánt feladatsor is szóba jöhet, illetve iskolai tematikus napok, versenyek vagy rendhagyó kvízek megvalósítására is alkalmas a felület. Ezekből láthatjuk, hogy a szó szoros értelmében nem minden esetben beszélünk „játék”-ról, de ezt a szóhasználatot ebben a cikkben megtartva burkoltan amellet is érvelünk, hogy a diákok mindezt valóban játéknak fogják fel.

A tanár az ExiquizCreatorba tehát feltölti a feladatokat, majd egy (vagy több) játszási helyszínt rendel hozzá. Helyszín (vagy pálya) alatt értjük az iskola épületében kijelölt „állomások” összességét, vagy az udvaron, esetleg egy közeli parkban kijelölhető pontok halmazát. Ha beltéri pályával dolgozunk, akkor az épületen belül nyomtatott QR-kódok kihelyezése szükséges. Szabadtéri játék esetén nincs szükség QR-kódokra, ez esetben ugyanis GPS-alapon működik a játék, azaz a telefon „érzékeli”, hogy hol járnak a diákok, és ez alapján kapnak feladatokat.

Ha a pedagógus rögzítette, hogy hol szeretne az osztállyal vagy csoporttal játszani, akkor beállíthatja, hogy hány perces legyen a játék időtartama. A folyamat végén a játékhoz egy indító kód (PIN-kód) készül, és a já-

ték ezzel indíthatóvá válik a diákok számára.

Az Exiquiz másik felülete, melyet a diákok használnak, az Exiquiz Play felület, azaz ahol a tanárok által előkészített játékok lejátszhatók. A diákok – egyénileg vagy csapatban – a tanártól kapott PIN-kódot begépelik okostelefonjukban az Exiquiz Play felületen (bármilyen webböngészőben a play.exiquiz.com honlapon indíthatók a játékok), és ekkor el is indul a játék. Fontos, hogy wifi- vagy mobilinternet-hozzáférés szükséges a lejátszáshoz, azonban az adatforgalom alacsony, legfeljebb néhány megabyte körül várható.

Indítás után megjelenik az első feladat, illetve elindul egy visszaszámláló. De ami a leginkább szokatlan egy feladatmegoldó játékban: a képernyőn az is megjelenik, hogy hová kell továbbmenniük a diákoknak ahhoz, hogy az első feladatra rögzíthessék a megoldásukat, és hogy megkaphassák az újabb feladatot. Ugyanis ha a diák vagy csapata nem látogatja meg a következő állomást (beltéren egy QR-kódot, szabadtéren pedig egy GPS-koordinátákkal megadott helyet), akkor nem lesz lehetősége érvényes választ beküldeni.

Egy-egy helyszín leírása is természetesen megjelenik a képernyőn. Pl. „Második emeleten a 110-es terem bejárata mellett balra”, vagy épp „Öreg tölgyfa az iskolaudvaron a kapu közelében”

Miután a diákok sikeresen megtaláltak egy új helyszínt, és ott rögzítettek egy megoldást, azonnal meg is jelenik a következő feladat és a következő célállomás. És ez így megy, amíg a játék véget nem ér az idő lejártával, vagy épp az összes feladat megoldásával.

Többféle játéklógika is megadható az Exiquizben (pl. minden feladat sorban jön egymás után, vagy épp az elrontott feladatokra kapnak a diákok egy második esélyt jól megoldani azokat, de ennél bonyolultabb továbbhaladási logikák is megadhatók).

Az Exiquiz pedagógiai hozzáadott értéke

Mi történik tehát? A diákok lázasan elkezdik keresni az éppen következő helyszínt, az egy helyből való elmozdulás „kényszere” extra motivációt ad nekik, és egy kincskereső rejtvényfutamként fogják fel a játékot. Ez az a kontextus, ami a tapasztalataink szerint *bármilyen tantárgy bármilyen témáját* képes izgalmassá varázsolni. Így valójában nem a téma, hanem a téma elsajátításának közege lesz az, ami a tanulók általános motivációs szintjét képes fentebb tornáztatni.

Arra is van lehetőség, hogy beállítsuk, a diákok értesüljenek-e menet közben vagy a játék lezárultával a megoldásaik helyességéről. Ennek a beállításnak a létjogosultsága a felhasználási céltól függ (például egy tanulmányi versenyen nem szerencsés az azonnali visszajelzés a helyességről, de egy önállóan megoldandó házi feladatnál előnyös lehet). Különböző pontszámok is rendelhetők a helyes megoldásokhoz, így a feladatok eltérő nehézségi foka is kezelhető.

Elérendő rangok megadására is lehetőség van a felületen, azaz egy-egy diák vagy diákcsoport bronz-, ezüst- vagy arany rangokat is szerezhethet, ami egy újabb motivációs tényezőt ad hozzá a játékhoz. Ráadásul a rangok rendszere azért is előnyös, mert nem más diák teljesítményétől függ, hogy megszerzi-e azokat valaki (vö. egy klasszikus versenyszituációban frusztráló lehet egy diák számára, hogy a nála „úgyis mindig jobban teljesítő” osztálytársát soha nem tudja felülmúlni pontszámában, helyezésein). A rangok (angolul „badge”-ek) rendszere bizonyítottan serkenti az adott tevékenység iránti motivációt. A közeljövőben további gamifikációs (játékosítási) fejlesztések is várhatók.

Pedagógiai szemmel nézve tehát az Exiquiz egy gazdagító segédeszközként értelmezhető, amely egy-egy téma begyakorlására, házi feladatokhoz, rendhagyó órákra vagy épp tematikus napokhoz ideális társa lehet a tanároknak, diákoknak egyaránt.

A sztori

Az Exiquiz egy magyar fejlesztésű webes alkalmazás, amely jelenleg magyar és angol nyelven érhető el. Az applikációt a Medve Mateg szervezői csapata fejlesztte. A sajnálatos koronavírus-járvány idejében merült fel először egy ilyen applikáció fejlesztésének gondolata (vö. távoktatás rendszere, nagyobb rendezvények és összejövetelek tiltása), majd megszületett a Medve

Mateg GO nevű alkalmazás, ami a Medve Szabadtéri Csapatversenyeket szolgálta ki.

Az Exiquiz egy továbbfejlesztett alkalmazás, amelynek már kimondott célja a tantárgyaktól való függetlenség és az iskolai használat, azaz bármilyen tantárgy tanára rugalmasan, a saját feladatait használva tud játékokat létrehozni diákjai számára.

A platform már bizonyított, ugyanis a Medve Mateg szabadtéri csapatversenyei mellett ez szolgálja ki a Polgár Judit-féle világsakkfesztivál egyik betétprogramját, valamint a Pénziránytű Alapítvány által gondozott PénzFutam nevű játékot is. Ezekre a programokra már több mint 10.000 diák próbálta ki azt, akiknek a visszajelzéseire támaszkodva tovább fejlesztjük a felületet.

Hogyan lehet kipróbálni az Exiquizt?

A tanári felület (ExiquizCreator) jelenleg még tesztelési fázisban van. Azonban a fejlesztő csapat vállalja, hogy ha egy tanár felkeres minket, akkor a tanár saját feladataiból az igényei szerinti játékot előkészítjük, amelyet aztán a saját diákjaival ki is próbálhat az iskolában (ingyenesen). Ehhez a hello@exiquiz.com -on lehet e-mailben jelentkezni, minden megkeresést szívesen fogadunk!

A jövőbeli tervek szerint az Exiquiznek megmarad egy ingyenes változata, és lesznek fizetős, bővített szolgáltatásokat kínáló verziói is.

Az Exiquiz-zel kapcsolatos újdonságok, hírek, próba-játékok kapcsán érdemes feliratkozni a frissen elindult havi Exiquiz hírlevélre, mely minden hónapban egy-egy újabb ingyenes játéklehetőséget kínál. A feliratkozást az exiquiz.com/hu honlapon (lefelé görgetve) lehet megtenni. A honlap az alábbi QR-kód beolvasásával is elérhető.

Záró gondolatok

Anders Hansen svéd szerző Edzett agy című könyve tudományos eredményeket felhasználva mutat rá, hogy a testmozgás hogyan hat pozitívan agyunk aktivitására, és többek között a tanulás hatékonyságát is hogyan növeli. A fizikai aktivitás, a problémamegoldás és a csapatmunka olyan módon történő ötvö-

zése, ahogyan az Exiquiz teszi, mindenképp újdonság, és ezeket a tudományos tényeket igyekszik az oktatási gyakorlatba átültetni.

Ha van rá lehetőségünk, próbáljuk hát ki! A bevezető sorokra visszautalva pedig egyúttal arra is biztatok mindenkit, hogy az okoseszközökre lehetőségként tekintsünk, amellyel a gyerekek épülhetnek is, csak rá kell

találnunk a fejlődés és fejlesztés ösvényeire ezen eszközök ezerfelé ágazó világában.

A szerző

gazdaságmatematikus, matematikatanár;

a Medve Matek főszerzői csapatának irányítója.

A VÁSÁRHELYI PÁL REFORMÁTUS ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA ROVATA

**Az 50 éves jubileumát ünneplő Nyírség Táncegyüttes utánpótlás-nevelő bázisa a
Vásárhelyi László Református Alapfokú Művészeti Iskola**

Ugyan Attila

A nyíregyházi Nyírség Táncegyüttes az 1988-as Ki mit Tud? televíziós műsor által vált országosan ismertté. Azóta számtalan kitüntetéssel, fesztivál-, nívó- és egyéb díjjal, Kiválóan Minősült együttesi címmel büszkélkedhet. Az együttes 2024. november 30-án a nyíregyházi Continentál Arénában nagyszabású gálaműsorral ünnepli fennállásának 50. évfordulóját.

50 éves évfordulót csak olyan együttesek képesek ünnepelni, amelyek gondoskodnak a megfelelő, szakszerű, élményt adó és tudatos utánpótlásnevelésről. Az utánpótlásnevelés színterét az alapfokú művészetoktatás megjelenéséig a művelődési házak biztosították, vagy az együttesek maguk szervezték, azonban a rendszer az 1990-es évek végén átalakult. 1998-ban a Nyírség Táncegyüttes egyik vezetője, Demarcsek György azzal a céllal alapította meg az akkori Nyíregyházi Alapfokú Művészeti Iskolát, hogy az vegye át az utánpótláscsoportok működtetését. Az iskola 2003-tól a neves néptáncutató-koreográfus, Vásárhelyi László nevét viseli.

A ma már Vásárhelyi László Református Alapfokú Művészeti Iskola néven működő intézmény és a Nyírség Táncegyüttes összefonódva, egymást támogatva dolgozik immár 26 éve. Ez az összefonódás értékes és élményekkel teli, gazdag tevékenységet eredményezett, és kölcsönösségen alapult. Tanulóinknak sokkal több lehetőséget biztosít ez az együttműködés, hiszen részt vesznek az iskolai és az együttesi pályázatok megvalósításában, nyári táborokban, külföldi utazásokon, hazai és külföldi nemzetközi fesztiválokon, bemutatkozhatnak országos szakmai rendezvényeken, de egyéni szólista karrierjük kibontakoztatásához is jelentős szakmai támogatást kapnak.

Ennek az utánpótlásnevelő tevékenységnek az eredménye, hogy a Nyírség Táncegyüttes gerincét folyamatosan az utánpótláscsoportokból a nagyegyütteshez érkező táncosok alkotják. Ezáltal az iskola jelentős közművelődési szerepet is betölt Nyíregyházán, része

városunk kulturális életének. A Sóstói Múzeumfalu hagyományörző programjain több évtizede találkozhatnak a látogatók utánpótláscsoportjainkkal húsvét, pünkösd és május 1-je alkalmával. Az utánpótláscsoportok és a Nyírség Táncegyüttes táncosai rendszeresen közös műsorokban szerepelnek, amelyeken a gyermekek szülei is láthatják, honnan hová lehet fejlődni. Ilyen rendezvények a VLRAMI-NYÍRSÉG Gála, a Nyírség Táncegyüttes színházi és jubileumi előadásai.

Az utánpótlás-nevelés azonban nem csak a Nyírség Táncegyüttesnek biztosít táncosokat, hanem részben kineveli az iskola néptánc tanszakának oktatóit is. A gyerekcsoportokban felcseperedő táncosok közül – a Művészeti Szakgimnázium és a Magyar Táncművészeti Egyetem néptáncpedagógus szakának elvégzése után – ma már többen pedagógusként dolgoznak az iskolában. A sokoldalú képzésnek és tehetséggondozásnak köszönhetően többen felvételt nyertek hazai hivatásos táncgyüttesekbe.

Az iskola legnagyobb sikerei is azokhoz a nyírséges utánpótláscsoportokhoz kapcsolódnak, amelyek rendszeresen meghívást kapnak a Néptáncantológiákra, díjakat nyernek az országos szólótáncversenyeken és az Országos Néptánc Tanulmányi Versenyen. Arra is volt már példa, hogy a Kortárs Néptáncantológián mutathattak be.

Tehetséget gondozni, a 12 évfolyamos művészeti képzés minden évfolyamán végig vezetni a gyermekeket csak az a pedagógus képes, akik maga is tehetséges, és módszertanilag felkészült arra, hogy 6 éves kortól 18 éves korig képes legyen újat nyújtani, élményt szerezni, kötődést kialakítani a gyerekekkel, és elnyerni a szülők bizalmát, támogatását. Ebben a munkában nagyon fontos tényező a szülők bevonása, a szülők érzékenyítése, a közösségi rendezvényeken a közös élmény vagy siker átélése. A kitartásra nevelésben legfontosabb partnerünk a szülő.

A Nyírség Táncegyüttes utánpótlásnevelése négy évtizedes múltra tekint vissza. Az első csoportok 1984-ben alakultak, a tanárképző főiskolán a Bessenyei Táncegyüttes, a 15. Számú Általános Iskolában Bistey Attila vezetésével a Kabalás Táncegyüttes.

1998-as megalakulása után a Vásárhelyi László Református Alapfokú Művészeti Iskola vette át a nyírséges utánpótláscsoportok fenntartását.

Az 1993-ban megalakult Babszem Táncegyüttes 1997-től Rajna Beatrix és Ugyan Attila vezetésével működött. Az iskola alapításától 2009-ig tartozott a VLRAMI kötelékébe. A kétezres évek elején ebből a csoportból is sok fiatal került a Nyírség Táncegyüttesbe, számos szakmai, csoportos és szólólista díjjal gazdagították iskolánkat.

A jelenleg is működő nyírséges utánpótláscsoportok egyben tehetséggondozó műhelyként is dolgoznak: az utánpótláscsoportoknak is van utánpótlása annak érdekében, hogy ez a felmenő rendszerű folyamat ne szakadjon meg, és a valóban elhivatottak középiskolás korukban már a Nyírség Táncegyüttesben is képesek legyenek helytállni.

Közös céljaink elérése érdekében az iskola biztosítja két pedagógus jelenlétét a csoportok tanítási óráin, számos tanórán kívüli programot finanszíroz, biztosítja a szebbnél szebb viseleteket, az élő zenekari kíséretet, amikor szükséges, az utazás és az ellátás költségeit is.

Margaréta / Kismargaréta

A Margaréta egyidős a nyírséges utánpótlásneveléssel. Az első két margarétás generáció még nyírséges fenntartásban, a VLRAMI alapítása előtt működött. Az 1992 szeptemberében alakult harmadik generációs Margaréta Csurák Ildikó és Kácsor István vezetésével alapító együttese volt a VLRAMI-nak.

A kétezres évek első évtizedétől már Kácsor-Ignác Gabriella és Kácsor István vezetésével működik az együttes. Napjainkban már a hetedik generáció táncol és alkot. 1999-től minden korszakban működik a Kismargaréta csoport is a nagyok mellett.

A Margaréta működésének négy évtizede alatt – vezetőktől, korszakoktól függetlenül – mindig be tudta teljesíteni küldetését. Minden időszakban adott kiválóan felkészített táncosokat a Nyírség Táncegyüttesnek, azonosította és gondozta, versenyeztette, a táncos pályára irányította a kiemelkedő tehetségeket. Több tanult tovább a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium tánctagozatán, majd a Magyar Táncművészeti Egyetem néptáncpedagógus szakán, vagy lettek profi táncosok. Számos együttesi szinten kiérdemelt fesztiváldíj, nívódíj, különdíj, antológiákon való szereplés mellett a legtehetségesebb szólólisták az országos gyermek és ifjúsági szólótáncversenyek döntőiben több alkalommal a korosztályukban elérhető legmagasabb elismerésben részesültek.

Szarvason az Országos Gyermek Szólótáncverseny döntőjében Pántlikás Táncos címet kapott Humicskó Mariann 1993-ban, Mikula Barbara 1997-ben, Gargya Éva 1999-ben és Szűcs Nóra 2009-ben. Bokrétás Táncos címet kapott Nagy Sándor 1993-ban, Vadon Gergő 1997-ben, Horváth Péter 1999-ben és Demarcsek Dániel 2009-ben.

Egerben az Országos Ifjúsági Szólótáncverseny döntőjében Gyöngygalléros Táncos címet nyert Gargya Éva, Szabó Adrienn és Silimon Beáta 2000-ben, Fekete Annamária 2002-ben, Csuzi Noémi és Szűcs Nóra 2012-ben, Csuzi Noémi, Szegvári Laura és Szűcs Nóra 2014-ben. Ezüstpitykés Táncos címet kapott Enyedi Péter és Bárány Kristóf 2000-ben, Illés Dániel 2002-ben, Demarcsek Dániel 2012-ben.

Lóköttő/ Kislóköttő

A Lóköttő Táncegyüttes története a Vécsey Károly Általános Iskolához kötődik. 2002-ben lett az iskola tanítója Joó Tamás, aki Barna Júliával 2003-ban megalapította a Lóköttő Táncegyüttest.

Az alapító női vezetőt 2005-től Grexáné Nagy Enikő, a férfi vezetőt 2007-től Ugyan Attila váltja, akik 2023-ig, 16 éven át együtt vezették az együttest.

Számtalan fellépés, műsor, utazás, verseny, antológiákon és fesztiválokon való szereplés kötődik a Lóköttő nevéhez, de a legfontosabb talán, hogy vezetőik 2015-ben, 2018-ban, 2020-ban és 2022-ben is kiválóan felkészített táncosokat adtak át a Nyírség Táncegyüttesnek.

A csoportban folyó tehetséggondozás eredményeképpen Egerben az Országos Ifjúsági Szólótáncverseny döntőjében Gyöngygalléros Táncos címet nyert Szegvári Laura 2014-ben és 2016-ban, valamint Tenke Mónika 2018-ban, már a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium növendékeként. Ezüstpitykés Táncos címet kapott Talián Márk 2014-ben és 2016-ban, illetve Szalontai Jordán 2016-ban, már a Nyírség Táncegyüttes táncosaként.

A több, mint másfél évtized alatt több tanult tovább a Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium tánctagozatán, majd ezt követően a Magyar Táncművészeti Egye-

tem néptáncpedagógus szakán, Racskó Lilla Judit és Jánosdeák Ivett pedig ma már a VLRAMI pedagógusai.

Ispiláng / Ispilángocska

Az Ispiláng Táncgyűttest 1999-ben Maklári Erika alapította a nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskolában. A kezdeti időszak kiemelkedő eredményei között tartják számon, hogy 2004-ben első helyezést szereztek a művészeti iskoláknak kiírt Országos Néptánc Tanulmányi Versenyen, majd 2005-ben a Gyermek Néptáncantológián szerepeltek *Csurák Ildikó: Szól a kakukk* című koreográfiájával.

2013-ban Bohács Brigitta és Éder Róbert vette át az Ispiláng műhely irányítását, akik három évnyi kodályos működés után kivezették az iskolából a csoportot és áttették a próbáik helyszínét a Vásárhelyi László RAMI-ba.

Ezt követően a Kodály iskolában alsó tagozaton még folytatódott tovább a néptáncoktatás Ispilángocska Táncscsoport néven. Napjainkban Nagy-Kasza Kristóf mellett Racskó Lilla Judit és Jánosdeák Ivett vezetik a kodályos néptáncoktatás keretében az Ispilángocska csoportot.

Az Ispiláng Táncgyűttes jelenleg Racskó Lilla Judit és Éder Róbert vezetésével működik, az elmúlt évek alatt Nyíregyháza jelentős gyermekegyüttesévé, a Nyírség utánpótlás fontos láncszemévé vált.

Topogó / Topogó Junior / Kistopogó

A Topogó a Nyírség Táncgyűttes legfiatalabb utánpótlás csoportja, amelyet Ugyan Attila alapított 2010-ben a nyíregyházi Szent Imre Katolikus Általános Iskolában.

Az évtized végére a csatlakozó alsó tagozatos gyerekek nagy száma, és a kor- és tudáskülönbőség miatt megalakult a KisTopogó, majd a Topogó Junior csoport, így minden korosztály neki megfelelő képzést kaphat.

Az elmúlt csaknem másfél évtized alatt számtalan fellépés, műsor, utazás, verseny, antológiákon és fesztiválokon való szereplés kötődik a Topogó nevéhez, de a legfontosabb talán, hogy vezetőik 2000-ben, 2022-ben és 2024-ben is adtak kiválóan felkészített táncosokat a Nyírség Táncgyűttes tánckarána

A csoportban folyó tehetséggondozás eredményeképpen Egerben az Országos Ifjúsági Szólótáncverseny döntőjében Gyöngygalléros Táncos címet nyert Ugyan Dorka 2022-ben és 2024-ben. Ezüstpitykés Táncos címet kapott Fogas Domonkos 2022-ben és 2024-ben. Ezutóbbi mindketten már a Nyírség Táncgyűttes táncosaként nyerték.

Összegzés

Ha 2024-ben visszatekintünk a nyírséges utánpótlásnevelés negyven évére, akkor a legfőbb erősségeket összegezve elmondhatjuk, hogy minden korszakban az együttes legkiválóbb táncosai foglalkoztak az utánpótlás nevelésével, tanításával, mindig alázattal, felelősséggel, magas szakmai színvonalon, szívvvel, lélekkel végezték a munkájukat, mindvégig szemük előtt tartva egyetlen céljukat: nagyszerű közösségben, kiválóan képzett táncosokat kell nevelniük a Nyírség Táncgyűttesnek, akik majd a következő évtizedekben a társulat és a magyar néptáncmozgalom meghatározó táncosai, vezetői lesznek

A rendszerszintű tehetséggondozás és mentorálás elősegítette a személyes szakmai életút kialakítását, építette és gazdagította a működtető intézményt, és társadalmi szinten is hasznosult, hiszen igen széles körben ismerhették meg a tehetséges fiatalokat helyi rendezvényeken és országos fórumokon.

A szerző

Bonis Bona-díjas néptáncpedagógus.

GYORSÍTÓ PROGRAMOK ÉS HATÁSVIZSGÁLATUK JELLEMZŐ LEHETŐSÉGEI AZ ÓVODÁBAN

Dr. Mező Ferenc

A tehetségfejlesztés hazai szóhasználatában a „gyorsító” vagy „akcelerációs” programok intézményes keretek között megvalósuló és a megszokott fejlesztési/képzési időt csökkentő tehetségsegítő kezdeményezések.

A gyorsító jellegű óvodai tehetséggondozás inkább eseti, semmint tömegesen megvalósuló jelenség a hazai óvodákban. Ez többek között azért is természetes, mert a gyorsítást feltételező – főként intellektuális – érettséggel jellemezhető óvodások nem tömegesen vannak jelen a hazai óvodákban. Ez pedig azzal jár, hogy a jelenlegi finanszírozási viszonyok között nehezen lehetne fenntartani olyan óvodát, ami a gyorsító programokba bevonható gyermekek nevelésére specializálódik. Másrészt az óvodapedagógusok részéről (is) érzékelhető a gyorsító programokkal kapcsolatos fenntartás: az „Elvesszük a gyermekkor” gondolatától kezdve a „Hogyan illeszkedik be az idősebbek közé” jellegű aggodalomtól át a „Mihez kezd majd a korábban megszerzett tudással: gyermekmunkás lesz, unatkozni fog, kiég?” típusú ellenvetésekig. Ugyanakkor ritka, egyedi esetekben valóban szükségesnek és a gyermek érdekeit szolgáló lehet, ha gyorsító programban vehet részt. Erre a köznevelési törvény is jogot biztosít a gyermek számára.

A köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény – miközben már az 1.§-ban a köznevelési intézmények deklarált feladatává teszi a tehetséges gyermekekkel, tanulókkal való foglalkozást – lehetőséget ad az óvodás korú gyermekek gyorsító jellegű tehetséggondozására is. Figyelembe véve az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (ÓNOAP) szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendeletet (ami a gyermek által önkéntesen vállalt tevékenykedtetését preferálja a számára kötelező foglalkozásokkal szemben), az óvodában kezdődő, illetve az alsótagozatban folytatódó gyorsító programok alábbi négy formája kerül bemutatásra:

1. Korai óvodába kerülésen alapuló gyorsítás,
2. Óvodai kiscsoportból nagycsoportba történő gyorsítás,
3. Fakultatív tevékenységek esetében történő gyorsítás,
4. Korai iskolakezdés.

E gyorsító programok összefoglalásakor az (elővizsgálat – fejlesztés – utóvizsgálat elrendezésű) önkormányzatos és a nyomon követéses hatásvizsgálati lehetőségeik időbeli aspektusaira is kitérünk (1. ábra).

Korai óvodába kerülésen alapuló gyorsítás

Noha a 2015. tanévet megelőző években lehetséges volt öt éves korban beírni a gyermekeket az óvodákba, az

adott tanévtől kezdődően azonban három éves kortól kötelező a gyermekek óvodákba történő beírása. Így a 2015. tanévtől kezdődően a „korai óvodába kerülés” a három év alatti gyermekek esetében értelmezhető gyorsítási lehetőség. Ez azzal is jár, hogy a korai óvodába kerülés esetében az önkormányzatos hatásvizsgálat keretében végzett elővizsgálat a háromévesnél fiatalabb gyermekek esetében történhet meg, míg az óvodai fejlődésük figyelemmel kísérése három-hat éves életkor között valósulhat meg, az utóvizsgálatot pedig a gyermek óvodai ellátásának utolsó napjáiig célszerű megvalósítani. Egy (akár élethossziglan tartó) nyomon követés vizsgálat további adatfelvételi alkalmi az óvodát követő időszakban lehetséges.

Óvodai kiscsoportból nagycsoportba történő gyorsítás

Amennyiben egy kiscsoportos gyermek – a középső csoportot átlépve – a nagycsoportba kerül, az a nagycsoportban az életkort tekintve heterogén, de a mentális kort (vagyis az értelmi képességnek megfelelő kort) tekintve homogén csoportot eredményez, ha a gyorsított gyermek mentális kora a nagycsoportos kortársakéval egyező, a társai mentális kora pedig életkoruknak megfelelő (vagyis 100 IQ-val rendelkeznek). Példa: biológiailag 4 éves, de 6 éves mentális korú – tehát arányos IQ-ját tekintve $(6/4) \cdot 100 = 150$ IQ-val jellemezhető – gyermek az élet- és mentális korukat tekintve is 6 éves – $(6/6) \cdot 100 = 100$ IQ – nagycsoportosok közé kerül a gyorsítás révén. Az így létrejövő nagycsoportban minden gyermek mentális kora 6 év lesz, de az életkort tekintve egy négy éves gyermekkel, és több hat éves gyermekkel találkozhatunk.

Ha a gyorsított gyermek a nagycsoportosokénál is magasabb mentális korról bír, akkor nemcsak az életkor, hanem a mentális kor szempontjából is heterogén összetételű lesz a csoport miatta. Példa: biológiailag 4 éves, ugyanakkor 7 éves mentális korról rendelkező – arányos IQ-ját tekintve $(7/4) \cdot 100 = 175$ IQ-val jellemezhető – gyermek a gyorsítás miatt élet- és mentális korukat tekintve is 6 éves – $(6/6) \cdot 100 = 100$ IQ – nagycsoportosok közé kerül.

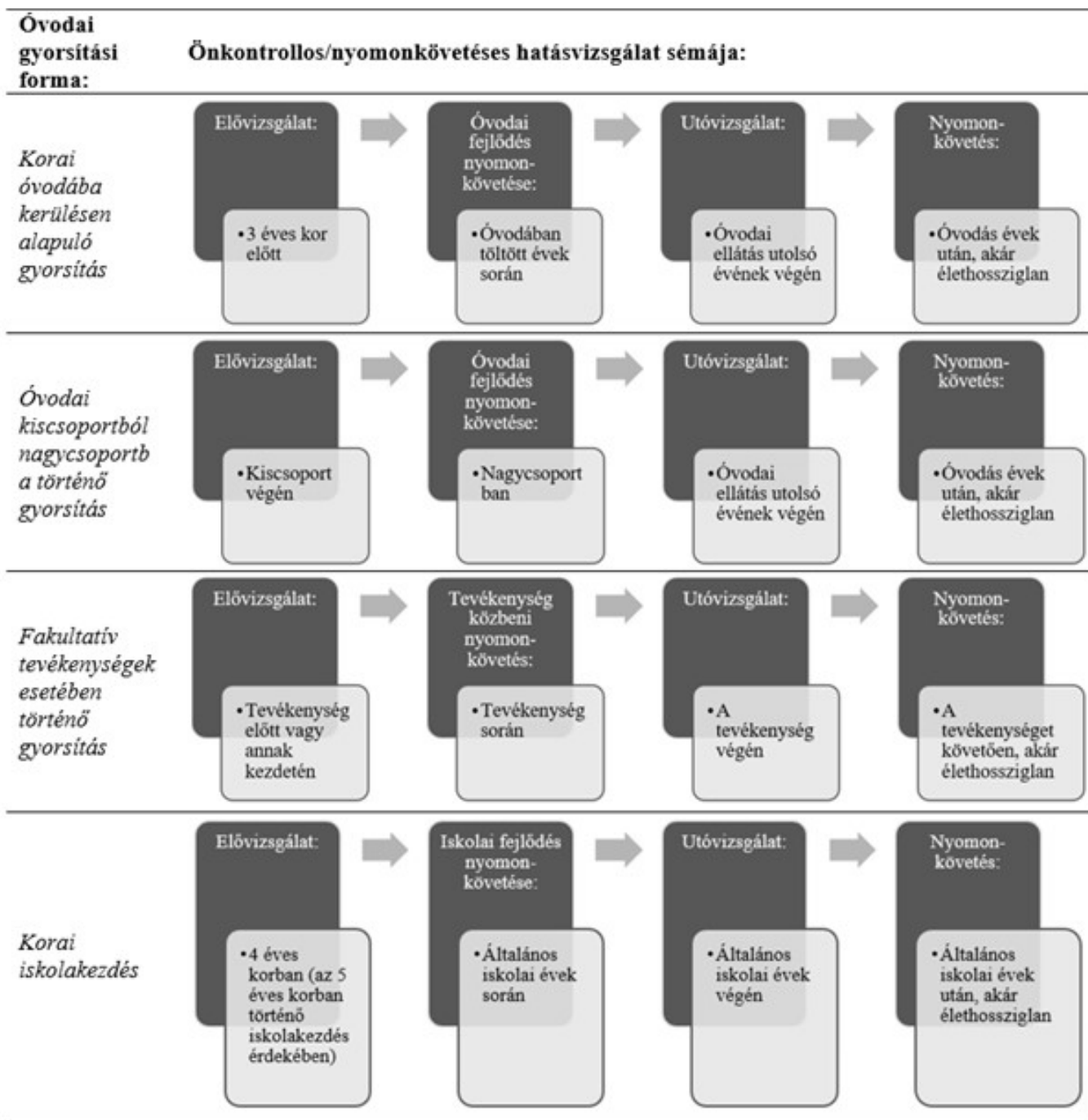
Az önkormányzatos hatásvizsgálat az óvodai kiscsoportból nagycsoportba történő gyorsítás esetén egy 3-4 éves korban végzett elővizsgálatból kezdődhet. A gyermek fejlődésének nyomon követése a nagycsoportban töltött tanév során valósulhat meg. Az óvodai gyorsítás utóvizsgálatára pedig az óvodai ellátás végéig van lehetőség. A hatásvizsgálat hosszabb távú nyomon követéses vizsgálatsorozattá is alakulhat a továbbiakban, amennyiben az óvodában töltött évek után is sor kerülhet további vizsgálatokra.

Fakultatív tevékenységek esetében történő gyorsítás

Noha az ÓNOAP a gyermek számára kötelező foglalkozások helyett a gyermek önkéntes részvételét feltételező tevékenykedtetést preferálja, ez nem zárja ki azt, hogy az óvodások fakultatív – fejlesztő célú – tevékenységekben vegyenek részt (például: napközbeni vagy délutáni programok során). Óvodás és kisiskoláskorban (is) javasolhatók például az élménypedagógiai és kreativitáscentrikus (lásd: Mező Katalin, 2015) fakultatív tevékenységeket kínáló programok. E fakultatív tevékenységek során előfordulhat, hogy a gyermekek jelentősen eltérő ütemben teljesítik a tehetséggondozást végzők által használt fejlesztési tervben kitűzött

célokat. Amennyiben egy gyermek társaihoz képest gyorsabban teljesíti a fejlesztő program célját, akkor számára vagy hamarabb véget ér a program, vagy a program eredeti célkitűzését meghaladó módon tovább kell őt fejleszteni (új célokat kell kijelölni, s feltételezhetően új módszertant kell biztosítani tehetsége kibontakoztatása érdekében). Mindeközben a gyermek az életkorának megfelelő kis-, középső- vagy nagy csoportba jár, tehát nem történik csoporton átívelő gyorsítás. Ez a gyorsítási forma tehát kis-, középső és nagycsoportban is elkezdhető (s akár be is fejezhető).

Az óvodai fejlesztő programokon belül megvalósuló gyorsítás önkontrollos hatásvizsgálata esetében:

1. ábra: az óvodai gyorsító jellegű tehetséggondozó programok típusai és hatásvizsgálati aspektusai.

Forrás: a Szerző

- a) az elővizsgálat a fejlesztőprogram elején,
- b) a folyamat közbeni vizsgálat e program közben,
- c) az utóvizsgálat pedig a fejlesztőprogram végén aktuális.

A további nyomon követéses hatásvizsgálat a fejlesztő programot követő években valósulhat meg.

Korai iskolakezdés

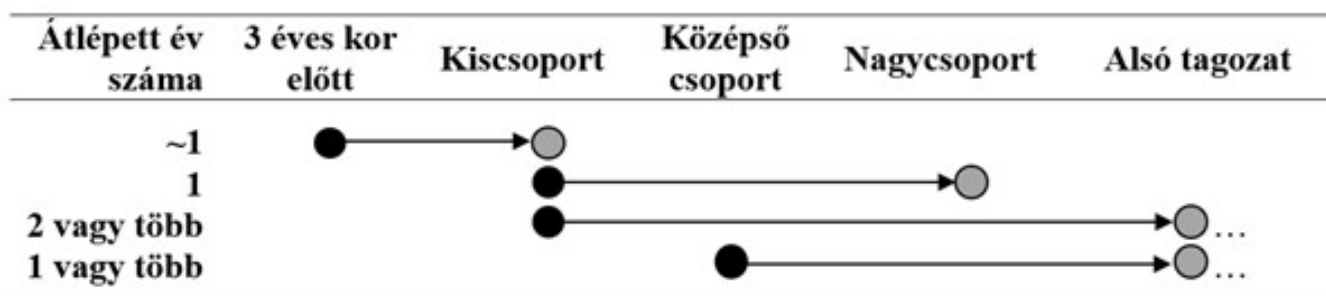
Amint azt az Oktatási Hivatal tájékoztatója közli (Net1): „A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szintet korábban eléri, az Oktatási Hivatal engedélye alapján hatodik életévének betöltése előtt megkezdheti tankötelezettségének teljesítését az általános iskolában. Ennek érdekében a szülőnek kérelmet kell benyújtania az Oktatási Hivatalhoz. (...) A Hivatal a döntését a szülővel határozat formájában közli, a határozat kötelező érvényű. Amennyiben a Hivatal helyt ad a szülő kérelmének, a gyermek egy tanévvel korábban válik tankötelessé, vagyis egy évvel korábban kezdi meg az általános iskolai tanulmányait. A szülő nem hagyhatja figyelmen kívül a Hivatal határozatát, azzal ellentétes módon a későbbiekben nem dönthet úgy, hogy mégsem iratja be az iskolába a gyermekét.”

Lényeges, hogy a korábban említett korai óvodakezdés, vagy az óvodai kiscsoportból nagycsoportba történő gyorsítás nagy valószínűséggel egyben korai iskolakezdéshez is vezet.

A korai iskolakezdésen alapuló gyorsítás önkontrollos hatásvizsgálatának elővizsgálata 4-5 éves óvodások esetében lehetséges, a folyamat közbeni és utóvizsgálatok, miként a további nyomon követéses vizsgálatok is az óvodás éveket követő időszakban történhetnek meg.

Konklúziók

A tehetséggondozás az óvodák köznevelési törvény által is megkövetelt feladata. A hazai tehetségfejlesztés gyakorlatára inkább a gazdagító, semmint a gyorsító programok jellemzők, noha ez utóbbiakra is lehetőség van. A fentiekben az óvodában megvalósuló gyorsító programok négy jellemző típusát (és hatásvizsgálatuk időbeli aspektusait) mutattuk be. Ezeket áttekintve látható, hogy a négy gyorsítási lehetőség közül egyedül a fakultatív tevékenységek esetében történő gyorsítás valósulhat meg egy tanéven belül. A korai óvodába kerülés, a kiscsoportból nagycsoportba kerülés és a korai iskolakezdés természetükből adódóan feltételezik, hogy a gyorsítás egy vagy több tanévet átívelő időtartamban valósul meg (2. ábra). Sőt: a fakultatív tevékenységek esetében is megtörténhet a tanéveken átívelő tempójú gyorsítás.

2. ábra: A tanéveken átívelő gyorsító jellegű tehetséggondozó programok elméleti lehetőségei az óvodában és az általános iskola alsó tagozatán. Forrás: a Szerző

A tanéveken átívelő óvodai gyorsító programok sajátos következménye, hogy a gyermek az általános és középiskolában, valamint a felső oktatásban töltött évei során is egy vagy több évvel idősebb társak között fog tanulni, jó esetben barátokat szerezni. Iskoláskorban lehet, hogy ő lesz a legkisebb a tornasorban. Serdülőkorú testi változásait tekintve osztálytársai „mögött kulloghat”, ezzel céltáblája lehet az osztálytársai felől érkező (vélt vagy valós) gúnyolódásnak. Mindez azt is jelenti, hogy a tanéveken átívelő gyorsító programban résztvevő gyermekek, tanulók egyéni tehetséggondozása mellett, a szociális közösséget is bevonó, légkörjavítás jellegű, valamint hosszú távú, akár intézményeken és évtizedeken átívelő mentori segítségre is szükség lehet.

Irodalom

- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

- 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti Köznevelésről

2015/4. szám, 65-75. DOI [10.18458/KB.2015.4.65](https://doi.org/10.18458/KB.2015.4.65)

Mező Katalin (2015): *Kreativitás és élménypedagógia*. Kocka Kör, Debrecen.

Net1: *A tankötelezettség teljesítésének megkezdése 6 éves kor előtt* (az Oktatási Hivatal, 2023. május 16.-án közzétett közlemény). Megnyitás: 2023.10.28. URL: https://www.oktatas.hu/koznevelés/tankotelezettseg/hat_eves_kornal_korabban

A szerző

egyetemi docens

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem.

ÉReTT KILENCÉVESEN

Bagi István - Tóth Ilona

Az Észak-magyarországi Rendészeti Tehetségsegítő Tanács létrejötte

Az Észak-magyarországi Rendészeti Tehetségsegítő Tanács (továbbiakban ÉReTT) kilenc évvel ezelőtt alakult meg. E szervezet létrejötte egyedülálló kezdeményezés volt, amely a rendészet zárt, hierarchikus világában teremtett lehetőséget a tehetséggondozás kötetlen szellemiségének érvényesítésére. Megalakulásának közvetlen előzményei 2015-re nyúlnak vissza. A Rendvédelmi Technikum a már meglévő tapasztalataira és tudására alapozva, az Észak-magyarországi régió rendészeti pályaeorientációban érintett iskoláit és rendőrfőkapitányságait megkeresve elkezdte a szervezeti forma kialakítását. A Tanács 22 alapító taggal, köztük 14 közép fokú köznevelési intézménnyel, 3 megyei Rendőr-főkapitánysággal, 2 civil szervezettel és 1 egyetemmel kezdte meg működését. Céljai között kiemelt helyen szerepelt a tehetséges fiatalok rendészeti pályaeorientációjának erősítése, az ezzel összefüggő kompetenciáik fejlesztése, valamint a rendészeti tehetséggondozásban érintett intézmények és szakemberek hálózati formában történő összefogása.

Tevékenységek és programok

Tevékenységeinek egyik alappillére a **szakmai fórumok** szervezése volt.

Évente általában két szakmai fórum megrendezésére került sor, ahol a résztvevők új szakmai információkat, innovációkat és jó gyakorlatokat ismerhettek meg. A fórumok előadói között szerepeltek a Belügyminisztérium (BM) tisztségviselői, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) oktatói, valamint a hazai tehetséggondozás kiemelkedő szakemberei és a tagszervezetek rendvédelmi képzésben résztvevő vezetői, oktatói.

Belső továbbképzéseik tartalmát a tagszervezetek körében végzett felmérésekre, a tehetségsegítő munka fejlesztésében felmerülő aktuális kérdésekre alapozva szervezték. Ezek a képzések a tantestületek tehetséggondozás irányába történő érzékenyítésétől kezdve a jó gyakorlatok bemutatásán, megismertetésén át akár az egyéni fejlesztési tervek készítéséig számtalan témát foglaltak magukban.

A **felnőtt mentorok felkészítését** a tagszervezetek tehetségsegítővel, vagy már korábban is mentorálással foglalkozó szakemberei részére szervezték. A képzés során a mentori tevékenység komplex szemléletét erősítették, külön kiemelve a tehetségigéretet, tehetségek mentorálásával összefüggő feladatokat. A **diákmentori képzést** a rendészeti pályaeorientációs és/vagy ágazati képzést végző intézményekben tanuló diákok számára dolgozták ki azzal a céllal, hogy résztvevői segítséget nyújtsanak társaiknak a pályaeorientációban, a tanulásban, a versenyekre való felkészülésben, a közösségekkel, társakkal való kapcsolatok alakításában. Fontos feladatának tekintette, hogy a tagszervezetek körében felhalmozódott értékek, a már jól működő módszerek és programok ismertté váljanak és megosztásra kerüljenek. Ennek érdekében folyamatosan gyűjtötték a **jó gyakorlatokat**, és közreadták azokat a Tanács honlapján és szakmai fórumain. Az újabb figyelemreméltó kezdeményezések bemutatkozásának mindig teret adtak a fórumokon is.

A **rendészeti tehetségútlevél** kidolgozásával céljuk a tehetségigéretet és tehetségek feltérképezése, követése és folyamatos fejlesztésükhöz szükséges információk átadása volt, különböző képzési szinteken át a munkáltatóig. A program keretében évente visszatérő önmenedzselési programot is működtettek, amelyben a diákok bemutatkozó portfóliót készítettek, kitérve érdeklődési területükre, eredményeikre, sikereikre és terveikre. A

tehetségigéreték és tehetségek kiemelkedő felfedezettjei bekerültek a Tanács adatbázisába. Kapcsolódva a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács és a MATEHETSZ felhívásaihoz, a tagszervezetekkel együttműködve további támogatási és önmegvalósítási lehetőségeket kerestek számukra. A **tehetségjelző rendszer** adatbázisát részben az ÉReTT díjra felterjesztett tanulók alkották, részben a tagszervezetek jelzése alapján további tehetséges fiatalok kerülhettek be.

A Tanács a díj alapításával és adományozásával a rendészeti ágazati és a rendőr tiszthelyettes szakképzésben tehetséges fiatalok eredményeinek elismerését és motiváltságuk fenntartását, valamint a tehetségsegítő szakemberek kiemelkedő teljesítményének elismerését kívánta elősegíteni.

A díjat évente három kategóriában adják át: „ÉReTT Tehetségigéret”, „ÉReTT Tehetség”, „ÉReTT Tehetségsegítő”.

A Tanács tevékenységének nyilvánossá tétele, a belső kommunikáció segítése és a tevékenység mind szélesebb körben történő megismertetése érdekében kiadványokat és **hírleveleket** készített, **saját honlapot** (www.ereTT-net.hu) működtetett. A honlap tartalmi gazdagítása folyamatosan történik az aktuális tanácsi és tagszervezeti események függvényében.

Hálózatának fejlesztése során több irányban is jelentős előre lépéseket tett. A tehetséges fiatalok találkozási, a tehetségsegítő szakemberek közösségépítő programjai lehetőséget nyújtottak a tudásmegosztásra, a csapatépítésre.

Az új tagszervezetek csatlakozása mindig önkéntes jelentkezéssel történt, és ennek eredményeként az ÉReTT hatóköre a kezdeti Észak-magyarországi régióról öt vármegyére bővült: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyére. Jelenleg a tagszervezetek száma 26, valamint együttműködési megállapodás van négy szakképzési centrummal.

Az ÉReTT tevékenységének hatásai és eredményei

A Tanács tevékenységének egyik legfontosabb eredménye, hogy a tehetséggondozás szemlélete és módszertana fokozatosan beépült a tagszervezetek pedagógiai kultúrájába és gyakorlatába. A tehetségjelző rendszer működésének eredményeként több mint száz tehetségigéret és tehetség került a látókörükbe,

akik bemutatkozási lehetőséget kaptak szakmai fórumokon, bekapcsolódtak országos tehetséggondozó programokba, mint pl.: a Tutor program és ösztöndíj támogatás.

Az ÉReTT saját módszertani anyagokat és jó gyakorlatokat fejlesztett, illetve hasznosítható szakmai anyagokat gyűjtött és tett közzé tagszervezetei számára. A mentorok felkészítése eredményeként jelenleg felnőtt mentorok szerepelnek az adatbázisban, akik tehetségigéretet és tehetségeket támogatnak mentorálással. Az ÉReTT díj alapításával, évente történő adományozásával a Tanács elismeri a tehetséges fiatalok és tehetségsegítők eredményeit, motivációját és munkáját. Megalakulása óta tagszervezetei körében a tehetségpontok száma kilenc év alatt 4-ről 17-re növekedett, közülük több kiválóan akkreditált minősítést ért el. A Tanács és tagszervezetei bekapcsolódtak a Nemzeti Tehetség Program és a Tehetségek Magyarországa program keretében meghirdetett pályázatokba.

Ismertség és együttműködés a rendészeti képzésen és a Rendőrségen belül

A Tanács munkájának egyik igen fontos eredménye, hogy a rendészeti képzésen és a rendészetben belül is egyre nagyobb figyelmet és elismerést kapott. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kara és az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) részéről is megnyilvánuló figyelem és együttműködési kezdeményezések jelentős fejlődésen mentek keresztül az elmúlt évek során. Az egyetem oktatói és kutatói rendszeresen részt vettek a Tanács szakmai fórumain, és előadásaikkal, szakmai tanácsaikkal támogatták a tehetséggondozás fejlődését. A Tanács tevékenységei és eredményei hozzájárultak ahhoz, hogy a tehetséggondozás fontossága és szükségessége egyre inkább beépüljön a rendészeti oktatás és képzés mindennapi gyakorlatába, a tehetséges fiatalok szakmán belüli követésére, támogatására. Ebben az időszakban valósult meg a Belügyminisztérium (BM) által a humán területre vonatkozó „KÖFOP-2.3.6-VE-KOP-16-2016-00001” projekt, mely a közszolgáltatások területén dolgozók humán erőforrásának fejlesztését célozta meg, különös tekintettel a rendészeti és közbiztonsági szektorokra. A projekt részét képezte a tehetségek kiválasztására és fejlesztésére vonatkozó munka, mely ily módon szerencsésen találkozott a Tanács szándékával, munkájával.

Az ÉReTT működésének fenntartása és programjai megvalósítása érdekében számos forrást igyekezett bevonni. Ezek közül kiemelendő a Nemzeti Tehetség Program végrehajtásának évenkénti aktuális cselekvési programja alapján meghirdetett pályázatok, valamint a Tanács és a tagszervezetek tehetséggondozásra irányuló egyéb pályázatai. Minden évben jelentős támogatást kapott a Magyar Rendvédelmi Kartól is.

Az erőforrások legnagyobb része azonban a hálózati humán erőforrás, az önkéntes munkavállalás a programok megvalósításában, mely támogatás munkaórában megfizethetetlen lenne.

Az Észak-magyarországi Rendészeti Tehetségsegítő Tanács kilencéves története során bizonyította, hogy a rendészeti tehetséggondozásban is lehetőség van a tehetségek felismerésére és támogatására. Tevékenységei révén hozzájárult a rendészeti tehetségigérek szervezett felkutatásához és fejlesztéséhez, és számos tehetséges fiatalnak nyújtott támogatást és motivációt.

A program megvalósulását pályázat útján támogatja a

A MATEHETSZ ROVATA

Hivatásunk a tanítás! Hivatásunk az óvoda!

A Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (Matehetsz) a Tehetség kézikönyvét követően (ami mára már a szakterület alapművének számít) ismét különleges szakmaipresztízs-kiadvánnyal jelentkezett: beszélgetős, önreflexiós kártyajáték csomagot jelentett meg kifejezetten pedagógusok és munkájukat közvetlenül segítő munkatársak számára, saját szakmai használatra. A szakmai eszközhöz 5 és 10 órás felnőtt-képzéseket is fejlesztettek.

A kártyajáték-család tagjai:

„Hivatásom az óvoda! - 77 elgondolkodtató kártya”

„Hivatásunk az óvoda! - 177 kártya tartalmaz szakmai beszélgetésekhez”

„Hivatásom a tanítás! - 77 elgondolkodtató kártya”

„Hivatásunk a tanítás! - 177 kártya tartalmaz szakmai beszélgetésekhez”

A kártyajátékokban több évtized továbbképzési és pedagógiai tapasztalata sűrűsödik, amelynek köszönhetően fontos, az óvodai és iskolai munkát támogató eszköz jött létre:

A nagyobb (177 kártyát tartalmazó) kártyacsomagokat elsősorban óvodai és iskolai nevelőközösségeknek ajánljuk, tartalmaz szakmai beszélgetések és tapasztalatcsere érdekében.

A kisebb (77 kártyát tartalmazó) kártyacsomagokat pedig egyéni vagy néhány fős, szakmai tükröként történő használatra javasoljuk.

A játék célja, hogy segítsen frissen tartani az óvodai és iskolai szakmai munkát, motiváltságunkat, emlékeztessen az óvodai és iskolai munkánk összetettségére, szépségeire, erősítse a hivatásunk iránti elkötelezettségünket, ösztönözzön a munkával kapcsolatos önreflexióra, kreativitásra, fejlődésre. A játék segít abban is, hogy új szempontokat találjunk, amelyek által örömtelibbé, hatékonyabbá válhat a munkánk. Alkalmat biztosít a tapasztalatcsereére, az egymástól való tanulásra, valamint a személyes szakmai eredmények örömteli megosztására, illetve a nehézségek felvetésére.

Hol és mikor játszunk a kártyával?

- Bármilyen, a nevelő-oktató munkát segítő alkalommal.
- Szakmai napokon, programokon.
- Elvonuláskor, csapatépítéskor.

A kártyák tematikus bemutatása

A kártyalapok egyik meghatározó szempontsora az óvodai és iskolai munka 4 fő területe:

- teendők a gyermekekkel, tanulókkal,
- részvétel az óvodai és iskolai közös nevelő/oktató munkában,
- kapcsolat a szülőkkel,

- saját szakmai felkészültség.

A másik meghatározó szempontsor az érzelmi intelligencia néhány, a pedagógus munkában kulcsfontosságú készsége:

- az érzelemkezelés,
- az együttműködés,
- a kommunikáció,
- az önmenedzsment.

A kártyacsomagokban szereplő kérdések, feladatok ezen készségek és munkaterületek köré csoportosulnak. De a paklikban található dzsókerkártyák is, amelyek a pedagógus munkával kapcsolatos egyéb helyzeteket, általános szakmai kérdéseket érintik, és idézetkártyák is, amelyek egy-egy szólást, mondást, közmondást, híres embertől származó (a segítő hivatással kapcsolatos) gondolatot tartalmaznak.

A játékosoknak ezekkel kapcsolatosan kell röviden kifejteniük a véleményüket.

A kártyajátékokhoz már elérhetőek képzések is!

A képzések célja, hogy erősödjön a résztvevők szakmai tudatossága, képesek legyenek a hatékony szakmai önreflexióra és tapasztalatcserére. A képzésen a résztvevők megismerik a szakmai önreflexió kártya alkalmazásának lehetőségeit, az érzelmi intelligencia (EQ) modern elméletét és a készségfejlesztési lehetőségeket. A résztvevők megtanulhatják azt is, hogyan érdemes a beszélgetős kártyajátékot a munkatársak számára megismertetni, a játékot moderálni.

A Matehetsz meggyőződése, hogy a kártyák használata az egyéni szakmai célok mellett jótékony hatással lehet a nevelőtestületek és nevelőközösségek együttműködésére is. A kártyacsomagok megvásárlásával az intézmények, tehetségpontok és a kollégák a Matehetsz szakmai tevékenységeit is támogatják. Célkitűzés, hogy ezek a kártyák a tehetségpontok, köznevelési intézmények alapvető és hasznos szakmai eszközeivé váljanak a jövőben!

Bővebb tájékoztatást a <https://tehetseg.hu/pedagoguskartya> oldalon találhatnak.

Szakértő tanácsadók: Dr. Polonkai Mária, Páskuné Dr. Kiss Judit, Tóth Hajnalka, Halászné Borza Izabella, Kollár-Farsang Kitti

A játék fejlesztésében közreműködő munkatársak: Czákó Zsolt, Domján Gabriella, Hegedűsné Richter Mónika, Major Anikó, Morvai Hajnalka, Székely Ágnes

Kiadói szerkesztő: Szabó Zsuzsa

Illusztrátor: Kállai Nagy Krisztina

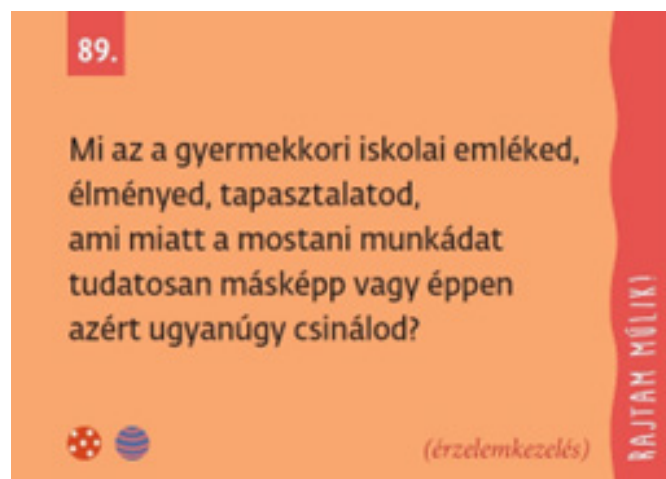
Szerző, játékfejlesztő: Bajor Péter

A Matehetsz új képzései

A Matehetsz folyamatosan bővülő képzési portfólióval támogatja a pedagógusok és a nevelőközösségek munkáját. Az általunk kínált képzések és foglalkozások célja, hogy biztosítsuk a nevelési-oktatási intézményekben dolgozók számára a szakmai megújulást. Az alábbiakban bemutatjuk képzéseinket, amelyek az óvodai nevelőközösségek és az iskolai nevelőtestületek számára elérhetőek.

Képzések tanítóknak, tanároknak és iskolai nevelőtestületeknek:

Hívatásunk a tanítás! - a Matehetsz új, szakmai önreflexió kártyajátékához tartozó képzés, amely során a résztvevők áttekintik a pedagógus tevékenységek területeit és a munkához szükséges érzelmi intelligencia területeket. A kártya használata az egyéni szakmai célok mellett jótékony hatást fejt ki a nevelőtestületek együttműködésére is.

Gondolkodásfejlesztés táblajátékkal - A logikai és táblajátékok alkalmazásának lehetőségeit mutatja be, amelyek az értelmi képességek fejlesztésére és a szabadidő tartalmas eltöltésére nyújtanak kiváló eszközt.

Tanulói függőségek, prevenció lehetőség az iskolában - A függőségek témakörében új ismeretek megszerzésére, ezekkel kapcsolatosan lehetséges szemléletformálásra, személyiségfejlesztő gyakorlatokra, prevenció módszerek megismerésére nyújt lehetőséget.

Pályatervezés támogatása, tehetségek pályaeorientációja - A képzés átfogó célja a köznevelésben megújult

pályaorientációs feladat támogatása a pszichológia tudományos és gyakorlati eszköztárával.

10 óra 20 játék: kommunikáció, együttműködés, problémamegoldás - A résztvevők élménypedagógiai feladatokkal és játékokkal ismerkednek meg, amelyeket a tanulók közötti hatékony kommunikáció és együttműködés elősegítésére tudnak majd használni az iskolában. 10 óra 20 játék: ismerkedés, önismeret, figyelem, empátia – 10 órában 20 olyan játékot és gyakorlatot ismernek meg a pedagógusok, amelyekkel a tanulók érzelmi intelligenciáját fejleszthetik, valamint elsajátítják a játékvezetéshez szükséges attitűdöt is.

Képzések óvodapedagógusoknak és óvodai nevelők közösségeinek

Fejlesztés társas- és táblajátékokkal az óvodában - Ez a képzés olyan fejlesztő és kooperációs játékokat mutat be, amelyek az óvodáskorú gyerekek fejlesztése során eredményesen alkalmazhatók.

Hivatásunk az óvoda! - a Matehetsz új, szakmai ön-reflexiókártyajátékához tartozó képzés, amely során a résztvevők áttekintik a pedagógus tevékenységek területeit és a munkához szükséges érzelmi intelligencia területeket. A kártya használata az egyéni szakmai célok mellett jótékony hatással van a nevelőközösségek együttműködésére is.

Állatasszisztált pedagógia – lehetőségek az óvodában - Betekintést nyújt az állatasszisztált foglalkozások világába, és bemutatja, hogyan és milyen részképességek fejleszthetők ezekkel a módszerekkel az óvodás korú gyerekeknél, egyénileg vagy csoportosan.

Minden pedagógusnak ajánlott képzések

Kommunikáció pedagógusoknak - szülőkkel és egymás közt - A gyakorlati tapasztalatokra építő képzés célja a kommunikációs készségek fejlesztése, amelyek segítik a mindennapi óvodai és iskolai munka hatékonyságát.

Asszertív és erőszakmentes kommunikáció pedagógusoknak - szintén a kommunikációs készségek fejlesztésére irányul a képzés, de kifejezetten az asszertív kommunikáció szempontjainak, eszközeinek megismerésén keresztül.

Szülőknek és pedagógusoknak

A Matehetsz külön figyelmet fordít a szülők és pedagógusok közös támogatására. Ilyen képzés a „Tehetséges a gyermekem”, amely a szülő-gyermek viszony fejlesztésére, a tehetséges gyermekekkel való kommunikációra koncentrálna. Ezenkívül „A genderelmélet és irányzatai szülői és pedagógus szemmel” című foglalkozás is segít eligazodni a modern társadalmi kihívások között, mind a pedagógusok, mind a szülők számára.

A Matehetsz szűk anyagi lehetőségei miatt ebben a tanévben költségtérítéssel pedagógustovábbképzéseket tud indítani. Ezen a téren kiemelten számítanak a tehetségpontok pedagógusainak együttműködésére, azokra az intézményekre, szervezetekre, amelyek képzést igényelnek. Reméljük, a korábbi nagyszámú ingyenes képzést követően a kollégák tolerálni fogják a megváltozott lehetőségeket.

HIVATÁSUNK AZ ÓVODA! AZ ISKOLA!
MOTIVÁL • ÖTLETEKET AD • KARBANTART • ELGONDOLKODTAT

Hivatásunk a tanítás!
177 kártya tartalmaz szakmai beszélgetésekhez, nevelőközösségek számára

Hivatásunk az óvoda!
177 kártya tartalmaz szakmai beszélgetésekhez, nevelőközösségek számára

Kártyák elgondolkodtató kérdésekkel a pedagógus munkájának négy fő tevékenységi területével kapcsolatban

- Személyes szakmai hatékonyság
- Gyerekek, Tanulók
- Szülők
- Kollégák a nevelőközösségben

Érzelmezés • Együttműködés • Kommunikáció • Önmenedzsmet

Mikor érdemes játszani a beszélgetős kártyákkal?

- Bármilyen, az óvodai, iskolai munkát segítő alkalommal
- Szakmai programokon, napokon
- Elvonuláskor, csapatépítésen
- Kollégák, munkatársak baráti összejövetelén

A Matehetsz szakmai beszélgetős kártyajátéka
Szerző, játékfejlesztő: Bajor Péter
Grafika: Kállai Nagy Krisztina

További információ: <https://tehetseg.hu/pedagoguskartya> Megrendelhető: <https://pedagoguskartya.hu/>

Az aktuális felhívásokról a honlapon keresztül és hírlevelekből értesülhetnek az érdeklődők.

Képzéssel kapcsolatos kérdés vagy képzési igény esetén pedig e-mailben fordulhatnak a képzésszervező kollégákhoz, a kepzes@tehetseg.hu címen.

A szerző

a MATEHETSZ szakmai csoportvezetője.

10.

„Jóvá szidni senkit sem lehet...”
Mik voltak a legutóbbi elismerő mondatok, amit egy-egy – amúgy nehezen együttműködő – tanítványomnak mondtam?

HIVATÁSOM A TANÍTÁS!

**A képek a Magyar Tehetséggondozó Társaság 35. jubileumi konferenciáján készültek Pécsen
MTT kitüntetések átadása**

***MTT Elismerő Oklevele**
Pécsi Tudományegyetem Gyakorló*

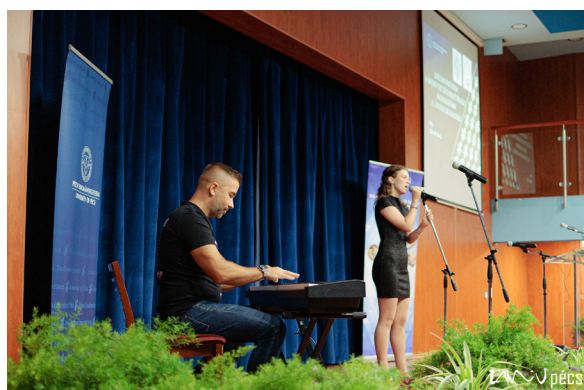
***TEHETSÉGEKÉRT Aranykitűző**
Bethlehem Márta Sarolta*

A konferencia plenáris ülése

Dr. Balogh László; Dr. Polonkai Mária; Nagy-Varga Zsófia; Turi Katalin; Dr. Fedeles Tamás; Bajor Péter

A jubileumi konferencián fellépő tehetségek

A fiatalok munkáiból készült kiállítás megnyitója.

